بارانی رەحمەت

هونراوەی

مەلاعبدالکریم

مدرس لە تەکیەی تالەبانی

لە کەرکوك

لەسەرئەرکی دانەر لەچاپ دراوە

حەقی لەچاپدانەوەی بۆخویەتی

١٤٠٢ ی هیجری ١٩٨٢ ی میلادی

دار المثنى للطباعة والنشر ببغداد

تلفون ٨٨٨٩٤٩٧

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ١٤٦٦
لسنة ١٩٨٢

السعر ...١ دينار واحد

فهرست

لاپەرە باس

لاپەرە باس

بسم الله الرحمن الرحيم

ثنا و سوپاسی له سەر صفابي سەلامي له سەر شیوەي وفابی
ئەو یان تحیەی زاتي خودایە ئەم یان هدیەي رسول الله یە
بە جلوەي فیضی عالی جنابی بگا بە روحی آل و أصحابي
هەم بەو کەسانە بە ریگەی دینا ئەگەررین بەشوین هیزی یقینا

***

پاش ثنای خوداو سلامی سەروەر عەرزم ئەمەیە کورتو مختصر
بە ئەمری خودا فەرزە لەسەرمان بزانین معنای اسلام و ایمان
ئەصل و فەرعی دین عقیدە وعمل باش ررا گیر بکەین تا کاتی أجل
تا بە باوەررو کردەوەي پەسەند لە دنیا و دینا ببین بەهرە مەند

***

جاچونکی کوردي چاکە بو کوردان شعریش شیرینە لای ذوقی ووردان
نوسیم بە کوردی کتیبیکی سوك سادەو آسان بی بو گەورەو بچوك
لە سەر عنوانی (بارانی رحمەت) چونکی لەدلا ئەرژینی حکمەت
أمیدە بي بە مایەي احسان وەکو بارانی آرامي نیسان
ترتیبي وایە یەك مقدمە دو بابی عمدە اینجا خاتمە

لە پیش مقصودا ئەم مقدمە لەبو چاو روونی گەلی لازمە
فعلی مکلف واجبە و حرام مندوب و مکروه مباحە تەمام
واجب کردني مایەی ثوابە ترکیشی مایەی قهر و عذابە
حرام ئەوەیە تەرکی ثوابە کردنی مایەي قهر و عذابە
مندوب کردني احسانە و ثواب ترکیشی نابي بە مایەی عذاب
مکروە ترکە کەي احسانەوثواب بیشي کەي نابي بەمایەی عذاب

مباح تابعی مەیلی انسانە کردنو ترکی هەردو یەك سانە

بابی ئەوەل

کە آگادار بوی لەم مقدمە ئەم جارە وا دەی باسی مهمە
بابی ئەووەل مانە فروعی دینە ئەوەی پێویستی مکلفینە
با بیشی بخەین چونکی آسانە نزیکی فکری ووردە سالانە
لەم بابە هەیە پینج فصلی تەمام لە سەر ژمارەی أرکانی أسلام

الاسلام * أن تشهد ان لااله الا الله وان محمداً رسول الله * وتقیم الصلوة * وتؤتي الزکاة * وتصوم رمضان * وتحج البیت إن استطعت الیه سبیلا ...

فصلی ئەووەل

فصلی ئەووەل مان باسی شهادت کە بناغەیە لەبو سعادت
شهادت وایە انسانی هوشیار بە دڵ بزانی و جابکا اقرار
بلو (اشهد) ئەزانم بە دڵ بە زمان ئەلیم بەو بنەی بلبل
(ان لا اله) خودائی بو خەلق نیە (الا الله) مەگەر ذاتی حق
بانی ئەو ذاتە ناوی الله یە هەرچە صفەتی جائزی لەوایە
پاکە لە هەرچە عیب و نقصانە پەنهان و دیاری لای ئەو یكسانە
(واشهد) هەم ئەزانم تحقیق بە زمان ئەلیم بە نهجی تصدیق
(ان محمداً) بە دراستی و یقین ئەو محمدە کە پاکە و أمین
(رسول الله) ئەو پیغەمبەرە بوجن و بشر بە حق رهبەرە
پەیامی خودای لە بو هیناوون رێگای نجاتی پی نشان داوون
بو اعتقاد و باوەڕی بەکار لەبو کردەوەی شرعی و تردار
عالەم بە رەحمەت بو هەمو عالەم بو پیغەمبەران بووە بە خاتم

رشتەی نسبی حضرت «ص» لە هەر دولاە

نسبی ثابت بو رسول اللە   بوت بەیان بکەم ئەووەل عبداللە
عبدالمطلب بەرزی بی لە مکە   مایەی افتخار بو اهلی مکە
هاشم و عبدالمناف و قصی   کلاب و مرە هەم کعب ولوئی
غالب و فهر و مالك بزانە   لەمان بەرەو ژور نضرو کنانە
خذیمە و مدرك الیاس و مضر   نزار و معد عدنانی سرور
ررشتەی والدەی آمینە وهب   عبدالمناف وزهرەی بەادب
لەوەو ژور کلاب لای ئەم باپیرە   یەك ئەگرن رشتەی ئەم هەردو تیرە
ئەم ررشتە بەرزە بەحکمی دلیل   ئەگات بەقیدار کورری اسمعیل
هەمو سەربەرزو مەردو سەرفراز   بەوان آوابو مکە لە حجاز
هەل بژیراوی خودای عالەمن   صاحب شەرەفی نسلی آدمن

وەختی حملی والدەی وە وختی پەیدابونی حضرت «ص»

حملی آمینە بە مەولای عەرەب   ئەلین هاتەجی لە مانگی رجب
پاش نو مانگ دەرچولە برجی شەرف   دنیای روناك كرد طرف بە طرف
لە شاری مکە بیست هەمی نیسان   دنیای جوان کرد بە فەرواحسان
دوشەمە دوازدەی ربیع الأول   دنیا روناك بو بەنوری ئەکمل
پینج صد و حەفتاوهشت سالی تەمام   میلادی عیسی علیە السلام
لەپاش جلوسی شای نەوشیرەوان   حەفتا سال تەواو ررو ... ...
پەنجا روژ لە پاش هیرشی حەبەشی   سوپای ئەبرەهەو چەن فیلی وحشی
شەوی عالەمی کرد بە چرا خان   شیوەی زەوی کرد بەشیوەی باغ ...
شەوی بو شیوەی گەلی جووان بو   شاهی روژانی هەمو جهان بو
شەوی طلوعی ئەو بدرە وابو   پرر لە آرامی و سەیر و صفا بو

وادەي قدومی حضرتی سەروەر　　هاودەم بو لە گەڵ نسیمی سحەر
یانی نزیکە روژ ببیـــتەوە　　دەر گای‌ررونا کی وازبکریتەوە
بەپەیدا بونی ئەوبو کە زانست　　بەیداخی هەل گرت لەبوحق پەرست
لەت لەت بو طاق هەیوانی کسرا　　ریگەی سەر کەوتن لەجنی بەسرا
گولاوی (ساوە) آوەکەی روچو　　آ گری مجوسی کوژاوەو گوم بو
سەر بەرەو ژیر بو چەن تختی شاهان　　کەوتە کیژاوو بەختی گومراهان
وەختی ولادەی سیدی سەروەر　　لەبو والدەی نوری کەوتە دەر
شاری(بصرای)دی بەدو چاوي سەر　　آي لەم اشـــارە الله اکبر
یانی ئەم شـــاهە مکە مقامە　　تەختی اومـــەتی لە ملکی شامە
برو بخـوینـە کتیبي شـــفاء　　بزانـە چی بو کلامي (شفاء)

ئەو ژنانەی کەشیریان داوە بە حضرت«ص»

دایەنی شیري شـاهي مؤمن　　ئەووەل دایکی بو دو ام أیمن
کە جاریە بو لەبـو عبـــدالله　　بە میراث گەئی بە رســوالله
آزادی فەرمو حضرت بەمەردی　　انکاحي فەرمو لەزیدی عبدي
ســەهەم ثوبیەي بەحسن و حسب　　چەن روژ شیري‌دا بەمولاي عرب
ئەمیش جاریەي ابـــو لهب بو　　آزادي مژدەي فخری عرب بو
ئەودەمـــە موژدەي تولدي برد　　بو ئەبـولهب زو آزادي کرد
چوارەم حلیمەي ســـعدیە نسب　　اهلی بادیەی بەشـەرم و أدەب
هات بە دایەنی بردی بـو صحرا　　تامدەي دوساڵ شیري‌خوی پی‌دا
ئەو چەرخە هەر چەن قاتي لەناو بو　　بشر لەبرسا پرژو بـــلاوبو
بە یمنی ذاتي حضرتي مختـار　　ماڵی حلیمە ئـەژیان بی آزار
جا چون دائـرەی ماڵی دایانـي　　رزگاري خویان لەوو ئەزانی

پاش تەواو بونی زمانی شیری	کە بردیانەوە بولای باپیری
بە رجا و تکا پیان دانەوە	لە شاری مکە هینا یانەوە
فقط پاشی سە مانگ کەوتنەوحشت	لە شق الصدري کەوتنە دهشەت
ناچار حلیمەي دڵ پر لە لەکە	زو هینایەوە بوشاري مکە

پەروەردە کردنی حضرت«ص»

اینجا والدەي ئەو نەو رەسیدە	پەروەردەي ئەکرد وەك نوري دیدە
لە عمري شەش دا ئەو مایەی دینە	لەگەل والدەی چوبو مدینە
کە گەرانەوە بو مکەي آوا	دایکی نەخوش کەوت لەخاکی (ابوا)
هەر لەو شوینەدا متوفی بو	حضرت بە مەرگي دڵ پرجفا بو
اینجا باپیری بە لطف و صفا	ئەي پاراست لە گشت آزاروجفا
خذمەتي ئەکرد بەدڵ و گیان	ام أیمەني پاکي مهربان
کە گەئیەهشت سال شای شیرین لقا	باپیري رویشت بو دارالبقا
لە نەخوشیا عبدالمطلب	وصیەتي کرد بو أبو طالب
خذمەتي بکا بە روح بە گیان	باش بی پاریزي لە ژاري ژیان
لە پاش ئەو لەلاي مامي شەریفي	وەختي رائەبوارد زور بەلطیفی

رویشتنی حضرت«ص» بو شام و یەمەن

عومري دوازدە بو علیە السلام	کە ابوطالب بردي لە بوشام
کاتي گەئیشتن بە شاری بصری	بحیراي راهب ناسي لەوشارا
لەسەر بەیاني توراة و انجیل	ئەوە رسولی نسلی اسمیعیل
جا منعي کردن لە دمشق شام	فەرموي ئەگەرجوي بی شعور وفام
بیناسن اینجا بویان ري کەوی	نائیلن بژي روژي یا شەوی
ابو طالبیش کە ئەمەي زانی	بو پارازتني نوري چاوانی

ی کرد له شـاری بصری زو گەرایەوە لەبـو بیت الله
ي حفده شاهي سەر فراز لەسەراصول و دەستوری حجاز
ـ بـوعن لـەبـو تجارت لەگەل زبیرو کومەلیعەشرەت
عامـاله بـه قـدر و اعزاز هەمو هاتنەوە بوخاکی حجاز

تجارت کردنی بو خدیجه «رض»

سـفره خدیجەي علیـا صاحـبي [redacted] و ژوەتی دنیـا
ورەتي شکوه و شاني لە بەر أمي[redacted]و عقل و عرفاني
ت لەگەلیا بەقدروحورمت کردي [redacted]امل لەبو تجارت
کي بو میسرەي ناو بو شکوه و شەر[redacted]شي تەواو بو
حضرتا بە قدر و اکرام چون بو تجارت بو[redacted]ق شام
ەيشتن بە شاری بصری نسطوراي راهب مەر[redacted]کبری
ناسي بەچەن نشانه کـه پیغمبري آخـر[redacted]انـه
منعي کرد له دمشق شام جا هەر لەو شارا سي[redacted]انام
کرد بە شـەوق و شادي هاتو بو مکه وادي بـەوادي
ا بو میسرەی سەروەر دوفرشتەي ئەدی پال[redacted]ومنوەر
حضرتا ئەبون بە سـیبەر هەتـا لەگەرما نـەبیني ضرر

نکاح کردنی خدیجه

رانەوە لە سەفەري شـام شورەتی دەرچولەلای خاص وعام
روی کرد خدیجەي علیـا نکاحی بکا به قدر و حـەیا
خوازبیني و خوێندني خطبه خدیجه شوي کرد بەوصاحب رتبه
ت و پێنج ئەویش لەچل سال گەیشتن بەیەك بەفەرر و اقبال

وەختی تعمیر کردنەوەی طائفەی قریش بو کعبە

عمری سی و پینج بو کەقریش سرجەم
کەوتنە تعمیری کعبەی معظم

لە سەردانانی حجر الاسود
کەوتنە شورش بی سامان و حد

هەمو حضرتیان کرد بە حکم یان
تا ئەو آشوبە لا با لە سەریان

وەها حکمی دا شاھی شەرەف ناك
دیاری نا لەناو بەرمالیکی پاك

بەرمالەکەیان هەل گرت بە کومەل
لە جیی خوی دانا سیدی اکمل

دفعی کرد ئەوان شەر و بیعەرزی
خویشی گەیشتە مەرتبەی بەرزی

لە و تاریخەوە کەوتە سەر خەیال
کەوتە سەرفکری خوای ذوالجلال

چون ئەبی دنیا بی سەر و سامان
بی صاحب نابی صفحەی آسمان

ئەم روژ و مانگ و ئەستیرەی گەشە
ئەم سەرصبحەینی صد نشأه بخشە

ئەم باو ئەم هەورە ئەم گشت بارانە
ئەم چشمەی رەوان ئەم جوبارانە

ئەم دەشت و سارای زمرودی پوشە
ئەم کیوی بەرزی سەدهوانوشە

چون ئەم سامانە بی صاحب ئەبی؟
بی حکمران و مراقب ئەبی

بەردی یاداری ناشی بی ناشی
بو حکمرانی ئەم دنیا ناشی

بە هەناسەی کەسی بناسی
چون خوی بە گەورەی عالەم ئەناسی

جهانداریکە لایق بو جهان
یەك سان بیلەلای آشکراو بەنهان

هەروا بە خەیال ئەگەیە فلك
بەفکری نازك ئەگەیە مەلەك

هەر سالی مانگی اشکەوتی حراء
بو ئەفکار ئەی کرد بەخلوت سرا

روحی پاك ئەکرد لە گشت علایق
دلی چاك ئەکرد بە فکری لایق

تا بوی حاصل بو مەرتبەی کمال
عمری عزیزی گەیشتە چل سال

ئەساسی پیغمبریتی حضرت (ص)

چرای دین لەنیو دل یا هەل کرا
بو ئەم جهانە بو بە چل چرا

شـــەش مانگ وحی حەق رؤیای صـادق بو
هـــەرچـي ئـــە بینی زور مـــوافق بـــو

له پاش ئەو مده به لـــطفی منـان   روژي دوشنبەي حفدەيرمضان
جبریل هـاته لای لـه غاري حراء   فەرموي بخوينه ئەي رخسار چرا
فەرموي قاري نیم جبریل بەآزار   ووشاردي وفەرموی بخوینه أجار
عذری هیناوه به وینەی سـابق   ووشـار دیەوه جـبریـل فایـــق
فەرموی بخوینه ئەی صاحب تمکین   فەرموی من امیم بی خط و نوسین
جا ووشاردیەوه جـبریلی أکـرم   خویند یەوه اقــرأ تـا مالم یعـلم
کەجبریل وون بو حضرت بەدهشت   هـاته وه بومال بـه ترس و حشـەت
فەرموی دام پوشن که دایان پوشی   له پاش سەعاتي روی کرده خوشی
بیـاني فەرموي له لای خـــدیجه   وضعی خوی ئەوول هـەتا نتیجه
فەرموی پەروشتم له وضع و حالم   چیم به سەرایي و چون بي مـآلم
خدیجەی زانا به هوش و زانست   فرموی موژدەبی ئەيراستي پەرست
له هەردو دنیا صاحب حورمەتی   بو هـــەمو عالەم مایـەی رحمـەتی
ئەتو مەردیکی بەرز و بەهرە مەند   صاحبی بیر و کردەوەی پەســـەند
انســـانی وابی هەرگز نا کەوی   بەرزی وەهابی قط دا نــانـەوی
جا بردی بولای ورقـــەی جلیل   داناي مضمـونی توراة و انجیـل
پاش بەیاناتی حضـرتی بشـــیر   جـوابی دایەوه ورقـەي خبـــیر
فەرموی بەقوربان ئەوزاته جوانه   لـــه ملائـــکەی مقـــربانـه
فرشته ئیـکه بو دین دلـــیله   ناوی مشـهوره کـــه جبرئیـــله
أمینی و حیـــه بـــو پیغمـبران   کاتی لای بشـــر روانـه کـران
ئەو فرشتەته هینـــاویه ئەوسا   تەورات و انجیل بو موسی وعیسی

هاتوه بولای تویش بەئەمری خودا　　چونکە ئادەمیزاد گشت وان لەخەودا
کەلامی خودات بو نازل ئەکا　　معراجی خیرت بو حاصل ئەکا
ئەبي بەرهبەر بو جن و بشر　　ررو بکەن لە خیر لا بدەن لە شەر
جاشورش ئەکەن لەمسەر تائەوسەر　　بوت پەیدا ئەکەن هەزار دەردی سەر
بەذەم و آزار بە رەخنە و لەکە　　هەتا دەر ئەچی لە شاري مکە
آخ لەوسەردەما بەر حیات ئەبوم　　گەنج و بەهیز و دەستەلات ئەبوم
هەولم بدائی بو حورمەتی تو　　تی کوشی مالی بو خذمەتی تو
جاحضرت فەرموي چون عشرتی من　　ئەبن بەمایە بو حسرتی من
من خارج ئەکەن لە وطەنی خوم　　کزی و غەریبی ررەوائیرن بوم
پی فەرمو بەلی دنیا هەر وایە　　عالەم دوژمنە بو صاحب پایە
جا نەخوازە لا پایەي أنبیا　　لەوە بولەندتر نیە لەدنیا
لەپاش ئەم وضعە هەتا کو سی سال　　هیچ آیەت نەهات بوشای پر کمال
فقط جبرەئیل بو صبوري ئەو　　خوی نشان ئەدا جارجار بەپرتەو

نزولی وحی لە پاش مدەی سە سال

لە پاش ئەم مدە روژی لە حرا　　هاتە خوارەوە شای روخسار چرا
لەوي جبرەئیل دەر کەوتەوە بوي　　لە سەر هیئەتی بە هیبەتی خوی
بەم ملاقاتە زور بە پەشیوي　　بە زەردي رەنگ و بەباري لیوي
بەهەر حالی بو هاتەوە بو مال　　جا دایان پوشی بو تسکنی حال
لەم داپوشینا جبریلی ناصر　　نازل بو لە گەل سورەي(مدثر)
پاش ئەمە حضرت بە هیز و بەتین　　خلقی بانگ ئەکرد بو دین و آمین
لەبو ناسینی خوداي تەنهاو تاک　　بوباوەري پاک بو کردەوەي چاک
لەبو صلەي رەحم بو میهرەبانی　　لە بو ررەووشتي بەرزي انسانی

بو سخاو بخشش بوداوین پاکی   بوتی گەیشتن بو دل ررونا کی
لەبو دل سوزي بو شەرم و وفا   بوبەیمان‌داري بوصــــدق وصفا
جا ئەهلی مکـه وبادیەي اطـراف   هەرکەس‌طالب‌بولەبوربگەي صاف
یەك یەکودو دو ئـەهـاتن بـو لای   بـو دیني اسلام ئەچونە پەنـای
بەر لە هەمو کەس خدیجەوصدیق   پـاش ئەوان علی هـەم زیدی عتیق
بلال‌ام الفضل‌صاحب‌هوش‌و زەین   ئەم جارە اســما ذات النطاقین
عثمان و زبیر هـەم عبد الرحمن   هـەم سعدو طلحە گەیین بەایمان
ابــو عبیـدە ولدی جــراح   ابـوســلمەی بەصدق وصلاح
ئەم جار ئەرقــي مخزومي نسب   پایە بولەندی ررەوشــتو حسب
کورانی‌مظعون‌هەرسەبەسەرجەم   عثمان عبد الله قدامەی اکرم
هەم ابن خارث‌عبیدەی پەسەند   بەدبن گەیشتن بەرتبەي بولەند
سعیدکورری‌زید لەگەل عیالی   فـاطمەی خطاب مەرتبە عالی
هەمو فائز بون بەديني اسلام   راضـي بی لەوان علمیی عـلام
دعوتی حضرت بو دینی اسـلام   گەلی پەنهان بو لەم بەینا لەعام
ئەوانەیش بەدین مکرم ئەبون   سـرآ لە مالی ارقم جەم ئەبون

دعوت کردن بودینی اسلام بەآشکرا

نازل بو (فاصدع بما تؤمر)   ئەمری دعوت‌هات‌جهری‌رو بەرو
حضرت دەستی کرد بەدعوتی عام   بی پەردەوپەنـا بو دینی اســـلام
اینجا کافرەکان کەوتنە تەکان   بو أذیەت دانی موسلمانەکان
بەجنیو بە لیدان بە تانە و تحقیر   بەبەهانەی پوچ بە مکر و تذویر
دوسال بەم رەنگە بە روژو بەشەو   اسراحەت نەبو مەگەر وەختی خەو

سالی پینج رروێشت شەشەم کەوتە دەر
نشانەی بەرزی إسلام کەوتە دەر

سالی شەشەم هات بودەورەی نبی
نشانەی بەرزی إسلام هاتە دی
ایمانی هینا بە خودای اکبر
میر حمزەی دلیر مامی پیغمبر
هەم پارایەوە حضرتی سەروەر
کە إسلام بی یەك لە دو عمر
یا ابو الحکم یا ابن خطاب
وەربگرن دین و احکامی کتاب
ئەو لە بەر حسد دەرچو بەنا أهل
لە بو الحکمی بو بە أبو جهل
ئەم لە بەر شرف روی کردە کمال
گەررا بە فاروق بو حەق وبطال
سی روژ پاش حمزە نایل بو بەدین
بە ایمانی ئەو إسلام کەوتە تین

شیری خوی هەل گوت بە وینەی مەردان
ووتی کی مەردە بابیتە میدان

هەتا کو ژنی بی‌شو بخەوی
مناڵی ووردی هەتیو بکەوی
ئەوامن دەرچوم لە بت پەرستی
لە پرر و پوچ ورەووشتی پەستی
هەرکەس هوشی بی و برروانی تاوی
ئەزانی خودا شریکی ناوی
جا نەخوازە لا بەردیکی بی دەنگ
بو خوت بیتاشی بەنوکی قولەنگ
ئەگەر تو بو خوت نەبی بەخیوی
پیا هەل ئەمیزی چەقەل و ریوی
کە ئەم یانە بیست کفاری مکە
هەمو بەجاری کەوتنە هەلکە
بەوینەی مەنجەل دلیان هاتە جوش
بو شەرروآشوب بون بەذری پوش
راسە هەر سەری بەهوا چاخە
دەماخی وینەی بەردی چەخماخە
پولای حقیقت ئەگەر لی بدا
بە هەمولادا پرشنگ هەل ئەدا
آگری فساد هەل ئەگەرسینی
تا تولەی ناحق لە حق ئەستینی

دەرچونی یاران بو حەبەشستان

جا بو دفعی شر لە گیانی یاران | هەم بو نشری دین لەرروی دیاران
أجازەی فەرمو نبی الرحمە | یارانی بررون بولای اصحمە
جا هجرت یان کرد یارانی بیغش | بولای اصحمە نجاشی (*) حبش
ئەویش بەمەردی و شیرین رفتاری | مقیمی کردن بی دل آزاری
کومەکی کردن بەبەرزی همەت | بەمال و ئەووەت بەجاه و حورمەت
کە تی گەیشتن کفار لە خویان | هجرتی اصحاب زیان بو بویان
لائی شورەتە بو دینی اسلام | بەتی کوشینی اصحابەی کرام
لە لائی حەبەش ئەکەن بەرفیق | ئەگەر فرصت یان پی بدا توفیق
لائی خوش ئەکەن جیگەو مأوایان | بو موسلمانی بررروا بولایان
چونکی خو ئەگەرن بەمال و ثروت | مەیدان یان هەیە لە بو کسابت
زو بە پەلەپەل کفاری ناشی | قاصدیان ری خست بولای نجاشی
لەگەل دیاری نایاب و جووان | بەلکو ئەوشایە گوی بگری لەوان
کو چ کردوەکان بنیریتەوە | هەرکەسیش ئەرروا بی گیریتەوە
اما نجاشی بە ناموس و عەرز | أصحابی پاراست بە ئەخلاقی بەرز
وفدی حجازی تەواو تی گەیان | أیمە قومیکین اشراف و اعیان
دائم حاضرین بو پەنای ضعیف | جا نەخوازە لا لە قومی شریف
ئەم اصحابانە گشت بە اخلاقن | پەدین و آیین بەرزی آفاقن
هەمو بەشعی خوم یان ئەزانم | ئەیان پاریزم تاماوە گیانم
هەرکەسیکی کەیش کەپی بو حبش
وەر ئەگری بو خوی لە کومەکی بەش

(*) نجاشی : لقەبی پاشای حەبەشستانە

جا وفدی کفار بەدل شکاوی هاتنەوە مکە زور بەداماوی
هەر لەم لایشەوە دو هوزی غالب بنی هاشم و بنی مطلب
یەك کەوتن لە بو کومەکی حضرت کەوتنە اظهاری ناموس و غیرت
بویە هەر ئەوان محسوبن بە آل هەر بو ئەوانە مایەو پایەی عال

دەرچونی بنی هاشم وبنی مطلب لەمکەوە مانەوەیان لە شەعبا

کەئەم یانە دی قریشی کفار ترسان لە وضعی رسولی نازدار
گشت بەاتفاق پەیمانیکیان کرد پەیمان نامەیان نوسی دەست و برد
هەمو بەری بن لەم دو عشرتە کەدل یان لەسەر یاری حضرتە
چون لە مبدئا ئالەمان جیاوازن ژن یان نەدەنی ولی یان نەخوازن
نەکەن لەگەل یان خرید و فروش نەرون بو لایان نەساغ نە نەخوش
هەتا محمد ئاوارە نەکەن بیکەس و دەستو بی چارە نەکەن
ئەم پەیمان نامەی نایاری صعبە بردیان هەل یان وەست لەمالی کعبە
فقط ئەو کەسەی ئەمەیە نوسی توشی شەلەل هات دەستی بنوسی
بەڵی زور دەستی نوسەر پەستی ماری ادبار و بەدبەختی گەستی
خولاصە خزمان بەمەحصوور بون رویشتنە کیوو لەمەکە دوربون
لەوی مانەوە هەتا کو سی سال بەتەنگی وضع و بە تالی آحوال

کوشش کردنی بعضی لەمکە بوصلح

واله نبوت تەواو بو نوسال جا اینجا بعضی لە اهلی کمال
بوخزمەکان یان رحم یان جوشا بو اصلاحی بین دل یان خروشا
هەم لەو سەرەدا سیدی غالب فەرموی بە مامی بە ابو طالب
ئەو پەیمان نامەی کە زو نوسراوە لە مالی کعبە هەلا وەسراوە

وحی خودائی له بوم هاتوه کرمی موزانه هەموی خواردوه
مەگەر لفظیکی که مقدس بی عنوانی ناوی خودای أقدس بی
که ئەم یەلی بیست مامی بەتەکان هات له بومکه وفرموی بەخزمان
محمد ئەلی ئەو پەیمان نامه چونکه ئەساسی له سەر حرامه
هەموی خوراوه مەگەر ناوی پاك له بەر حورمەتی خودای تەنیای تاك
بروون له کعبه تحقیق بکەن ئەگەر وەهابو تصدیق بکەن
ایتر لابدەن له ستەم کاری دەست بەردار بین له دل آزاری
حەیفه که صلەی رحمی خزم و خویش
بیی بەجفا و جەور و سزا و ایش
ئەگەر وا نەبو من گەل ایوەم نادووم له گەل یا قط بەدولیوەم
کەتاقیق یانکرد حالی بون سەرجەم واقع وەهابو بی زیاد و کەم

هاتنەوەی خزمانی حضرت بوشاری مکەی مکرمه

اینجا رری کەوتن بوصلح ونەرمی خزمان هاتنەوه زور بەدل گەرمی
لەم بەینا روژی شاهی رسالت سورەی(والنجم)ی ئەکردتلاوت
کەخویندنەوەی هەموی تەواوکرد سجدەی تعظیمی له بو خودا برد
کافرەکانیش هەمو به سەر جەم سەر بەسجده بون بوخودای عالەم
وضعی ئەم سجدە گەیشت بەوولات هەرلەخور نشینەتا خورهەلات
ئەو اصحابانه که له حەبەش بون
بەم دەنگ و باسەگەلی دلخوش بون
وایان ئەزانی فەوتاوه اشراك
هەمو مل کەچ بون له بوخودای تاك

گشت یان هاتنەوە بەشەوق و عشرت
لە بـــو بینینی دیداری حضرت

بـەڵی هاتنەوە گەیشتن بەیـار بەدەوای دەردی دەرونی بیمار
گەلی دل شادبون بەلقای حضرت لاچولەدل یان غوباری غوربەت
ئەما حالی بون کە ئـەهلی مکە دل یان لە قارا پررە لەلەکە
ناچار لە ترسی کفاری ناشــــی رو یشتنەوە بولای نەجاشی
هەژدە ژن لەگەل سیصەد و هشتا پیاوی مبارەك لەم سەیر و گەشتا
لەجاران چاتر بی خلاف و غش إکرامی گرتن پادشـای حەبەش
رحمەتی لی بی زور بەوجدان بو بویە نائلی نوری ایمان بو

وفاتی ابوطالبی مامی وە وفاتی حضرتی خدیجە رضی اللە عنها

مانگی نوهەمین لە سالی دەهەم ابو طالب مرد بو بەمایەی غەم
پاش وفاتی ئـەو خدیجەی علیا متـوفی بو دەرچـو لە دنیـا
لە پاش وفاتی ئەو صاحب سعدە حضرت مارەی کردسیدە (سودە)
هەم نکاحی کرد عایشەی صدیق اما پاش هجرت کردی بەرفیق

ررویشتنی حضرت لەگەل زیدی خادمی بوشاری طائف

پاش ئەم اوضاعە حضرتی أمین ررویشت بوطائف لەبونشری دین
ئەهلی طائفی زور نصیحەت کرد اما تـأثیری لەوانـا نەکـرد
کەس طالب نەبو لەبو دینی حق لەبەر تقلید و هەواو کەلەی ررەق
قصەی ساردیشی ئەبیست لەو قەومە بی نەزاکەتی و آزار و لومە
زیدی خادمی بە روژ و بە شەو وەکو فدای حاضر بو لای ئەو

گەررانەوە بوشـــاری مکە

کەگەررایەوە ئەو شـــاهی بی عیبـە
لە رری دا ررا بورد لای عتبە و شـیبە
چونکی خزمی بون رحم یان جوشا بو گزی حضرت دل یان خروشا
خادمیکیان بو ناوی عداس بو ئەهلی نەینەوا و نصرانی ناس بو
بەوا بویان نارد مقداری تری تا مەیلی بکا کاتی مەیلی بی
چون بەختیار بو عداسی حەق ناس تری کەی دانا بەشەرم و اخلاص
پاش بســـم الله الرحمن الرحیم بعضی کی لی خوارد سەروەری عظیم
تعجبی کرد عـداس لەم إسمـە چون بی خبر بو لەو اسم و رسمە
اینجـا بە نەرمی لی پرســـی حضرت
خەلکی کام شاری و مەردی کام عشرت
وەلامی داوە بە نـەرمی و اخـلاق
خەلکی نەینەوام لە خاکی عراق
فـەرموی نەینــە وای یونســـی برام
خوشە ویستەکەی خودای ذو الاکرام
بەم قصە عداس گەلی مسرور بو بەفیضی خودا دلی پرر نور بو
ایمـانی هینـا بەدلیـکی پاك بو بەمەردیکی چاوو دل روناك

* * *

جاحضرت ررا بورد لەو خاك واهلە هەتا کو گەیشت بە (بطن نخلە)
نیوە شەو لەوی بەنویژ و قورآن مشغول بو هەتا وادەی بەربەیان
حەوت کەس لە جنی بەأمری خوا قورآن یان لی بیست هەمو لەو شەوا
ایمان یان هینا بە خودای تەنیا لە أحتمافایە (و إذ صرفنـا)

که گه‌یه مکه حضرتی هادی تی گه‌یی فکری اشخاصی عادی
رو یشته په‌نای دلیری بی غه‌م ولدی عدی مشهور به مطعم
له په‌نای ئه‌وا به‌شه‌رم و تمکین دوامی ئه‌کرد له سه‌ر نشری دین

گردبونه‌وه‌ی حضرت له‌گه‌ل حاجیانی مدینه له‌عقبه‌دا

له سالی یازده له موسمی حج چو بولای گه‌لی له‌قومی خزرج
خویندیه‌وه بویان آیاتی قورآن دینی توحیدی بوکردن به‌یان
شه‌ش یان گه‌یشتن به‌نوری ایمان ئه‌ول یان رافع کوره زای عجلان
ابو أمامه هه‌م عوف و جابر هه‌م قطبه و عقبه کورړانی عامر
که گه‌ړرانه‌وه له‌بو مدینه به‌وان ئه‌وشاره پړر بو له‌م دینه

باسی معراجی حضرت (ص)

هه‌رسالی یازده له مانگی رجب له بیست وحه‌وتا شای فخرالعرب
گه‌یشت به‌رتبه‌ی بوله‌ندی معراج رسالت ته‌خت وخوی شاه و ئه‌و تاج
به أمری خودا جبرئیلی امین بوراقی بو برد به قدر و تمکین
شه‌و به بیداری به سواری بوراق له گه‌ل جبرئیل سه‌روه‌ری آفاق
له مکه‌وه تا بیت المقدس مسافه‌ی طی کرد به فیضی اقدس
(سبحان الذی أسری بعبده) ای بروحه مع جسده
هه‌روا لفظی عبد له‌هه‌مو قورآن به روح و جسد کراوه بیان
چون ئه‌م معراجه به نص ظاهره هه‌رکه‌س منکر بی معلوم کافره
هه‌رروایه‌تی که مخالف بو به قوه‌ی إجماع زو به‌تلف چو
که إجماع کراو مخالف نه‌بو بی قیمه‌ت ئه‌بی نزاعی پیشو
علاوه معراج به روح یابه خه‌و قیمه‌تی نیه بو مقامی ئه‌و

پاش زیارەتی بیت المقدس تشریفی سەرکەوت رسولی اقدس
لە آسمانان تەواوی سەرکەوت گەیشتە سدرەو جبریل لەوی کەوت
ئەم بەرز بوەوە بو بەرتبەی بەرزی نە چاوی شیوا نە دلی لەرزی
هەتا مقامی خودا میلی بو سەرکەوت و قطعاً مانعی نە بو
لە پاش ظهوری تجلای انوار پاش وەرگرتنی الطاف و أسرار
لە پاش خطابی القاء کرا بوی نزولی فەرمو بو مقامی خوی
بە فـەرمودەی خوی هەر لەم شەوا بو

خـودا پینج فـەرضـەی مقرر فـەرمو
لە سـەر حضرتو لە سەر أمتی بو جزای خیر و بەرزی هەمەتی
جبریل صبحەینی هات لە بو تعلیم امامەتی کرد بو مولای عظیم
دو روژ بەدو رەنگ امامەتی کرد سەرو پایانی وختی معلوم کرد
بو معراج لە قدس تاپایەی والا کە رەوای بینی خوای تعالی
دلیـل حدیثی آحادە اما مشهورە لە لای عمدەی علما
طبـق عقیدەی أهـلی سـنتە خلافی ئەوە عقدە و بدعتە

* * *

کە روژ بوەوە شاهی صاحب تاج أعلانی فەرمو واقعەی معراج
بعضی سادە لوح بە شبهە و تردید نـادم بونەوە لە دینی توحید
کفاریش کەوتنە گەپ و إستهزاء بە تانەو و تەشەر بەقسەی ناسزا
ئەما بی وقفە بوبکری صدیق تصدیقی فەرمو بە قوەی توفیق
هەروا هەریاری دلی هشیار بو لە قدرتی حق پاش خبر دار بو
چونکی بو خودا أرض و آسمان سارایادەریا یك نهجە ویەك سان
لەو روژانەیشا قافلەی مشرکین روی بون لە بو خاکی فلسطین

جا هاتن وتیان بەو عالی شیمە　　چونت دی وضعی قافلەکەی ایمە
ئەویش احوالی قافلەکەی هەمو　　بو گیرانەوە بەحق زو بەزو
کاتی قافلەکەی هاتەوە بەگرد　　اهلی قافلەکەیش وایان بیان کرد
کەچی هەر دل یان بی اعتبار بو　　مشرب یان لە سەر جفاو انکار بو
برهان و دلیل بەهەزار آیت　　قیمەتی نیە بەبی هدایت
ئەما هدایت کەروی کردە دل　　دل ئەکریتەوە وەکو پەرەی گول
دل غونچە رەنگە ورحمت نسیمە　　غونچە بو نسیم گەلی تسلیمە
خودا نسیمی با بیت بەرحمت　　بو صفای دل مان هەتا قیامت
دل بەو نسیمە ئەگەشیتەوە　　چونکا لطفی تو ئەبەخشیتەوە

گرد بونەوەی حضرت (ص) لەگەل مدینەی لە عقبەی دوهەم

لە وەختی حجا لە سالی دوازدە　　لە اهلی طیبە گەیشت بە دوازدە
شەش کەسی پیشو بە غیری جابر　　لەگەل حەوت کەسی صادق وصابر
معاذ و ذکوان یزید و عباس　　عبادە هەمو خزرجی حق ناس
ابو هیثم و عویم أوسی　　أهلی إخلاص و عزتی نفسی
ئەمانە هەمو ایمان یان هینا　　بەخودای تەنهای بصیرو بینا
کە گەرانەوە لە بو مدینە　　زور بلاوە بو باسی ئەم دینە
أوس و خزرجی بو هیزی ایمان　　طالب بون لە بو فیربونی قرآن
کاغذیان نوسی بو فخر البشر　　بو أستاذیکی بەرز و هنر وەر
ئەویش مصعبی بو ناردن در آن　　لە بو تعلیمی آیاتی قرآن

گرد بونەوەی حضرت (ص) لەگەل مدینەیی لە سالی سیزدەهەما

لە سالی سیازدە هەفتا کەس یان هات　　بو حجی بیت و أخذی بەرەکات

ایمان یان هینا ئەم جمعە بە عام   بە شاهی عالەم علیـە السلام
لە ذمە یان گرت نصرتی حضرت   رجایان لی کرد بو وعدی هجرت
جا فەرمانی دا ئەو شاهی دینە   یارانی برون لە بو مدینـە
لە هەمو لاوە اصحابی حضرت   لە بو مدینـە کەوتنـە هجرت

تەگبیر کردنی کافرەکان بوکوشتنی حضرت (ص)

کە آگاداربون کفاری بی دین   لە قصد و فکری رسولی أمین
لە دار الندوە کەوتنە تەگبیر   لە بو کوشتنی بەحیلە و تزویر
وایان بریاردا لە هەمو هوزی   شمشیر هەل گری گەنجیکی قوزی
گشت یان بیکوژن نەك بەیەکودو   تا هەمو عرب ببن بە عدو
لە سەر ئەم فکرە زو بەدەست وبرد   جبریلی أمین خبر داری کرد
حضرت أمری کرد علی لەوشەوا   بنوی لە جیگەی نوستنی ئەوا
خویشی هاتە دەر کە گەییە دەرگا   گەلی کی بینی شەرر کەری آگا
لەویا هەلی گرت مشتی وردە خاك   بو منعی حسی کفاری ناپاك
خویندی بەسەریا ئەولی (یاسین)   هەتاکو گەیشت بە (لا یبصرون)
بەو مشتە خاکە رشتی لە سەریان   خودا منعی کرد حسی بصریان
پیان نەزانی وخوی دەرکرد فی الفور
لەگەل ابوبکر چون بو غاری (ثور)
ئەم دەرچونە یان آزانە و سریع   هاتە جی غرەی ئەولی ربیع

تعقیب کردنی کافرەکان بوحضرت (ص)

کاتی حالی بون کافری بد حال   کە ئەو سەروەرە دەرچوە لە مال
گەران بەشارا لە خوار ولە ژور   بەدەوری شارا لە نزیك و دور

حتی رویان کرد لە دەرگاکەی غار   لەو کاتا ترسا بوبکری نازدار
لەویا پێی فەرمو شای صاحب بەنا   (لا تخف ان الله معنا)
یانی مەترســە خوا لە گەل مانە   حەرەسی خودا هاو منزل مانە
جا خودا ناردی بو ئەو سەروەرە   کوترە باریکەو جولاێی کەرە
کوتر بە هیلکەو هیلانەکەی خوی
جولاێی کەرەیش بە هوی تان و پوی
پەردەیان لی دا بو چاوی کفار   خیال یان ویل بو لە تحقیق غار
کافرەکان رویین ئەم جارە صدیق   لەو غارا کدوتە گەران و تاقیق
لەی فرە ئەدا بەرد و درك و دار   پری ئەکردو کونی مشك و مار
تەنها کونی ما پێی خوی نایە سەر   بو دەفعی ضرر لە خیر البشــر
اینجا حضرت نوست لای یاری گیانی
ســـەریشی دانا لە ســـەری رانی
لەم کاتـەدا بـو ماری بـەآزار   دای لە پەنجەی پێی صدیق نازدار
لە ایشی ژاری ماری بی آمان   فرمیسکی چاوی ئەرژایە دامان
یەك دو قطرەی دای لەسەر گونای ئەو   سەروەری نازدار بیدار بو لە خەو
پرسی أســـبابی آزاری صدیق   جاکە حالی بو لە حالی رەفیــق
دای لە پەنجەکەی تێ بە صــــفـا   خودا ئەو تفەی بو کرد بەشفا
شهدی لیوی دوست ئەبی بە تریاق   بو ماران گەستەی عاشق مشتاق
عـــلاوە آوی دەمی ئەو ذاتە   هـەوینی چەشمـەی آوی حیـاتە
روحی من فدای سیدی سەردار   هەم (ثانی إثنین إذ هما فی الغار)

هجرت و تشریف بردنی حضرت (ص) بومدینەی منورە

سی شەو ما تل بون لە عەینی ئەشکەوت   لەسەر دلیل وو لاغی خوش رەوت

که به‌یدایان کرد به صفای سینه   هەر دو سوار بون بەرەو مدینه
عجایباتی ریگای مدینـه   برو لەپەرەی تاریخ بینه
ئەلی رویشتنه خیلی له سەرریی   (أم معبد) یان کرد بەخانەخوی
پیره ژنی بو به مشرب ئەمیر   هەر مەریکی بو وشك ولاتو پیر
حضرت دەستی خوی لەو کوتو پرا
هینا بەگووانی ووشکی ئەو مەرا
بەیمنی دەستی رسولی أمین   بو بە مەریکی شیراو نازنین
شیریان لی دوشی‌شربت یان نوشی   بو أم معبد بو بە دل خوشی
چەن سال شیری‌دا ئەومەره بەفەر   مایەوە هەتا وفاتی عمر
ئەلی سراقه ی شوخی سوار چاك   بو تعقیب یان‌هات بەچست‌وچالاك
که له دورەوه سراقه دەرکەوت   ناسی ابوبکر بەشیوەو بەرەوت
تا گەیه شوینی که هەلمەت بینی   له بو کوشتن یان دەست بوەشینی
له سەر همەتی سیدی لولاك   سی‌جار بەسواری روچو لەناوخاك
اینجا توبەی کرد له فکری ضرر   ئەمیش عفوی کرد بەصرفی نظر
که گەرایەوه مژدەی پی درا   بو ئەوه تاج و زینتی کسرا
هەروا رویشتن وادی به وادی   به ذوق و فرح به شەوق و شادی
جا خبر دار بون طائفەی انصار   له سەر قدومی محبوبی نازار
هەمو بەکومەل هاتن تا قبا   بو استقبالی شاهی نجباء
لەوی گەیشتن بەلقای محبوب   پەروانەی ئەو بون گەیین بەمطلوب
له دی‌ی قبادا تا بیست و دو شەو   آسایشی‌کرد شای صاحب پرتەو
له جمعه دا بو دەرچو له قبا   به شنوی خوش بوی نسیمی‌صبا
نویژی جمعەی کرد له بنی سالم   لەگەل یارانی خوش طبع وسالم

پاش نویژی جمعه ئەو بە تمکینە مشرفی کرد شاری مدینە
خودا راضی بی لە فرقەی انصار زور بە إکرام بون بو مولای احرار
بەلای هەرمالی رائەبورد حضرت دعوت یان ئەکرد بەشەوق و عشرت
هەتا دا بەزی بە گویرەی مطلوب لە مالی ابو ایوبی محبوب
جا کو بونەوە یارانی بە جمع وەکو پەروانە لە أطرافی شمع
شاری مدینە و اطرافی پاکی بە نوری إسلام کەوتە روناکی

کرینی ارض بو مزگەوت و خانو لە طائفەی بنی نجار

پاش مدەی حەوت مانگ سیدی سەر دار
عەرزیکی کری لە بنی نجار
زور تەلاش یان کرد بیبا بە احسان
هەر پارەی پی دان سیدی انسان
جا دروستی کرد مزگەوتی عالی لە گەل چەن هودە لە بو عیالی
کە جیگەو ریگە دروس کرا بوی تشریفی رویشت لەبو مالی خوی

هاتنی عائلەی حضرت (ص) وعائلەی ابوبکر بومدینە

زوتر روی بون زید و بو رافع بەدوای عائلەی سیدی شافع
جا لە مکەوە ئەو دو أمینە عەیال یان هینا لە بو مدینە
سیدە سودە و فاطمەی زهراء ام کلثوم و رقیەی صغری
ام أیمن و أسامە هەمو دل یان بەلقای ئەوشاهەخوش بو
عبد اللەی کوری بوبکری أفضل عائلەی خویانی هینا بە کومەل
یاران لە مکە و اطراف هەرچی بو هجرت یان فەرمو بو مدینە زو
گشت گرد بونەوە بەشەرم و تمکین یەك حال و یەك مال و یەك دل و یەك دین

حضرت مشغول بو بە نشری إرشاد   لەبو توحیـدی خالق عباد
بو هیز و أسباب کەوتە استعداد   بو دفعی فتنە و آشوب و فساد
ئەگەر بە ارشاد نەگا بە نجاح   بەکاری بینێ بو غایەی اصلاح
دعوتی ئەکرد رئیس و اشـراف
چەن تیپی عمدەی هەنارد بو اطراف

واقعاتی سالی ئەولی هجرت

سریەی حمزە لە سالی ئەول   لە پاش ئەو تیپی عبیدەی أفضل
سریەی سعد و تأسیسی منبر   عقدی برائی یارانی رهبەر
نویژی جنازە و زکاتی أموال   هەم گویزانەوەی عایشەی بە کمال
هەم اول غەزای سیدی عدنان   کە ناوی ئەبری بە غزای ودان

واقعاتی سالی دوهەم

دوهەم سال غەزای بواطی اسهل   غەزای عشیرە هەم بدری أول
پاش ئەوە تیپی عبداللەی اهـلە   لە مانگی رجب بو بطن النخلة
روژو واجب بو لە مانگی شعبان   گەرا بە قبلە کعبة الرحمان
حەڤدە مانگ لەسەر هجرت تەمام بو   هەر قدسی شریف قبلەی اسلام بو
جا روژی هەلکەوت لە مانگی رجب
نویژی نیوە روی ئەکرد شای عرب
لە ناو مزگەوتی بنی سـلمە   لەپاش دو رکات ئەوشای اکرمە
قبلە کەی گورا بە کعبة اللہ   بوی هەلچەرخاوە بە أمري خودا
ئەم مزگەوتەیە ئەی رونا کی عین   ناو ئەبری بە مسجد القبلتین
لە رمضانا زکـاتی فطـرە
غەزای گەورەی بدر کە صاحب قدرە

عجیب حەربێ بو ئەم حەربێ بدرە　　فـداكارانە و شـیرانە و گەورە
فرشتەی بو هات لە سەر خارقە　　بو حـــق و باطل بو بە فلرقە
اصحاب سیصد و لە هەژدە کەمتر　　ئـەوان هەزار و لە صد زیاتر
چونکی مخلص بون سوپاهی یاران　　غالب بون لەسەر سوپای بدکاران
حەفتایان کوژرا و حەفتایان بەدیل　　گیران بەدەستی أصحـابی جلیل
سریەی عمیر بو عصمای بێ قدر　　لەپاش ئەوغەزای (قرقرة الكدر)
سریەي سالم بو ســـەر یهودي　　ابو عفك ناو شـروری عادی
عقدی فاطمە لە مانگی شـوال　　بو علی حیدر شـیری ذی الجلال
غەزای سویق و غەزاي قینقـاع　　ســـریەی ابن مسـلمەی نفـاع

واقعاتی ســـالی سێهەم

لە سالی سێ هەم غەزای غطفان　　هەم غەزای بحران بو بێ انصافان
ســـریەی زیدی کوري حارثە　　غەزای احدی صاحب کارثە
لە پاش ئەو غەزای حمراء الأسد　　اینجـا سریەی بن عبد الأسد
سـریەی عـاصم ســـریەی منذر　　بو بنی سـلیم بو بنی عـامر
شراب حرام بو قطعـا لا برا　　تولدی بو حسن لە زهراء
حفصەی مارە کرد ئەو محترمە　　لە پاش زینبەی کچی خذیمە

واقعاتی سـالی چوارەم

سالی چوارەم بو بە حکمی تقدیر　　کە چون بو غەزا سەر بنی نضیر
هەر لەم سالە بو بەگویرەی سماع　　غەزای ناو براو بە (ذات الرقاع)
اذنی تیمم بە أمری خودا　　ولادەی حسین هەم بدری صغری
هەر لەم سالا بو أم سلمە　　بو بـە منکوحە ی نبی الرحمە

واقعاتی ســالی پینج هەمین

سالی پینج غەزای دومة الجندل مصطلق خنـدق قریظەی أرذل
هەر لەم سالا بو نویژی مانگ گیران
حـادثەی افڪـی تزویر و بهتـان
ســـریەی محمد ابن مسلمه بو قومی قرطاء ئەهلی مظلمه
عقدی زینبەي دو هەم بە تەنهـا بو ئەو بو آیەی (زوجنا کهـا)
هەر لەم سالا بو کە جویریه بو بەمنکوحەی خیر البریه

واقعاتی سالی شـەشـەم

لە سالی شەشا واجب کرا حج لەسەر دەولەمەن بی عذر و حرج
غەزای ذو قرد هەم بنی لحیـان لەم سـاله دا بو بە نەهجی بیان
هەم غەزای غابه چونکی کافران بە تالان بردیان گەلەی وشتران
سریەی عکاشه بو غمري مرزوق سریەی ابن مسلمەی موثوق
پینج سریەي زیدی کوری حارثه بو بنی ســـلیم اهـلی کارثه
بو قافله ی قریش هاتەوە لە شام بو قومی بنی ثعلبە ی نەفام
بو قومی جذام قطاع الطریق پینجەم بووادی القری بەتحقیق
سریەی عبدالرحمن بن عوف بو سەر دومة الجندلی بی خەوف
سریە ی علی مەردی صاحب فکر بو سەر بنی سعد سعد ابن بکر
هەم سریەی زید بو سەر فزاره ئەهلی آشوب و فتنه و شەراره
سریە ی عبدالله ولدی عتیك بو ابن رافع جوی لە حق تەریك
سریە ی عبدالله ی ابن رواحه بو بنی رزام صاحب قبـاحه
سریە ی ابن جابر ی ڪـرار بو سەر عکل و عوینە ی بدکار

سریه ی ابن امیه ی اکرم   بو أبو سفیان له توله ی ستەم
لەم ساله دا بو ام حبیبه   بو به منکوحه ی ئەو شا نجیبه
لەم ساله دا بو بی شك و مریه   بیعة الرضوان له حدیبیه

واقعاتی سالی حەوتەم

له سالی حەوتا غەزاکه ی خیبر   هەم وادی القری به نصی خبر
هاتنەوەی جعفر له خاکی حەبەش   عمرة القضاء قضا ی سالی شەش
سـریه ی عمر فاروقی منصور   به سەر هوازن طائفه ی مشهور
سـریه ی صدیق بو سەر فزاره   کومەلی شەرکەر له خیر آواره
سریەی غالب صاحب ذوق ووجد   بو سەر میفعه له وولاتی نجد
سریه بشیر بو بنی مره   بو مدافعه ی ئەو اهلی شەره
سریه ی بشیر ابن الانصاری   بو یمن و جبار فرقه ی فراری
سریه ی ابن ابی العوجا ی مەرد   بو بنی سلیم مەردانی نه بەرد
عقد ی میمونه و عقد ی صفیه   له بو حضرتی خیر البریه

واقعاتی سـالی هـەشـتەم

له سالی هەشته غالبی انور   رویشت بو (کدید) لەمانگی صفر
دوباره غالب له مانگی صفر   رویشت بو (فدك) بەفتح وظفر
لەم سالا گەیین به دینی توحید   عمرو ابن عاص خالدی ولید
سریه ی شجاع بو بنی عامر   زال بو له سەریان رشید ی آمر
پاش ئەو سریەی کعبی غفاری   بو (ذات اطلاح) به بختیـاری
سریەی ابن حارثه و جعفر   بوخاکی موتەی پرخەوف وخطر
عمری بنی عاص قائد ی باسل   رویشت بوشەری ذات السلاسل

سریەی ابو عبیدەی أمین بو ساحلی بحر بەهیز و تمکین
دو سوپای أبو قتادەی اکرم یەك لە بو خضرە دو بطن اضم
بە سوپای یاران عدد هەشت هەزار مانگی رمضان سەر ومری ابرار
فتحی مکەی کرد بێ ایش و آزار
خطبەی عفوی خویند لە سەر اهلی شار
لە بەر آسایش بە قصەی جوان خوی کرد بە یوسف ئەوان بە أخوان
گەرمای سەرسام کرد بە سایەبانی دنیای آرام کرد بە مهرەبانی
کعبەی رو ناك کرد بەناوی خودا بە (قل جاء الحق) بتانی هەلدا
روحم بە فدای نظامی فتحی بو خطبەی بەرزی پر ئەناو ومدحی
ســــریەی خالد بو بنی عزی کە شیوەی شیوا پایەی داخزا
لەم سالەدا بو سریەی عمری عاص بو بنی هذیل قومی حق نەناس
سریەی سعدی اشهلی صفات لە بو مشلل بو هدمی قنات
سریەی خالد ئەو عالی شیمە بو سەر طائفەی بنی جذیمە
پاش ئەوە غەزای سید الکونین لە گەل هوازن لە خاکی حنین
سریەی ابو عامری مەزن بوسەر را کردوی قومی هوازن
سریەی طفیل لە مانگی شوال بوسەر ذو الکفین بدی بەدفەسال
جا غەزای طائف بە فدا کاری خویشی حاضر بو محبوبی باری
پاش گەرانەوەی شاهی صاحب خیر هاتە خزمەتی کعبی بن زهیر
قصیدەی بانت سعادی غرا لەبوی خویندەوە خەلاتیش کرا

واقعاتی ســالی نوهەم

لە سالی نودا شاهی مؤتمن قیسی بن سعدی هەنارد بو یمن
ناردی عیینەی مەرتبە علیــا سەر بنی تمیم لە خاکی سقیــا

ولیدی هەنارد محبوبی خالق بو سەر طائفەی بنی مصطلق
عبد اللەی ابن عوسجەی بە قەدر روانە فەرمو بو سەر بنی عمر
سریەی قطبە بو قومی خثعەم لە پاش غلبە هاتەوە بی غەم
سریەی ضحاك بو بنی کلاب هاتنەوە بەخیر أفرادی اصحاب
اینجا سریەی علقمەی بی غەش بو سەر کومەلی لەقومی حەبەش
سریەی علی بە أمری خاتم بو سەر بتەکەی طائفەی حاتم
سریەی عکاشە بو خاکی حباب جا غەزای تبوك بە سوپای اصحاب
چونکی روژەکەی تەنگ و ضیقت بو
بە جیش العسـره شورەتی دەرچو
هەر بەمالی خوی حضرتی عثمان سوپاکەی ری خست بەأمن وامان
جا بە وحی حق نبی الرحمه اعلانی فەرمو مەرگی اصحمه
هەم بە جماعت شاهی زەمانە لە گەل اصحابی صاحب امانه
نویژی جنازەی غایبانەی کرد حقوقی وفای بو بەجی هاورد
صدیقی هەنارد لەگەل سیصد کەس لە مدینەی بی بو مکەی أقدس
علیش هاتەوە لە خاکی یمن ئەویشی هەنارد مولای مؤتمن
لە روژی جەژنا بوعام جار درا لە سەر کافران منعی حج کرا

واقعاتی سالی دەهەم

معاذی هەنارد شاهی مؤتمن هەم ابو موسی بو خاکی یمن
خالدی هە نارد بو خاکی نجران علی بو یمن بو نشری ایمان
رویو هاتەوە بە فتح و ظفر بو حجیش گەیشت بەخیر البشر
لەم سالە دا بو (حجة الوداع) صدوچوارهەزار اصحاب بەإجماع
وەکو پەروانە بە دەوری شەمعا ئەویش وەك چرا لە حلقەی جمعا

چون لە بو حجی بیت اللەی معمور   بە اخلاصی دل بەصفا و حضور
لە روژی جەژنا لە خاکی منی   جبرئیل سورەی نصری بو هینا
بەدوای ئەوا هات لەسەر تراکم   آیەی (الیوم اکملت لکم)
حضرت حالی بوکە معنای اکمال   ختامە لە بو وحی ذو الجلال
لە پاش نصر و فتح أمر بە تسبیح   حمد و إستغفار ایمایە و تلمیح
بەمە نزیکە وادەی وفاتی   بروا و شاد بی بەلقای ذاتی
اینجا بانگی کردحضرت لە زهرا   پی فەرمو ئەوا دعوتم کرا
وادەی رحلتە لە دنیای فانی   وادەی وفاتە و لقای ربانی
جا گریا بە جوش فاطمەی بتول   تا تسکینی کرد حضرتی رسول
کە گەرانەوە لە بو مدینە   لە (غدیری خم) ئەو پر تمکینە
خطبەیکی خویند گەلی بەقیمت   بو دین و دنیا هەتا قیامت
بو فرد وکومەل بو دین واخلاق   بو بەرزی اسلام لەکورەی آفاق
بو شوین کەوتنی سنت و کتاب   بو استقامتلەسەر ری‌ی صواب
جاکە هاتەوە و گەییە مدینە   ئەو پایە بەرزەی صاحب تمکینە
لە جاران زورترمشغول بو بەدین   بە حمد و ذکری خودای عالمین

واقعاتی سالی یازدەم

لە سالی یازدە لە مانگی صفر   جبرئیل هینای بو خیر البشر
(واتقوا یوما ترجعون فیە)   اشارەی مەرگی حضرتی وجیە
روژی دوشەمە بیست و حەوتی مانگ
ریکی خست سوپای بەرزی بە ناو بانگ
روژی چوار شەمە کەوت بە نەخوشی
آزار وجـــودی ئەوی داپوشـــی

هەر لە اولی ئەم نەخوشیا خطبەیکی خویند بەرز و بەمعنا
روژی پینج شەمیەی آخری صفر آلای اسامەی ریی خست بو سەفەر
یەعنی سەروك بی بو ئەو سوپایە چونکی هەر قائد صاحب آلایە
ئەما چون حضرت هەر مبتلا بو أسامە هیزی ئەژنوی شکا بو
روژی یەك شەمبە سی هەمی ربیع غالب بو ایشی سیدی رفیع
لە بەر نەخوشی جەستەی نازاری لە بەر غلبەی أیش و آزاری
ویستی لە شـــوینی بمینیتەوە لە نوبەی ژنان خوی بگریتەوە
اذنی خواســت مولای مەرتبەی کبری
نەخوش بی لەلای عایشەی حمیراء
جا بو دو شەمە ئەو رخسار چرا کەوت لە منزلی عایشەی حمیراء
هەرچەن نەخوش بو بەدل و اندام لە نویژە کانـا ئەبو بە امام
فقط پینجشنبە وسعت نەما بوی ابوبکری کرد بەجی داری خوی
جا ابوبکریش بە اســـتقامت دوامی ئەکرد لە سەر امامت
دوشەمەی دوازدەی ربیع الأول متوفی بو سیدی اکمل
شابازی گیانی بەقدر و اعزاز بوباغی فردوس کەوتە سەرپەرواز
خوی بەدل مەیلی لەسەر پەرواز بو لقای تجلای خودای نیاز بو
بە رحمی روحی صاحب همەتی بو بە ذخیرە لە بو أمتی
آی لەو زلزلە و صدمەی عظمی آفاقی پر کرد تا صفحەی سمـا
یارانی هەمو سینەیان جوشا بو فراقی ئەو دل یان خروشا
سەرسام و ملول حیران و بی هوش بعضیکیان لی مرد بعضیکیان نخوش
واپەریشـان بو عمری فاروق قسمی ئەخوارد بە حزم و وثوق
هەرکەسی بلی کە پیغمبر مرد بەشیرئەی کوژم زو بەدەست و برد

ئەما حضرتی بوبکری صدیق هەروەکو خوی بومحکەم ووثیق
خویندیەوە وەکو خطیبی صیت (*) آیەی شریفەی (انك میت)
جا تسکینی دا بە دڵی فاروق لە وفاتی ئەو گەیی بە وثوق

باسی شورین و کفن و نویژی جنازە و داپوشینی حضرت (ص)

روژی دوشمە و هەم شەوی آتی هەروا مایەوە لە جیی وفاتی
روژی سی شمە حیدری کرار شوردی جسدی سیدی ابرار
کومەکی ئەکرد عباسی مامی هەم فضلی کوری صاحب مقامی
أسامە و شقران علاوەی قثم آزاد کراوی رسولی خاتم
بە شەرم و أدب لەلای پەردەوە بە چەن حسرتو آهی سەردەوە
آویان ئەریژا و ئەگریان بە تاو بەجوشی سینەو و جگەریسوتاو
آوی ئەول جار گەرمی بی قصور دوهەم آوو مورد سی آوو کافور
بە سی شا کفنی (سحولی) انور علاوەی ئەوان کراس و میزەر
پاش غسل و کفنی ئەو سەر فرازە حاضر بون لەبو نویژی جنازە
ئەول جار پیاوان دوهەم لەژنان سیهەم منالی بە تمیزی جوان
فقط لەم نویژا اصحابی کرام هیچ کەس لە بوکەس نەبو بەامام
هەر لە سی شمە یا لە شەوی چوار یا لە روژیا بە نقلی اخبار
لەجیی وفات یاقبریان هەلکەند لە حجرە علیای عایشەی پەسەند
قبر هەل کەنی ابو طلحە بو لە سەر ترتیبی حفر و لحد بو
فەرشی الحدیان بوکرد بە نوخشت صورتی الحد سیرتی بەهەشت
عباس و علی هەم فضل و قثم رویشتنە قبری سیدی اکرم

(*) یانی دەنگ بەرز

بەشەرم و شرف دایان هیشتە خوار
تسلیم یان فەرمو بە روضەی گولزار
عمری عزیزی شەصت و سی‌سال بو عقلی و حواسی پر لە کمال بو
برژی بە سەریا صلوة و سلام بە قەدد حروفی جمیعی کلام

باسی وضعی اعضای و بدنی وشیوە و رەنگی

لە شمائیلی شیرینی حضرت بعضی‌کی ئەلیم لە بو معرفت
سەری گەورە بو پیشانی گوشاد هەرکەسی ئەی دی‌پی‌ی‌ئەبو دلشاد
جارجار موی سەری ئەگەییە سەر شان
جارجار کوتا تر پیا ئەبو پەخشان
أبروی بەوینەی قوسی تیرانداز چاوانی‌جوان‌بون‌بەوینەی‌شاباز
چە لە پشتەوە چە لە بەر دەمی شت‌یان ئەبینی بی ضعف وکەمی
رەنگی‌رخساری جوان وسپی‌وسور دەر ئەکەوت لەدور بەوینەی‌بلور
آخ بەتەماشای ئەو چرای صفا من رزگارئە بوم لە دەرد وجفا
لوتی صاف و ریك شیوەی بەرانی صاف و آودار و شاش بوددانی
زمانی فصیح قســـەی شیرین بو تنی دەرمانی ایش و برین بو
گردنی بی گەرد بە وینەی بلور ئەد رەوشایەوە بی‌عیب وقصور
سنگی گوشادو دلی بە قوت پر لە زانست و عقل و مروت
کە بە چاو ئەنوست دلی بیدار بو مشغولی یادی خودای غفار بو
دلی ئەو شاهی صاحب پرتەوە چوارجارلەت کراوشوراوەتەوە
لە پاش دوسالی دە سالی و چل سال لەبەنجاویەکا معراج الکمال
هەمو هەر سرو خرق العادت بون مایەی سلوکی ری‌ی‌سعادت بون

ناوشانی گوشاد بەتین و قوت		لای چەپیەوە بو موری نبوت
بەوینە هیلکەی کوتری یا کەوی		قضای لە نجمەی پادشا کەوی
دەستی پڕ صفا و سخا و نسرین بوی		وەها دریژ بون ئەگەینە ئەژنوی
دەستی دانایە لە سەر هەر ایشی		شفای بو ئەهات نەی ئەماریشی
آخ بەو دەستەکەی وەکو بەستەی گول
نەجاتی ئەدام لە خەستەیی دڵ
ژیری پێی صافو بونی وەك عنبەر		فرشتە سیرت ئەندام بێ سیبەر
نەکورت نە دریژ بالای معتدل		بەرزیشی هەبو لە سەر مقابل

* * *

هەرچەن صورتی جوان و ظریف بو
خلق و سیرتی زیاتر شـــریف بو
ذکری زوبانی ناوی خودا بو		دائم مشغولی نشری هدی بو
سـواکی ئەکرد بەداری إراك		تەرغیبی عامی ئەکرد بو سواك
مزاحی ئەکرد لە سەر صداقت		قصەی خوشی بو لە سەر حقیقت
زردە خەندەی زور پیکەنینی کەم		قهقهەی نەبو سیدی اکرم
ئەگریا کاتی بیســـتنی قرآن		لە شەو نویژیشا ئەما بری آن
لە کاتی ترسی خوای بە عظمت		کاتی بەزەیی بو حالی امت
وفا بە وعدە طبیعەتی بو		حیا بەوینەی حقیقەتی بو
زیاتر لە عالەم بەعقل و عفت		بەشەرم و شکوە بەبەرزی صفەت
شەو بعضاً ئەنوست بعضاً بیدار بو		مشغولی فکر و ذکری غفار بو
هیندە لە نویژا راوستا بە شەو		آوسان هەر دو پێی نازنینی ئەو
أغلب دوشەمە و پینجشنبە و جمعە		بەروژو ئەبو ئەو صاحب رفعە

(ایام البیض) و شەش روژەی شوال
عەرفە و عاشـــورای ئەگرت بە کمال
دانەنیشت وەکو صاحب وقاران نەئەکەوتە پیش لە ریزی یاران
لە ری روینا بو پاش و بو پیش فەرقی نەئەکردشای مشرب درویش
لە سـەر ئەسپ و کەر هیسرو وشـتر
سوار ئەبو بی فەرق جار لە جار خوشتر
لە پاشکوی خویا لە بەر شفیق سواری ئەکردن بندەو رەفیق

☆ ☆ ☆

بە ایشی آسان گەلی مسرور بو لە تصنع وتکلف دور بو
کومەکی ئەکرد بە شخصی ضعیف جا نەخوازە لاداماوی شریف
بو بیوەژن و هەتیوی بی کەس لە بو غەریب وخزمانی بی دەس
ئەی پرسی حالی غائب و نەخوش عیادەتی بو لە گەل قصەی خوش
استرجاعی بو بویەکی ئەمرد بەخشوع نویژی جنارەی ئەکرد
لە گەل جنازەی ئەچو بە تمکین دعای بو ئەکرد لەدوای داپوشین
وهمی عاجزی لە هەر کەس ئەبرد ئەرویی بو لای دلخوشی ئەکرد
اکرامی زور بو بو زمرەی أشراف حقی وەر ئەگرت بەفضل و انصاف
صرفی نظری ئەکرد لە خلاف لە قصەی تالی پیاوی بی انصاف
لە مشـــکلاتا تدبیری ئەکرد
هەر کەس مغرور بو تسخیری ئەکرد

☆ ☆ ☆

دەستی ئەشوری و بسم اللەی ئەکرد ئەوجارە دستی بو طعام ئەبرد
رخنەی نەدە گرت لە چیشت وطعام ئەم یانە وشکە و ئەویانە بی تام

یاترکی ئەکرد یاخود زو بە زو لی ئەخوارد شتی بە پی ی آرەزو
قط جیا نەبو نانی لە یاران چە لە دەولەمەن چە لە هەژان
تري و کالەکی ئەخوارد بەوقار هەم بەیەکەوە رطاب و خەیار
ذەوقی مایل بو بە چەورو شیرین
وەکو خورما ورون هەم حلوا و هەنگوین
شیری مەیل ئەکرد چاشت و ایواران
مەیلی بو لە سەر گوشتی بالداران
ذەوقی شانی بو لە گوشتی حیوان
ئەی کرد بە پیخور سرکە لە گەل نان
هەر بەسی پەنجە جارجار بە چوار چیشتی هەل ئەگرت بەشەرم وقار

☆ ☆ ☆

پی ی خوش بو لباس لە بردی یمان لەمادەی خوری ولەمادەی کتان
رەنگی سپی و سەوز لە لای مرغوب بو
پارچەی بەو رەنگەی لەلا محبوب بو
ئەی کردە پەنجەی بچوکی خاتەم
زور لە دەستی راست لە دەستی چەپ کەم
چەوری ئەفەرمو موی سەری جارجار زور مەیلی هەبو بە عطری بون دار
مسکی هەل ئەگرت بخوری ئەکرد لەداری عود و لەکافوری ورد
صورتی پاك و شرف و عەرزی سیرتی چاك و اخلاقی بەرزی
نایەتە نوسین بو من بە دەفتەر صلاوات لە سەر روحی پیغمبر
بەسە بو ثنای قرآنی کریم (إنك لعلی خلق عظیم)

باسی بری له ارهاص وکه‌رامات و معجزاتی حضرت (ص)

بابلیین بعضی له ارهاصاتی له کرامات و له معجزاتی
له پیش نبوت خرق العاده‌ی خاص له اصطلاحا پی ی ئه‌لین ارهاص
به معنای اساس بو پیغه‌مبه‌ری دامه‌زراندنی پایه‌ی سه‌روه‌ری
به خرق العاده‌ی دوای نبوت بی معارضه بلی کرامت
پاش نبوت و طلبی کفار هه‌ر خارقه‌یی ئه‌و بیکا اظهار
به‌و خارقه‌یه ئه‌لین معجزه چونکی خصمه‌که‌ی به‌وه عاجزه

* * *

نشـــانه‌کانی شه‌وی ولادت هه‌مو ارهاص بون له بو نبوت
هه‌ر وا ئه‌و هه‌وره له کاتی سه‌فه‌ر له را سه‌ریه‌وه ئه‌بو به سیبه‌ر
که بو به رسول سیدی ئه‌نام گه‌لی جمادات لی‌یان کرد سلام
کوله‌کدیی بو له‌وم‌زگه‌وته دا بو خطبه پالی پیبه‌وه ئه‌دا
کاتی ترکی کرد پاش بنای منبه‌ر نالاندی له به‌ر فراقی دلبه‌ر
تا رویشـــته لای به مهره‌بانی باوه‌شی پیا کرد وه‌ك برای گیانی
ئه‌وجا بی ده‌نگ بو به صبر وآرام به محبه‌تی علیه السـلام
تسبیحاتی کرد به ئه‌مری خودا مشتی ورده به‌رد له ده‌ستی ئه‌دا
هه‌ر وا له ده‌ستی بوبکر و عمر له ده‌ستی عثمان محبوبی‌سه‌روه‌ر
به ئه‌مری ئه‌وبو دار خورما له‌دور هات بو به‌حجاب بو شاهی‌منصور
داریکی سمری بانگ کرد بو تصدیق هاتو پاش تصدیق گه‌راوه تحقیق
وشتر چه‌ن دفعه هاتن بو شکات له قورسی باروریگه‌ی‌دورولات
شکاتی آسك و قسه‌ی سوسه‌مار باسی ده‌فه‌ی شان بوخطری‌ژار

گەلی دعای کرد گشت یان قبول بون — بو خیر و بو شەر بو بون و نەبون
بە دعای ئەو بو حضرتی عمر — ایمانی هینا گەیشت بە ثمر
بەدعای ئەو بو حضرتی انس — عمر و ئەولاد و مالی کەوتە دەس
بەدعای ئەو بو کە ابن عباس — لە دنیا گەرا بە أعلم الناس
بەدعای ئەو بو سالی وشکە سال — باران ئەباری محال بە محال
دعای شەریشی لەهەر کەس ئەکرد — بە أمری خودا تأثیری ئەکرد
ئەو پینج بی شەرمە کە بە استهزاء — بو حضرت ئەبون بەمایەی سزاء
دواسود ناو و حارث و ولید — عاص ابن وائل نامەردی پەلید
زو گیرودە بون بەدعای حضرت — لەدنیادەرچون بەداخ و حسرت
اسودی کوری مطلب کویر بو — اسودی دوهەم اسقای پی‌فیربو
ولید بەتیری جەستەی دا رزا — عاص‌یش بەدرکی فەوتا بە سزا
حارث‌یش سەری داوەشا بەزام — لە دنیای روشن دەرچو بە ناکام
بون بەصدقە بو ئەو پینجانە — کەوتنە کوشش آزا و مەردانە
پەیمانی شەریان تیك دا بەیەك جار — هوزی حضریان هیناوە بو شار
مطعم و زمعە و هشام و زهیر — ابو البحتری مەردی صاحب‌خیر
بەدعای ئەو بو کە عتبەی نەگبەت — کوشتی شیریکی بەهیزو هیبەت
پیاویکی عەرەب دل و دەرون سارد — بە دستی چەپی طعامی ئەخوارد
حضرت بەنەرمی و آرامی فەرموی — دەستی راس چاکە نانی پی بخوی
کابرا بە عناد وتی ناتوانم — هەر بەدەستی چەپ خواردن ئەزانم
فەرموی باوا بی کابرای بەد عمل
دەستی نەخوش کەوت بەدەردی شلل

بيان كردنى چەن شتى غەيبى

بە أعلامى حق چەن خبرى دا   هەمو هاتنەجى بە أمرى خودا
دەركەوت بەراستى قصەى غيبىٔەو   بو فتحى ملكى قيصرو خسرەو
وەها سراقە موژدەى پى درا   وەرى گرت تاج و اسبابى كسرا
اخبارى فەرمو سەروەرى زەمان   بە شهيد بونى عمر و عثمان
هەم بە شـــهيدى أبو الحسنين   بە صلحى حسن بين الفئتين
هەموى ناو بردن كوژراوانى بدر   هاتەدى قصەى شاهى صاحب قدر
هەم خبرى دا بەدايكى أنس   ئەروا بو غەزاى كفارى ناكس
لە سەر بيانى رســـولى مقبول   رويشت بو فتحى شارى استنبول
هەر لەو سەفەرا لەوشتر داكەوت   مردو مەرتبەى شيهدى دەس كەوت
اعلانى فەرمو مەرگى شاى حبش   قتلى فەيروزى صاحب مكر و غش
گەلى واقعەى وەهاى خستە دەر   هەمو نوسراون لە پەرەى سير

رزگاربونى برينار وكوير ونەخوش بەيمنى فەرى ئەو (ص)

هەر بەكەرامەت شاى صاحب ئەمان   لقمان مشرب بو بى دەواو دەرمان
چاوى قتادەى مخلصى ارشد   كەوتە سەركولمى لە غەزاى احد
نايەوە جيگەو دەستى پيا هينا   بو بەچاويكى بە دەرك و بينـا
چاوانى فديك نابينا و ذليل   تفى خوى لى دان رسولى جليل
واشتى ئەدى لە عمرى هەشتـا   تو ئەت وت فديك مناله هيشتـا
بە تفى ئەو بو صديق نازار   رزگار بولەسوى ايشى گەستى مار
بە تفى ئەو بو حيدر لە خيبر   چاوى رزگار بو لە ايش وخطر
پى ى ابو رافع شكا بە جفا   دەستى پيا هينا شاى صاحب صفا

واخوشەوەبو ئەت وت باش جراح ‌ ‌ هاتوەتە سەری بو جبر واصلاح
ژنیکی داماو مندالیکی بو ‌ ‌ کەچەل ولاواز زور بی رەنگ ورو
هینایە پەنای سیدی سەردار ‌ ‌ بو رزگار بونی لە زام و آزار
دەستی نازاری هینا بە سەرا ‌ ‌ منال رزگار بو لەگشت ماجرا
مندالی کی شیت بی حال و بی هوش ‌ ‌ ویل وسەرگەردان ناساغ و نەخوش
دایکەکەی هینای بوحضوری ئەو ‌ ‌ تا رزگار بی بەهمەتی ئەو
دەستی خوی دانا لەسەر سینەی ئەو ‌ ‌ دعای لە بوکرد شای صاحب پرتەو
بەمەیلی خودا گورج رشایەوە ‌ ‌ رەنگی وەکوگول زو گەشایەوە
بو خوی رزگار بو لەشیتی وآزار ‌ ‌ بە بەرەکەتی سەروەری نازادار

باسی زور بونی شتی کەم بەیمنی ئەو (ص)

بە فەری ئەو بو کەوا هاتە شیر ‌ ‌ مەرەکەی (ام معبدی) فقیر
چەن خورمای بەخشی بەعبدالرحمان ‌ ‌ ابو هریرەی مشهوری زەمان
لە وتاریخەوە تا فوتی عثمان ‌ ‌ لەوانەی ئەخوارد بەطولی زەمان
ظرفی خورماکەی لەوروژا ون بو ‌ ‌ بویە بەآهو اسف ئەي فەرمو
للناس هم ولی همان ‌ ‌ هم الهمیان هم العثمان
بە یەك چتیرو مەنی جو بەحق ‌ ‌ هەزارکەس تیر بو لە غەزای خندق
لە غەزاي تبوك لە بەرکەمی نان ‌ ‌ شکات یان هینا بو شاهی زەمان
ئەویش أمري کرد هەرکەس هەرچی بو
هینایان بو لاي زور بو یاکەم بو
هەمویان دا کرد لە سەر یەك سفرە ‌ ‌ پیا بەش کردنەوە بو دفعی عسرە
هەمو بەش یان برد بە آرەزوی دل ‌ ‌ سوپا رزگاربو لە دەردي مشکل

بینە یادی خوت لە حدیبیـــە   یاران و شـاهی خیر البریە
کانی رویشـــتن بو ئەو ســـەراوە   حالی بون کانی وشك و بی آوە
حضرتی سەروەر نیزەی خستە ناو   کانی هاتە جوش بەوینەی سەراو
دەس نویژیان گرت و آویان خوارد ەوە
کانی و آوەکەیـــش هـەر وا مایەوە
ســـەفەریکی تر لەروی دیاران   بو آوی دەس نویژ دامابون یاران
غەیری کاسەیی قطعا آو نەبو   جا تشرینی برد حضرت زو بەزو
دەستی خستە ناو ئەو کاسە آوە   کاسە هاتە جوش وینەی سەرچاوە
تادەس نویژیان گرت یارانی بەعام   بە یمنی ذاتی علیـە السـلام
پەنایان هینـا قەومی کی فقیر   لە بەر ناخوشی وکەمی آوی بیر
تشرینی رویی و آوی دەمی خوی   کردە ئەو بیرە خوش بو تام وبوی
آویشی زور بو بە صافی و خوشی   چونکی لە آوی حیاتی نوشـــی
میوان داری کرد حضرتی بشیر   بو اهلی صفە بەکاسەیی شیر
هەرکەس بەقەدخوی لی یان خواردەوە   کاسـە شـیرەکەیش هەروا مایەوە

٭٭٭

شخصی رحمة للعالمین بی   ئەبی رزگاری هەر بەو تأمین بی
دەستی هاو دەستی روح القدس بی   موردی فیضی خودای اقدس بی
چون شفای خەستە بەو دەستەنا بی   یا صفای سینەی دل خستە نا بی
دلی کە جیگای نوری خودا بی   ئەبی تمنای لای ئەو رەوا بی
دەمی کە ذکری ذات و صفات بی   ئەبی نمی ئەو آوی حیـات بی
رەحمتی خودا روی کردە هەرکەس   بو تاریکە شەو ئـەبی بە قبس
ئەبی بە پەنا بو هەمو عالەم   ئەبی بەدەوا بو ایش و ئەلەم

روحم بەفدای ناو و نشانت دل داوا ئەکا نشأەی احسانت
لطفت مەرهەمی زامی ذلیلە بو قاپی احسان ناوت کلیلە
خوم خستە قاپی أمن و أمانت وەك عرب دخیل دەسمە دامانت
کوردم بوردیەم نظمی کوردیە پەنام هیناوە وەختی مەردیە

لەت کردنی مانگ وە روژ ماتل بون

کە منکر داوای معجزەی لی کرد بە یمای پەنجە مانگی دولەت کرد
(إقتربت الساعة وانشق) بو لەت بونی مانگ دلیلیکە حق
آیەتی دوایی وەکو برهانە لە بو انسانی نەگری بەهانە
بو معجزەیە انکاری مصر اعراض و دعوای سحري مستمر

***

بوی ماتل بو روژ لە سەر نقلی حق لە بەر نویژی عصر لە غەزای خندق
بو پایەی بەرزی شاهی صاحب تاج امیتازی بو بە أسرا و معراج
کە بە احترام جبریلی اقدس شەو بردی هەتا بیت المقدس
لە ویوە سەرکەوت لە آسمانان بیستی گوفتوگوی خالقی منان
بە سرعتی برق هەر لە عینی شەو هاتە خوارەوە بە شەوق و پر تەو

معجزەی قرآن

اعلاي معجزەی سیدی عدنان لفظی پر معنای آیاتی قرآن
بە امری خودا قرار دراوە قرآن لە لوحا هەموی نوسراوە
وەري گرتوە جبریلی أمین بە القاي خوداي رب العالمین
بە بیست و سی سال بەپێی احتیاج هیناویە بولای شاهی صاحب تاج

پەری و فرشتە و هەمو آدەمی　ناگەن بەوینەی نەزور نەکەمی
نەك دە سورەتی (اقصر السور)　دورە لە هیزو طاقتی بشر
مبنای صفایە و شفای صدورە　معنای حکمتە و رحمەتو نورە
تیا هەیە باسی ئەوەل و آخر　پرە لە خیری باطن و ظاهر
اسراری زوری لی ئەبی عیان　علمای ئەوی ئەما لە اعیان
ئەو ترغیب ئەکا پەری تا بشر　لە سەر ایشی چاك لە سەر دفعی شەر
لەسەر عقیدە و باوەریکی پاك　لەسەر کردەوە و رەفتاریکی چاك
لەسەر اصلاحی رەوشت و اخلاق　بو هەمو بشر لە هەمو آفاق
لە سەر کومەکی بو خیر و احسان　بە گیان و بەمال بە حورمت و شأن
لە سەر روخوشی و ایمان و صفا　لە سەر چاو پوشی و پەیمان ووفا
لەسەر صلەی رحم بوخزم بوخویش　لە سەر دلسوزی بو شاە و درویش
قرآنە ئەلی قط غافل مەبە　لە اطاعەی حق قط ماتل مەبە
ئەلی تی کوشە بو آدابی دین　فەراموش مەکە بەشی خوت لە ژین
امرت پی ئەکا بە حفظی نفوس　عقل و آیین و ئەروەت و ناموس
لە بو خاص و عام وا ئەدا فتوی　کرامت نیە الا بە تقوي
هەر کەس اتقی بی یقین ئەو کەسە　هەر ئەو اکرمە و هەر ئەو أقلسە

دلیلی أعجازی قرآن بە کورتی

گەر ئەلییت قورآن بوچی معجزە　مخلوق لە انشای وینەی عاجزە
من چەن دلیلت بو ئە کەم بیان　لەبو اثباتی أعجازی قرآن
ئەوەل مەربوطی اهلی وجدانە　مخصوصی اهلی دین و ایمانە
دل دا گیر ئەکا بە قوەی تأثیر　تسخیری ئەکا بە وینەی اسیر
دای ئەگرسینی وە کو کارەبا　تاریکی وهمی لە سەر لا ئەبا

نابیزری لەدل هەر گیز بە تکرار بەلکو خوشترەئەم جار لە ئەوجار
بەو نشأە قرآن ئـەی بەخشـیتەوە دل بەوینەی گـول ئەگـە شیتەوە
دوهەم بیـانی اخباری مـکتوم وینـەی آیەتی (غـلـبت الروم)
(لتدخلن المسجد الحـرام فتحاً قریباً) بەگویرەی مـەرام

✻✻✻

سیهەم جیانی ترتیبی یەك سەر لە بو اسلوبی کـلامی بشـر
چون اسلوبیکی غـیرە معتادە خارجی وضعـی نطق عبـادە

✻✻✻

چوارەم ئەمەیە دورە لە گـەزاف لە مبالغەی تیـکەل بە خـلاف
اما قصەی غەیر بەبی گوفتو گو اغلب جوان ئەکری بە هوشەودرو

✻✻✻

پینجەم ئەمـەیە لەهـەمو بـابی بەرزە لەپایەی هـەمـو کـتابی
لەذەم و ئەنا لەوعـد و وعـید لە ضـرب المثل لە نشری توحید
ئەما آدمی دورن لەم تەرزە سەرکەس بو بابی مەرتبەی بەرزە

✻✻✻

شەشەم دلـیلە بـو مەردی زانـا کە آگاداری لـە سری معنـا
بە نکتەی وردو بلاغەی کلام بە منـاسبەی مقتضـای مقـام
معجزە لە بو واعـظ و خـطیب پی ی دا ئەمینی بلیـغ و أدیـب
عالەم هـاتە جوش بـو مقـابـلە بو معـارضـە و بـو مجادلـە
هەمو مانو بون لـە مقـابـلە بویە دەس‌یان کـرد بە مقاتلە

✻✻✻

امای رازی شـابـازی تحـقیـق دو قصەی هەیە معقول و دقیق

قصەی اولیان حال نیە بە دەر　　یا پەستە نظمی لە قوەی بشر
یاها و میزانە بو هیزی ئەوان　　یا بولەند ترە مەرتبەی لەوان
ئەوەل و دو هەم نابێ والا　　چون لە وینەی ئەو ئەبون تولی
گەر ادنی ئەبو یاخود مساوی　　خطبای عەرەب بێ دل شکاوی
انشایان ئەکرد وینەی لە کلام　　افشایان ئەکرد لەلای خاص وعام

***

قصەی دوهەمین لە نفس الأمرا　　یاوا لە پایەی قوەی بشرا
یا مەگەر هەر خاك بکەن بەسەرا　　لیك دورن وینەی ثریا و ثرا
ئەگەر ئەمەیە عەینی مطلبە　　کە معجزەیە و دور لە مەشرەبە
ئەگەر اولە دوبارە جوان　　بوم معلوم ئەبێ معجزە قورآن
چونکی کلامی لە قدرتا بێ　　خودایش بو وینەی ریگای نەدابێ
یقین تأئیدی ذاتی خودایە　　لە بو تصدیق رسول الله یە
وەکو ئەوەیە بەقوەی قدسی　　نەیەلی کەسی وەرگیری دەسی
بیجگە لەمانە معجزەی زورن　　لای عقلی سلیم بە امضا و مورن

اعجازی اخلاق

لە گشت بالاتر معجزەی اخلاق　　سەر گەردان ئەکا عقلای آفاق
ئەو صدق و صفا و ئەو أمانەتە　　ئەو عهد و وفاو استقامتە
ئەو شەرم شیوە و ئەو شجاعەتە　　ئەو حەوصەلەیە و ئەو متانتە
ئەو چاو پوشیەرە ئەو سماحتە　　او شهامەتە و ئەو صلاحتە
ئەو دل گوشادی و ئەو توکلە　　ئەو خوگرتنە و ئەو تحملە
ئەو دلسوزییە و ئەو دل دارییە　　ئەو مهرەبانی و بێ آزارییە
ئەو تێ کوشینە لە ریی ئەم شرعە　　ئەو بێ طاعی و ئەو زهد و وەرعە

ئەو اعتداله له بو رەفتاری ئەو حلاوته له بو گوفتاري
گشت معجزه بون بوزمرەی أنام ایتر نایەوی طول دان به کلام

کەراماتی امتی معجزەی ئەوه علیه الســـــلام

هەر کرامەتی بو اهلی دینه وەکو معجزەی شای مرسلینه
پر تەوی نوری روژی هدایه له صفای سیمای رسول الله یه
له هەر ولاتی شوینی روشن بی روژ بو ئەو شەوقه ئەبی ضامن بی
والحاصل نوری سەماو زمینه بویـه رحمـة للعـالمینـه

***

دەسا ئەی پەنای دین و دنیاکەم تکا کارەکەی روژی جزا کەم
طبیبي احوال لقمانی دەردم مایەی رزگـاری له آهی سەردم
به مهرەبانی لاکه بەم لاوه خوت بنوینه پیم به تجـلاوه
بوم روناك بکه سەر لوحەی ضمیر (انـك أنت الســراج المنیر)
گەلی دل شـادم که أمتی توم هەر انتظاری روی هەمەتی توم

باسی حەرەمانی به احترامی علیه السلام

با بکەین باسی حەرەمەکانی صاحبي قدر و حورمەت و شانی
تا خدیجه ما حضرتی خوش خو تەنها خدیجه عائلەی ئەو بو
له پاش وفاتی خدیجەی علیا ئەگەر چی عمری گەیبوه پەنجا
چەن ژنی هینا شـای عالی همت له بەر تقاضـای اداره و حکمت
وەکو زو وتمان خدیجەی کبرای له شاری مکه نکاحی کرا
هەر له مکەدا ده سال پاش بعثت له شصت و پینجا روي بو جنت
پاش ئەو بەسی روژ سەودەی محترم بو به منکوحەی رسولی اکرم(ص)

له پەنجاو چواری هجری بی جدال   له مدینەدا   له   مانگی   شوال
متوفی   بو   به پایەی   رفیع   چو بو   مقبرەی   جنة   البقیع
عایشه   له سالی   دەهەمی   بعثت   لەمکە بو بەمنکوحەی حضرت(ص)
شوالی   سالی   ئەوەلی   هجرت   له مدینەدا گەیی بەحضرت (ص)
هەر چەن لەو کاتا عمري نوسال بو   ئەما صاحبِ عقل و کمال بو
دانای احکامی سنت و کتاب   مروی عنهای علمای اصحاب
له مدینه دا سالی پەنجا و هەشت   عمری شصت وشەش روی بو بهشت
سیده حفصه سالی سیی هجرت   بو به منکوحەی شریفەی حضرت
سالی چل و پینج عمریشی لەشەصت   له مدینەدا روی بو بهشت
کچی خدیجه (زینب) ەی عذرا   سالی سیي هجری نکاحی کرا
پاش مدەی سی مانگ متوفی بو   نایلی قبری صاحب صفا بو
ام سلمه له سالی چوار   بو به حەرەمی سیدی سەردار
سالی پەنجاونو عمری هەشتا و چوار   خاکی بقیعی پر کرد له انوار
زینبەی دوهەم به ایمان و دین   صاحبِ عقل و شەرەف و تمکین
له سالی پینجی تاریخی هجرت   بو به منکوحەی شریفەی حضرت
عمری پەنجا و سی له بیستی هجری   جنة البمقیع بو بە جيي قبری
هەر له پینجابو که جویریه   بو به منکوحەی خیر البریه
سالی پەنجا و پینج عمری شصت و پینج
دەرچو له دنیای پر ملال و رەنج
له سالی شەش دا (أم حبیبه)   بو به منکوحه ئەو شا نجیبه
له مدینەدا سالی چل و چوار   رویشته بقبع مقبرەی أبرار
له سالی حەوتا سەروەری عالی   هینای (میمونه) ی نسب هلالی

سالی پەنجاو یەك لە خاكی سرف مرد و مدفون بو بەقدر و شرف
هەر لە م ساله دا سیده صفیه بو بە منكوحەی خیر البریه
لەسالی پەنجا مانگی رمضان لە مدینە دا رویي بە ایمان

نسـبی حەرەمەكانی

سیده خدیجه و عایشەی حسیبه سیده حفصه و ام حبیبة
أم سلمه و سوده ئەم شەشه أصل و نسب یان قەومی قریشه
هەر دو زینبه لەگەل میمونه هەم جـویریەی عالی نمـونه
عەرەبن ئەما نەوەك لەقورەیش اسرائیلی بو صفیەی بی غەش

ئەو حەرەمانەی كەنەی گویزاونه تەوه

غەیری ئەمانەش هەیه لە سیر دوانزه منكوحه بو خیر البشر
أم شریك و خوله و عمرەی پاك اسماء ملیكه فاطمەی ضحاك
عالیه وسـنا قتیله شراف خوشكی دحیه بو بە نقلی اشراف
دوانزه هەم ژنی لە بنی غفار ناو یان دیار نیه لای اهلی اخبار
نەی گویزانەوه خیر البریه نەچوه لای كەس یان إلا عالیه

جاریه كانی حضرت علیه السلام

چوار بون جاریەی شاهی زەمانه ئەوەل لەوانه ناوی ریحانه
له سالی پینجا بە قدر و حورمەت بو بە جاریەی عالیەي حضرت
وفاتی فەرمو سالی دەی هجری جنة البقیع بو بە جیی قبری
دوهەم لەو چوارە ماریەی قبطیه دایكی ابراهیـم عالی سجیه
له سالی حەوتا مقوقس لە مصر بە دیاری ناردی بوشای صاحب نصر

له سالی شازده له عهدی عمر   بو به مدفنی بقیعی انور
سی هەم نفیسەی جاریەی زینبە   بەخشی بە شاهی عالی مەرتبە
چوارەم دیارنیە ناوی لە اسفار   کەوتە لای حضرت لە حەربی کفار

سری زوری حەرەمانی علیه السلام

لە خصائص بو بو شاهی ابرار   منکوحەی بی زیاتر لە چوار
چونکە احکامی مربوطی ژنان   ژن کشفی ئەکا بەو ئەکری بیان
بو کشفی ئەمەیش کافی نیە کەم   زوری پی ئەوی تعلیمی امم
علاوە ئەمەیش لایق جەزمە   وسیلەی بەرزی یەکی کیان خزمە
مخصوص بەوضعی ژن‌وژن خوازی   زور قومی ناحەز لیك ئەبن راضی
حضرتیش لەبەر مدارا و الفت   زوری‌حەز ئەکرد بەزوری‌عەشرەت
ایضا رەوایە بەشەرعی اسلام   مخصوص بی یەکی بە بری احکام
معلوم کەتەنها کثرتی ازواج   نەبو لە خاصەی صاحبی معراج
چەن شتی وابون کە حرام‌بون‌لی‌ی   چەن‌واجبیش بون‌لەسەرشخصی‌خوی
حق جنایە و قەرض و کفارات   لە باتی فقیر واجب بو بیدات
صلوة اللیل و وترو فجر و چاشت   هەم غسلی جمعەیش واجب بیکات
خصایصی ئەو لە محرمات   بیان کراون لە مطولات

بەیانی اولادی حضرت (ص)

سی کوری هەبو رسولی عظیم   قاسم عبدالله سی هەم ابراهیم
چوار کچ زینبە و رقیەی عذراء   ام کلثوم و فاطمەی زهراء
قاسم پەیدابو چەن سال پیش بعثت   بەر لە جمیعی اولادی حضرت
هەر لە مکەدا لەعمری دوسال   مرد بە ئرادەی خودای ذی‌الجلال

عبد الله کوری دوهەمی حضرت ... ئەویش پەیدا بو سالی پیش بعثت
هەر لەمەکەدا وفاتی فەرمو ... طیب و طاهر لقبی ئەو بو
ابراهیم کوری سی هەمی حضرت ... پەیا بو سالی هەشتەمی هجرت
لە پاش حەفتا روژ متوفی بو ... بقیع بەو کورە پر لە صفا بو
کچی گەورەی ئەوزینەبەی خوشحال ... پەیا بو لەپیش بعثت بەدە سال
وەفاتی فەرمو لە هەشتی هجری ... جنە البقیع بو بەجی قبری
هەر لە مەکەدا شاهی خیر الناس ... مارەی بری بو لە بو ابو العاص
لەو متولد بون علی و أمامە ... علی پیش بلوغ چو بو قیامە
امامە ماوەو لەپاش فاطمە ... شوی کرد بەعلی و بو بە خاتمە
یعنی بی اولاد دەرچو لە دنیا ... گەیشت بە پایە و مەرتبەی علیا
هاتە دنیا وە سیدە رقیە ... حەوت سال پیش بعثی خیر البریە
انکاحی فەرمو حضرت لە عثمان ... دو هجرتی بو بو حەبە شستان
لە مدینەدا وەختی غەزای بەدر ... وفاتی فەرمو بە عزت و قدر
ام کلثومی بە عقل و کەمال ... لە پیش بعثتا بە مدەی دو سال
هاتە دنیاوە بە امری منان ... لە پاش رقیە شوی کرد بە عثمان
وفاتی فەرمو لە سالی نوهەم ... زور بوی محزون بو رسولی اکرم
فاطمەی زهراء سالی پاش بعثت ... هاتە دنیاوە بە قدر و حورمەت
لە مدینەدا سالی دوی هجری ... انکاحی فەرمو حضرەت بو علی
شەش مانگ پاش فوتی سیدی عدنان ... وفاتی فەرمو مانگی رمضان
بیجگەلەابراهیم سیدی والی ... لە خدیجە بون هەمو منالی
اما ابراهیم لە ماریە بو ... زو بیان مان کرد کە جاریە بو

اولادو نەتەوەی کچانی حضرت (ص)

بیجگە لە حضرتی فاطمەي زهراء صاحبی قدر و مەرتبەی غراء
کچانی حضرت یانی اولاد بون یا خود اولادیان متوفی بون
لە زهرای بتول بە امری خودا دو کچ پەیدا بوو سی کوری والا
ناوی کورەکان حسن و حسین سییەم یان محسن وەکو نوری عین
ناوی کچەکان بزانە معلوم یەکەم زینبە جا ام کلثوم
ام کلثوم یان شوی کرد بە عمر دو منالی بو بە نقلی خبر
زید و رقیە بي نسل و ثمر متوفي بون پاش فوتی عمر
ام کلثومي صاحب بەهرەو فەر شوی کرد بە عونی ولدی جعفر
پاش ئەو محمد پاش ئەو عبد الله کورانی جعفر برای مرتضی
نەتەوەی نەبو لەم سی برایە هەر خیر و احسان بوی بوبەمایە
ئەما زینبەی بە احسان و فەر بو بە عائلەی عبد اللهي جعفر
کورو کچی کی لی بو بەمعلوم کور علی ناو بو کچ ام کلثوم
نەتەوەکەو تەوە لەم دو انسانە هەمو شریفن لە روی زەمانە
فقط پایە یان کەم ترە بە عین لە پایەی نسلی حسن و حسین
ئەمان مشهورن لە صفحەی دنیا لەزمرەی آلی مەرتبە علیا

باسی ناوی بەندەکانی حضرت (ص) کەآزاد کراون

اسامە سلیم زید ابو لباب انیس عبدانی شاي عالي جناب
رافع و رباح یسار و ثوبان ابو رافع و فضالە و شقران
کرکرە و طهمان هشام و مدعم ابو ضیمرە و مأبور و اسلم
ابو مویهب هەم ابو عبید سند و انجشە احمر و عبید

ابو واقد و سـفينه و عسيب سعد و ابو هند هەم زيد و نجيب
اوس و رفاعه و حضرتی سـلمان واقد و شمعون هەم ابو ريحان
حنين و ابوبكره ئەمانـه آزادی كردن شـاهي زمانه

خذمەت كارانی حضرت عليه السلام

خذمەت كارانی رسـولی اقدس ربيعه و أيمن عبدالله و انس
عقبه و أسـلع سعد و ابو ذر حنين و نعيم مهـاجر بەفەر
هەم ابو الحمراء مشـهور به هلال ارمد و اسـود اياد و بـلال

خذمەت كارانی له ژنان

خذمت كارانی له زمرەي ژنان خوله و ميمونەي پر عقل و عرفان
ام عياش و سـلماي به عصمت ام ايمـني عتيقـەي حضرت

مام و پوره كانی حضرت عليه السلام

دوانزه مامي بو سەروەري آفاق ابو طـالب و حادث و عيـذاق
هەم عبد كعبه و قثم و ضرار حجـل و مقوم زبيري نـاودار
ابو لهب ي مشـهور به آزار عبـاس و حمزەي حميده كردار
اهلی ايمان يان حمزه و عباس بو بويه شورەت يان افضل الناس بو
شـەش پوري هەبو خير البريه عاتكه و بيضاء بره و صـفيه
اروی و أميمه تەنيا صـفيه بو به أمتي خـير البريـه

حەرەسه كانی له غەزادا عليه السلام

ايشكچی حضرت بەمەيل و دلخواز له غەزاي بدرا سـعد بن معاذ
زبير له خندق اما له احد دو براي عزيز ذكوان محمد
حەرەس بو له بو خـير البريـه مغـيرەي دلير له حديبيـه

له خیبرا سـعد ابن ابی وقاص ابو ایوب و عباد بون حراس
له وادی القری حەرەس بو بلال راضی بی لی یان خودای ذي الجلال

ئەوانەی دایان لەگەردنی کافر له حضوری ئەوا علیه السلام

چەن کەس یان له لای شـاهي دل روناك
دایان له ملی کافري ناپاك
مقداد و علي عاصم و ضحاك ابن مسـلمه و زبیري چالاك

بانگ دەرەکانی حضرت علیه السلام

بانگ دەرەکانی ئەو صاحب أمره له مدینەدا بـلال و عمره
ابو محذوره له شـاري مکه له قبادا سعد پاکي بی لەکه

شاعر و حدوه خوینی و خطیبی حضرت علیه السلام

شـعراي شاهی صاحب فصاحه کعب و حسـان و ابن رواحه
حدوه خوینی ئەو چوارن اي برا عبد الله و عامر انجشـه و براء
به حضـوري ئەو ئەبو به خطیب جارجار ثابتی بلیغ و أدیب

کاتبه کانی حضرت علیه السلام

کاتبه کانی هەر چوار خلفاء ثابت و زیدي به صدق و صفا
زبیر و طلحه و سعد بن وقاص علاي حضرمي حنظلەي حق ناس
سعید ابن عاص خالد و أبان کورانی سـعید آزاو مهرەبان
عامر شـرجیل خالد بن ولید أبو سـفیان و معاویه و یزید
دو عبدالله ناو دارای ملاحه ابن الارقم و ابن رواحه
ابن ابي سرج لەگەل حویطب عمري ابن عاص لەگەل معیقب

ابي بن كعب مغيرەي غيور حذيفەي ابن يمانـي مشهور
له هەموان زياتر حاضر بو نوسين معاويه بو و زيدي به تمكين

بانگ كردني پياوە گەورەكان بو اسلاميت

زور بانگي فەرمو له صاحب جاهان كاغەذي نوسي بو پادشاهان
بو قيصري روم بو شاهي كسرا بولاي مقوقس له خاكي مصرا
بو عبدو جيفر دو شاهي عمان بو هوذەي علي يمامه مكان
بو شاهي بحرين صاحب مرحمه بو شاهي حەبەش يعني اصحمه
بو لاي حادثي غساني نسب پادشاي غوطەي بي حلم و حسب
كاغەذي نوسي بو فروەي سەروەر ساكني معان تابعي قيصر
كاغەذي زورە بيجگه لەمانه بعضي كيان ماون ئەو كاغەذانه
بعضي جواب يان پر بو له أدب وا كه لايق بي به مولاي عەرەب
بعضيكيان دور بون له شيوەي كرم به وينەي پەرويز خسروي عجم
بعضي گەيشتن به نوري ايمان وەكو نەجاشي و مليكي عمان

كاغەذ بەرەكاني حضرت عليه السلام

قاصدي قيصر دحيەي محترم ابن حذافه بو كسراي عجم
قاصدي عمان عمري ابن عاص بولاي مقوقس حاطبي حق ناس
سليط قاصد بو بو هوذەي علي قاصدي بحرين علاي حضرمي
قاصدي حارث ناوي شجاع بو قاصدي حەبەش عمري مطاع بو
قاصدي فروە ناوي مسعود بو نشانەي رحمت لەوا موجود بو

أميرەكاني له مەملەكەتان

أميرەكاني له مملەكەتان له خاكي يمن بازاني سامان

هەم لە صنعادا خالدي سـعيد   لە حضرموتا زيادي لبيـد
أبو موسى بو بو ملكي عدن   معاذ لە جـند تابعى يمن
أميري نجران ابو سفيان بو   لە سياسەتا مردي ميدان بو
يزيدي كوري لە ملكى تيماء   عتاب لە مكەي مبارك سيما
عمري كوري عاص بو خاكى عمان   فەرمان رەوابو بەعدل و احسان
قاضى يمن بو حضرتى علي   بە حكمى حديث يافصى جلي
صديق والى بو بە حسني منهج   لە سـالى نودا بو اقامەي حـج
جا بو يار متي صـديق ولى   ناردي بە شوين يا حضرتى علي
لە موسمى حج بە هيز و جرئت   خويندیەوە صدري سورەي برائت
منعى حج كرا لەروت و كافر   بە حكمي خوداي غالب و غافر
بيجگە لەمانەيش لە گەلي ولات   چەنْ كەس عامل بون بو حقى زكات

باسى ولاخى سوراى وە حيوانى شير لە بزن و مەر و وشتر

نوذ دە ئەسپى بو شاهي سەرفراز   سكب و مرتجز هەم ورد و لذاذ
ظرب و ذو العقال مرتجل لحيف   سجل و سبحە و بحر مرواحى لطيف
ملادح نجيب ذولمە منـدوب   يعبوب و طرف آخريان يعسـوب
شەش هيستري بو دواني ناودار   دلدل و فضـە عـلاوەي چوار
سى كەري هەبو عفير و يعفور   يەكى تر هيناي عبادەي غيور
چل وپينج وشترى صاحب خير وشير   ناوى بعضيكت بو بكەم تحرير
اطـلال و اطراف برودە حناء   بغوم و زمزم سعديە و سـقيا
بركە و ديا عريـس و شـقراء   بسـيرە مروە قمر و سمراء
عضباء و غوثە هەم غيثە و مهرە   جدعاء و ورشە هەم قصوى مجرە

حەوت بزنی هەبو لە مەریش صد سەر
شیري ئەخواردن سیدي سەرور

أسبابی حربیەی حضرت علیه السلام

نوشیري هەبو یەکەم ذو الفقار حنف و قلعی مأثور و بتار
عضب و قضیب و مخذم و رسوب حەوت کراسیزری محکەمو مەرغوب
ذات الحواشی هەم ذات الفضول ذات الوشاح و سعدیەي مقبول
خرنق و بتراء فضە تەواوە کراسی زرین و درع یان ناوە
شەش کەوانی بو سداد و صفراء کتوم و روحاء شوحط و ذوراء
چوار رم سیقلغان جعبەیکافورناو پشتیني قایش سی هەلقە لە ناو
دو حربەیشی بو بچوك و گەورە دو مغفری بو شاي صاحب دەورە
کلاوي زریەي کە ئەیکەنە سەر لە کاتی شەرا بو دفعی زەرەر
گوچانیکی بو یەك ذەرعی نجیب عاسائیکی بو مخصرە و قضیب
قضیب داریکە ریك و منتظم بەوینەي گوچان بە بي چەم و خەم
اما مخصرە بە قەد دو بستە بو کاتي قصە و اشارەی دەستە
آلاییکی بو لە کالاي رەش عقابي ناوبو غیرە منقش

جل و أسباب و اثاث البیتی علیه السلام

جل و أسباب و أثاث البیتي وا دەرکەوتون لە دواي فەوتی
پینج کاسەی بوە سیدي ابرار یەکەم لە بلور دوهەمین لە دار
یاني دارخورما سی هەم شکا بو لە سی شوین بەزیو پینە کرا بو
کاسەي چوارمین ناوي ریان بو پینجەم مغیث ناو گەلی جوان بو
خەنە داني مس ظرفیکیش لە بەرد پي یان ئەگوت تور بيلەکە و بي گەرد

رکوەیکی بو جەوەندە بو آو تەشتی خوشورین لە مفرق تەواو
کیفیکی هـەبو قایشــی نایاب مشهور بە ربعە بو وردە اسباب
وەکو آوینـە و مقص و کلدان شانەو اسبابی پیویستی پیاوان
سـواکیکی بو لە داری إراك لە وەختی خویا پیی ئەکرد سواك
کورسی یەکی بو پیچکەی داری سـاج
مدهن جیگەی رون کرا بو لە عاج
قصعەیەکی بـو ناوی غـرابو لە اطـرافیـەو چوار حلقەی تیابو
کە پرر یان ئەکرد لە چیشتی میوان بەچوار کەس ئەهات بوحلقەیدیوان
دو میزەرەی بو شای عالی جنـاب ئەوی گەورە یان مشهور بە سحاب
بچوکە کەیان وەکو شەوە بـو لە فتحي مکە بـە سەریەوە بـو
دو کراسی هەبو سەرتا بەدا مان کالای صحاری لطیف و جـوان
دو کراسی جمە لە گەل سی خمیص یانی چەتفەی رەش نایاب و قمیص
دو کراسی تریش لە حبری أعـلا یەك یەك بو کسأو قمیص و رداء
قمیص کراسیکە تا ئەژنوی انسان رداء جلیکە ئەدریتە ناو شـان
سی جبەی هەبو شاهی بە تمکین رەنگی یە کیکیان سەوزیکی شیرین
کسأ داءەگری اغلبي ئـەندام بو کاتي سەرما یابعضی مقـام
دوخفی هەبو لە گەل یەك لیفە دونونیني ناسـك کالاي قـەدیفە
فەرشی چەرمی بو کە پر بو لە لیف صاعیکو مدي بو شەرعی شریف
ئەنگوسـیلەیی لە زیوي زەریف یەکی لە آسن ئەما زور لطیف
نوسرا بو لی یان عنوان و جاهی یانی محمـد رسـول الله
سەرەوە الله ئەم جارە رسـول اینجا محمـد سـە دیري معقول
ئەمانەم وەرگرت زور بە اهتمام لە تالیفـاتي علمـای اعـلام

وەك مواهب و شرحی زرقاني وەكو انواري شيخی نبهاني
مادام كه ديتان سهو و نساني يا له عددا زياد و نقصاني
بيبەنەوە سەر تەرتيبيكی چاك مەمنون تان ئەبم به دليكی پاك
فقط دەربخەن ماخذي تصحيح تا معتبر بي وسيلەی ترجيح
ارشدنا الله الى الصواب واسعدنا يوم المآب

باسی جی نشينەكانی حضرت عليه السلام

بينه سەر سەيری هەر پينج خلفا خاوەني عدل و احسان و وفا
أعلى و أفضل يان رفيق شفيق خليفەی اول بوبكری صديق
ناوي عبد الله و باوكی عثمانه ناوي باپيرەی عامر بزانه
دايكی أم الخير سلماي كچی صخر كوري عامري صاحب عز و فخر
له شەشەم جدا مرەي بەحورمەت رشتەي ئەم ذاته ئەگات بەحضرت
بي شەر و آشوب به اجماعی عام بو به خليفەي سيدي انام
هەر روژي ئەوەل خليفەي زانا خطبەيكی خويند به مغز و مەعنا
فەرموي به ياران ايمرو من واليم له سەر رأي عام صاحب تعاليم
ئه خوم له كەس چاتر نازانم چونكی نازانم چونه پايانم
هەر تقواي خودا مايەي شرفه هەركەس اتقي بي ئەوە اشرفه
نادان كەسيكه عقلی كوتابي بي كردەوەي چاك عومري فەنابي
فەرمان بەردارم بو حكمی سنت دور و بيزارم له ريگاي بدعت
ئەگەر چاكم كرد بين به يارم يارمەتيم بدەن بو ايش و كارم
كاتي ريم ون كرد دخيل صەد دەخيل ريم پي نشان دەن به وينەي دليل
پادشاياني زەماني قديم خاوەني تەخت و بارەگاي عظيم
دەرچون له قصر و له قبرا رزان ايستاكەش ديلی دائرە جەزان

خوا مال و ثروەت ئەسـێنیتەوە / هەر کردەوەی چاك ئەمینیتەوە
اینجا هاتە خوار لە بەرزی مینبەر / جی نشینەکەی رسـولی رەهبەر
روژی دوهەمین بەشیوەی تجار / اسبابی هەل گرت رویشت بو بازار
عمری فاروق لەری پی گەیشت / لە پاش لی پرسین حالی تی گەیشت
ئەیەوی بروا لە بو تجارت / لە بەر نفقەی عائلە و عەشرەت
عمر عەرزی کرد وضعی خلافت / ناکەویتە یەك لە گەل کسابت
جا بویان دانا لە سەر بیت المال / هەر روژی مەری بوخەرجی عیال
لەسەر ئەم نهجە بە صدق و صفا / بو بە جی داری حکمی مصطفی

واقعاتی سالی یازدەی هجری

پاش دامەزرانی صدیق امام / لە بەر شکوه و تەرویجی اسلام
فورا سەوقی کرد بە بی تەفرەو بەین / سـوپای اسامە بو خاکی بحرین
سـوپا هاتەوە بە فتح و ظفر / قوەتی اسـلام بەمە کەوتە دەر
خویشی کەوتە ری بو حربی اعراب / مرتدەکانی بی صدق و صواب
تسخیری کردن بو حکمی اسلام / فەرمان بەردار بون بو هەمو احکام
خالدیشی نارد بە هیز و سـوپاه / بو سەر طلیحەی اسدی گومراه
پاش ئەوە روی بو بنی تمیم / تفرقەی کردن بە نصری عظیم

واقعاتی سالی دوازدە و کوشتنی مسـیلمە

لە سالی دوازد صدیق رشـید / کردی بە قائد خالدی ولیـد
سـوپاهیکی نارد لە بو یمـامە / جی ی مسیلمەی صاحب نەدامە
یمامەی گرت و(وحشی«ە») تیکوشی / مسیلمەی کوشت زور بە ناخوشی

«ە» ناوی پیاویکە لە کافریەتی یا حضرتی حمزەی شهید کرد لە پاش اسلام بون لەم حربا مسیلمەی کوشت .

جا چون لەم حربا حفظەی قورآن   بە دەستی کفار گەلیکیان کوژران
بو پاراستنی قرآنی انور   کەوتە ئەندیشە حضرتی عمر
وەختی خوی قرآن لە عصری حضرت
هەمو نوسرابو سورەت بە سورەت
فقط نوسرابو لە سەر دە فەشان   لە تەختەی دار و لە سەر بەردی‌پان
زور مظنە بو محو و فەوتان   لە پاش فەوتانی حفاظی قرآن
جا بە تدبیری عمری فاروق   پاش مشورەتی اربابی وثوق
امری صادر کرد صدیق اکبر   زیدی بن ثابت کاتبی سەروەر
وەك عصری حضرت بە حسنی صورت
آیەت بە آیەت سورەت بە سورەت
بە اطلاعی اصحابی کرام   راضی بی لی‌یان پادشادی علام
هەموی نوسیەوە لە چەن پارچەی ساغ
لە پیستی نایاب پوختە و بە دەباغ
خستنیە بەینی دو لەوحی شیرین   لای خوی رای گرتن صدیق أمین
پاش وفاتی ئەو کەوتنە لای عمر
پاش ئەو لای حفصەی حەرەمی سەروەر
لەروی ئەمەوە حضرتی عثمان   تحریری فەرمو حەوت نسخە قرآن

هەناردنی خالدی بن ولید بو عراق

جا سوپای ری خست صدیق مجید   کردی بە قائد خالدی رشید
ناردنی لە بو شارانی عراق   لە بو ترویجی اسلام لە آفاق
جا بەو سوپاوە زو بە دەست و برد   فتحی (انبار) و شاری (حیرە) ی کرد

لەوی بو حربی ذات السلاسل خواردیەوە خالد زەهریکی قاتل
بەم شەرە اسلام زور بەشوکت بو بە سەردوژمنا صاحب هیبت بو
فتحی (عین التمر) کرا مکمل لە پاش ئەو فتحی (دومة الجندل)
لە پاش ئەو فتحە بە توندی و توبیخ چو بو سەر دوژمن لە خاکی (مضیخ)
لە مضیخەوە هاتو بە تعجیل بو شەری قەومی (ثنی) و (زمیل)
لەویوە روی بو خاکی (رضاب) اینجا بو (غراض) بە قەولی صواب
هەر لەم سالا بو صدیق قدسی ناردی بو شەری اسودي عنسی
متنبي بو لە خاکی یمن تبعەی زور بو لە سەر فیل و فن
هەم لە بو بحرین هەم قومی سلیم هەمو مجبور بون بە صدق و تسلیم

واقعاتی سالی سیازدە

لە سـالی سیازدە لە فصلی بهار ریکی خست بو شام سوپای فداکار
کردی بە قائد بو فوز و نجـاح ابو عبیـدەی ولدی جراح
سی مانگ شەری کرد لە حدودی شام اینجا داوای کرد کومەك لە إمام
ئەویش امری کرد خالدي صمصام لە بو کومەك یان بروا لە بو شام
تعیینیشی کرد بە قائـدی عام ابو عبیدەی عزل کرد لە شـام
کە ریکەوت بو شام خالدی ولید کردی بە جیدار (مثنا) ی رشید
ایتر مایەوە مثنـای نەبەرد لە سوپای عراق تا وەفاتی کرد
لە پیش هـاتنی سعدی معتبر بو خاکی عراق لە عهدي عمر
خالدی دلیر کە گەیشتە شام فتحی (بصرا) ی کرد بەسوپاي اسلام
اینجا هاتەجی حەربەکەی (یرموك) بەم حەربە رومی بون بەپوشیسوك
لەم حربەدا هات بە راستی و تحقیق قصەی وەفاتی بوبکري صدیق

تصادفی کرد حادثەی اجل   له بو بیست و دوی جمادی الاول
له روضەي والا لای قبری انور   تسلیمی خاك بو صدیق اکبر
دو سال وسی مانگ به حق إمام بو   یعنی خلیفەی فخر الانام بو
عمری عزیزی شصت و سی سال بو   هاو وینەی شاهی صاحب کمال بو

***

له نەخوشینا صدیق اکبر   عهد نامەی خوی دابو به عمر
پاش وفاتی ئەو اصحابەی کرام   بەیعەت یان پی کرد به إجماعی عام

خلیفەی دوهەم عمر رضی‌الله عنه

عمری فاروق خلیفەی دوهەم   خوشه ویستەکەی رسولی خاتەم
دایکی حەنتەمه باوکی خطابه   نفیل باپیري عالی جنابه
(لوئی) باپیرەی حەوتەمی عمر   هەشتەم باپیرەی ذاتی پیغمەر
کاتی دامەزرا له سەر خلافت   بو دین تی‌کوشی زور به شرافت
کردی به مبدء تاریخی هجرت   دای مەزران دەفتەر له بو کتابت
کەوته ترتیبي شارانی اسلام   قاضی تعیین کرد بو ضبطی احکام
له سەر سوپای شام خالدی لا برد   ابو عبیدەی له جی تعیین کرد
ئەما بەوینەی دو برای شقیق   کومەکی یەك بون به فیضی توفیق
له سالی سیازده له عهدی عمر   حربی (اجنادین) کرا به ظفر
هەر لەم سالەدا له خاکی عراق   ابو عبیدی حمیده اخلاق
بەستی بوسیری سوپای مکرم   به سەر (دجله) دا جسریکی مەحکەم
ئەو عهده عهدی حکمی بوران بو   ژن بو له نسلی کسرای ایران بو
سوپا سالاریش به هەمەنی ناو بو   خاوەنی شان و شورەت و ناو بو

جا ابو عبید مەردی خاطر جەم کەوتە شەر لە گەل لشکری عەجەم
لەوی شهید بو بە صدمەی فیل جا بو بە قائد مثنای جلیل
لە شەری (بویب) زو بە دەست و برد
سوپای عەجەمی تەواو بەر باد کرد

واقعاتی سالی چواردە

لە سالی چواردە خالدی ولید سەرکەوت بو دمشق مەردانە و رشید
بە شەریکی زور علی التوالی دمشق داگرت خالدی والی
لە پاش فتحی شام غەزای اهلی فحل هەر چەن گران بو تەواو بو بەسهل
فتحی شارانی ساحل تەواو بو هەم (طبریە) گیرا زو بە زو
حربی (مرج الروم) شەری (بعلبك)
هەم فتحی حمص بە سوپای پر چەك
شاری قینسرین هەم شاری حلب هەم انطاکیە گیران مرتب
هەر لەم سالا بو کە معاویە فاتح بو بە زور بو قیساریە
بیسانی داگرت عمری کوری عاص فتحی غزەی کرد بە قوەی اخلاص
صلحی کرد لە گەل اهالی اردن بە پەیمانی راست بە بی فیل و فن
نابلس ولد و تبق و عمواس هەم بیت جبرین بە شوکتی راس
فتحی کرد یافا هەم مرج العیون مفاوضەی کرد لە گەل ارطبون
هەر لەم سالا بو حضرتی عمر ناردی بو عراق سعدی معتبر
ئەویش دامەزرا لای قادسیە لە گەل سوپاهی صاحب مزیە
سوپای شاماتیش هاتەوە عراق کەوتنە تی‌کوشین بە بەرزی اخلاق
لە مانگی شعبان قوەی سعدیە بە زور فاتح بون بو قادسیە

واقعاتی سـالی پاز دە هەمی هجری

له سالی پاز ده عمری ارشد له سەر فەرمودەی حضرتی احمد
روبی به وینەی فریشتەی اقدس بی شەر فتحی کرد بیت المقدس
هەر لەم سالا بوکه سعدیحق ناس مدائنی گرت به قوەی اخلاص

واقعاتی سالی شاز ده هەم

له سالی شازده سوپای خاوەن دل بون به فاتحی تکریت و موصل
هەم داگیریان کرد خانەقی وحلوان لەگەل جمیعی خاکی ماسپەزان
بصرەی بنا کرد عمری إمام بو به قەرار گای لشکری إسلام
فتحی قرقیساو جزیه وەرگرتن له سالی شازده هەر دو ری کەوتن

واقعاتی سالی حەڤدەی هجری

هرقلی رومی له سـالی حەڤده هاته سەر سوپای ابو عبیده
له شاری حمصا محصوری کردن بو داوای کومەك مجبوری کردن
که پییان گەیشت امدادی عراق هرقل یان شکاند به عونی خلاق
هەر لەم سـالەدا سـوپاي سـعدیه جزیره یان گرد هەم ارمنیه
لەم سالا روبی علای حضرمی بوشەری اصطخر به دەرون گەرمی
لەم سالا گیرا شوشتەر ئەهواز لەگەل رامهرمز به مەیل و نیاز
لەم سالا روین بو جندی سابور گیرا به پەیمان به قەولی مشهور

واقعاتی سالی هەژ دەی هجری

له هەژده دا هات طاعونی عمواس گەلیکی فەوتان له کباری ناس
ریکەوت له بو شام حضرتی عمر له بیمی شەری رومی بەد ثمر

باش استشاره له ری گەراوه   خالدی له گەل خویا هیناوه
له باش رزگار بون له طاعونی عام   کەوته ری عمر بو دمشق شام
له شاری شاما بلالی انور   جاری بانگی دا به امری عمر
به یادی حضرت یاران هاتنه جوش
دل یان   هاته کول بەوینەی حەوجوش
فرمیسك یان ئەرشست بەوینەی باران   که به خورەم بی کاتی بەهاران
بەلی به باس و تذکاری یاران   چاوی مشتاقان ئەرژینی باران
چەن خوشه کەیار بو یاری گیانی   سینەی ببرژی وەکو بوریانی
بەجوشی سینه و به فرمیسکی چاو   اسراحەت بدا به دل و هەناو
هەر لەم سالەدا عمری کوری عاص   روی لەبو مصر به شوکت و باس
به وەختیکی کەم قائدی رئیس   شاری فرمای گرد هەم شاری بلبیس
به چوارده مانگ قوەی بهیه   فتحی کرد شاری اسکندریة
عمری خاوەن دل مصری قدیمی   کرد به قرار گای سوپای عظیمی
لەوی بنای کرد مزگەوتی به امر   ناوی مشهوره به جامعی عمر
له هەژده وه بو تا بیست و یەکەم   مدەی ئەم فتحه به بی زیاد و کەم

واقعاتی سالی نوزدەی هجری له غەیری مصرا

له سالی نوزده گەیی به عمر   شکایت نامه له سعدی سەروەر
هەرچەند راضی بو له خلق چاکی   عەزلی کرد له سەر شکاتی شاکی
کردی به والی عبداللەی عتبان   بو خاکی بصره به عدل و احسان
اینجا ریکی خست عبداللەی سەروەر   سوپای نەهاوەند به امری عمر
آمری سوپا نعمانی ناو بو   ادارەی حربی گەلی تەواو بو

لەم سوپادا بو حذیفەی یمان صاحبی سری رەهبري زەمان
لە پاش ئەم حربە داگیران یك سەر خاکی صیمرە و ملکی دینە وەر
شاری ماهان و شاری همدان فاتح نعیم بو شقیق نعمان

واقعاتی سالی بیست و یەکی هجری

سالی بیست و یەك عمری کوری عاص
عقبەی هەنارد بە عزم و اخلاص
فتحی کرد خاکی (زویلە) تەمام بارك الله فی تلك الأیام

واقعاتی سالی بیست ودو

سالی بیست و دو عمری جوان مەرد
طرابلس و برقەی فتح کرد
لەم سالە دا بو فتحی عسقلان معاویە بو سەروکی یەلان
فتحی کردەوە براکەی نعمان خاکی همدان پاش ثورە و طغیان
جریر فتحی کرد قزوین و زنجان نعیم خاکی رەی مشهور بە تاران
هەم داگیری کرد قومس و گورگان هەم طبرستان بە هیزي مەردان
بە امری عمر نعیمی دل پاك بو بە کومەك و یاوەري سماك
تا داگیریان کرد بە صلح و پەیمان تەواوی خاکی آذر بایجان
لەم سالا بو هات سراقەی منصور بابی داگیر کرد وەکو شیری سور
لە بابەوە چون بە عزم و ایمان بکیرە و حبیب حذیفە و سلمان
بو خاکی موقان بو لان و تفلیس
هەمویان داگرت بە امری رئیس
عبدالرحمانی ابن ربیعە ئەم پالەوانەي پایە رفیعە

به امری عمر به فتح و ظفر رویی بو غەزای تورکی بەلەنجەر
عتبەی بن فرقد شجیعی مشهور فتحی کرد هەمو خاکی شارەزور
هەم داگیری کرد خاکی صامغان گەیە نزیکی آذر بایجان

واقعاتی سالی بیست و سی

لە بیست و سی دا فتحی خوراسان فتحی هرات و مر و شاهیجان
فتحی نیشـاپور ئەمانە هەمو بە ریاستی والی احنف بو
لەم سالا عثمان کوری ابو العاص اصطخری داگرت بەسوپای حق ناس
جور کازرون هەم نوبندجان شیزر و شیراز خاکی ارەجان
ساریە گرتی زور بە دەست و برد لەم سـالا شاری نسا و دارا بجرد
لە مدینـەدا حضرتی عمر لە روژی جمعە لە سەری منبر
خوا پیشانی دا کە سوپای دوژمن خەریکن دەوری ساریە بگرن
ئەمیش ترسـانی و پی ی گەیان بی تەل
یا سـاریة الجـبل الجـبل
گورج گەرایە وە بە هیزي سوپا دوری خستەوە دوژمنی گوم را
هەر لەم سالا بو داگیرا کرمان مکران سیستان بە نوری ایمان
اینجا شهید بو ئەم عالی نهجە بیست و شەشەی مانگی ذی الحجە
لە کاتی نویژا لە وەختی سەحەر بە دسـتی ابو لؤلؤەی بی فەر
خلیفە گەیە پایەی شهادت ئەویش بە مایەی شومی شقاوت
عمری شەصت و سی بە عقل و کمال خلافەتی کرد شەش مانگ و دەسـال
لە لای ابوبکر مدفون بو عمر لە روضەی والای سیدی سەروەر

***

له سەرە مەرگا حضرتی عمر واخلافتی فەرمو مقرر
شوری بی له بین علی و عثمان زبیر طلحه سعد هەم عبدالرحمان
پاش مشورتی اصحابی کبار مانگی محرم سالی بیست و چوار
عثمان دامەزرا له سەر خلافت اصحابه هەمو پیبان کرد بیعت

خلیفەی سیهەم عثمان ذی النورین رضی الله عنه

خلیفەی سی هەم خاوەن وەفا و بەین
حضرتی عثمان لقب ذو النورین
باوکی عفانه بابای ابو العاص دایکی اروی ناو بەبی قصه و باس
سیهەم باپیرەی عبد المنافه که سیهەم جدی مولای اشرافه

واقعاتی سالی بیست و چوار

کاتی دامەزرا حضرتی عثمان کردی به والی سعدی به ایمان
له کوفه له سەر توصیەی عمر دای نا له جیگەی مغیرەی سەروەر
پاش ئەمه عثمان کەوته استعداد خوی آماده بو فتح و جهاد

واقعاتی سالی بیست و پینج

سالی بیست و پینج به نقلی خبر له سەر تحریکی رومی بەد اثر
به هیزی سوپای قسطنطینیه پەیمانی شکاند اسکندریه
عمری کوری عاص مەردی بەحکمت فتحی کردەوه به هیز و قوت
عهدیان شکاند آذربایجان گرتیەوه ولید وەکو پالەوان
هەر لەم سالا بو که معاویه فاتح بو به زور بو (عموریه)
لەم سالا ناردی عمری داهیه ابن ابی سرح بو أفریقیه

هەر لەم سالا بو عثمانی صابر ناردی بو کابل عبداللهي عامر

واقعاتی سالی بیست و شەش

سالی بیست و شەش لە افریقیه ابن ابی سرح بە حسنی نیه
داوای اذنی کرد لە ذاتی عثمان بو محاربەی فرقەی کافران
بە شجاعتی عبداللەی زبیر لە ئەفریقیا نائل بو بە خیر

واقعاتی سالی بیست و حەوت و بیست و هەشت

لە بیست و حەوتا بە هیز و تمکین معاویه چو هەتا قنسرین
لە بیست و هەشتا قبرصی داگرت تهدیدی هەمو سواحلی کرد

واقعاتی سالی بیست و نو

عبداللهي عامر بە هیز و بە فخر سالی بیست و نو رویی بو اصطخر
لە بەر عصیان و ستەم لە پەیمان داگیري کردن بە سوپاي بی‌سامان

واقعاتی سالی سی

لە سالی سی دا سعیدی بن عاص بو طبرستان رویی بە اخلاص
بە سوپای چالاك حەملەي بردەوە لە بەر نقضی عهد فتحی کردەوە
هەر لەم سالا بو کە عبدالرحمن غەزای بابی کرد بو نشري ایمان
لەم حربە دا بو حذیفەي اسرار صاحب السري رسولی نازدار
خلافیکی دی لە ناوی یاران لە قرائەتی بعضی جيي قورآن
بو لاي خلیفه کە گەرایەوە ئەو اختلافەي بو گیرایەوە
تی‌ی گەیاند ئەگەر خلاف بمینی پایەي شکوهی اسلام ئەشکینی
اینجا عثمانیش زو بە اهتمام بو محافظەي قورآنی اسلام

دای نا لجنه یی علماي عالی   به ریاستی حضرتی علی
به نوسینەوەی کتبەي أمین   حەوت نوسخەي نوسی قورآنی مبین
به یەك صورەت و به یەك قرائت   سورەت به سورەت آیت به آیت
رەوانەي کردن طرف به طرف   تا وەري بگرن خلف له سلف
یەمەن و بحرین بصره و کوفه و شام   مکه لاي خویشی مصحفی إمام
بو به یەك ترتیب له هەمو شاران   شکلی نوسین وخویندنەوەي قورآن
ئیشیکی باش بو بو دینی اسلام   بویه فەرمو بوي حیدري صمصام
ئەگەر من ئەبوم خلیفه و إمام   زو ئەم ترتیبەم ئەکرد بو کلام

واقعاتی سالی سی و یەك

له سالی سی و یەك به پینجصەد پاپور
هات له رومەوه سوپاهیکی زور
له افریقا دا هەمو دا بەزین   به سەر کردەیی امیر قسطنطین
بو محاربەی سوپاهی نەبەرد   زو معاویه خوي آماده کرد
سوپاکەی سەرکەوت به لطفی باری   بەم غەزا ئەلین غەزاي صواري
پاش ئەم واقعه رومی تی شکان   نەما بو دل یان قوت و تەکان
هەر لەم ساله دا به قضاي جبار   کوژرا (یەزدی جورد)کوری شهریار
وەها مشهوره له لاي خوراسان   تورکان کوشتیان به سهل وآسان
پاش مەرگی عمر اهلیخوراسان   له سەر پەیمانی پیشویان نەمان
جا لەم ساله دا عبدالله ی عامر   فتحی کردەوه به أمری آمر
هەم دای گرتەوه فارس و کرمان   خاکی سیستان پاش نقضی پەیمان

٭٭٭

واقعاتی سالی سی ودو

له سالی سی و دو چو معاویه   بو تەنگەبەری قسطنطنیه
هەر لەم سالا بو عصیانی تورکان   عبد اللەی دلیر ئەوانی شکان

واقعاتی سالی سی و سی

سالی سی و سە بو کە معاویه   بو غەزا روی بو ملاطیه
تکرار قبرصی فتح کردە وە   شورشی أفریقا بەودا مردەوە

واقعاتی سالی سی و پینج

له سالی سی پینج رەودوس تسلیم بو
بە معاویەی سلیمی خوش خو
هەر لەم سالە دا لە هەژدەی قوربان
شهید بو عثمان جامعی قورآن
مدەی خلافەی بەفیض و اقبال   دوازدە روژکەم بو لە دوازدە سال
عمری عزیزی لە هەشتاو دو بو   جنە البقیع کە بەو معمور بو
لە عهدی ئەوا لە بەر اهتمام   زور زیادی کرد ولاتی اسلام
گەیی بو بەهند حدی روژەلات   دەلیای ئەطلەسی‌ش روژاوای ولات
حدی جنوبی دەریای هندی بو   حدی شمالی دەریای سپی بو
جزاه الله عن المسلمین   یوم لقاء رب العالمین

خلیفەی چوارەم علی کرم الله وجهه

خلیفەی چوارەم بە قدر و عزت   حضرتی علی آموزای حضرت(ص)
لە پاش وفاتی حضرتی عثمان   بیعت یان پی کرد اشراف و اعیان

ابو طالبه بابی ئەم ذاته دایکی فاطمەی عالی صفاته
ثنای ئەم شخصە نایەتە دەفتەر ئەو بو فاتحی قەلاکەی خیبر
لە غەزاي احد ئەو اسدالله صاحب سوپا بو خاوەنی آلا
امیر بو علی بە أمری خاتم بو مەحوی بتی طائفەی حاتم
لەو شەرا گیرا سفانەی عذراء بە امری حضرت مرخص کرا
ئەو بو فدای بو گیانی حضرت
نوست لە جیی حضرت شەوەکەی هجرت
لە شأنی ئەوا بە نصی جلی حضرت فەرمویە (اقضاکم علی)
معنای ئەم قصە لە حدیثایە من شاری علم علی دەرگایە
چوار سال و سی مانگ حیدری کرار
خلافتی کرد بە حسنی رەفتار
لە سالی چلا حەفدەی رمضان گول باغیعومری گەیشت بەخەزان
سەر وەختی سەحەر صبحی سعادت گەیشتە پایەی بەرزی شهادت
عمری شصت و سی مدفنی کوفە ایمرو بە شاري نجف معروفە

خلیفەی پینجەم حسن رضی‌الله عنه

خلیفەی پینجەم حضرتی حسن أزهری زهرا و أنور و أحسن
تا مدەی شەش مانگ زور بە شەرافەت
مایەوە لە سەر عرشی خلافت
جا دەستی هەلگرت اکبر السبطین لە بەر اصلاحی بەینی فئتین
مدەی خلافت گەیشتە سی سال لە سەر بەیانی شای صاحب کمال
وفاتی فەرمو لە پەنجای هجری عمری چل و حەوت بقیع جیقبری

باســی دوازده إمامــه

دوازده إمامان ئەوەل یان علی دوهەم یان حسن امامی وەلی
سی‌هەم حسینه شهیدی والا مولد مدینه و مدفن کربلاء
عومری پنجا و حەوت بی‌زیادو کەم راضی بیی لی‌ی خوای صاحب‌کرم
(زین العابدین) مدنی رفیع عومری پەنجا و حەوت مدفنی بقیع
(محمد باقر) عومری پەنجا و هەشت مولد مدینەی بە وینەی بەهەشت
مـدفنی بقیع خاکی مقـدس راضی بیی لەو عـلای اقدس
(جعفری صادق) شخصی مؤتمن وەك بابی عومر و مولد و مدفن
(الموسی الکاظم) إمام الهدی مولد مدینه و مدفنی بەغدا
عومری پەنجا و پینج رای بوارد تەمام
بو نشـــری دین و احـکامی اسـلام
إمامی هەشتەم علی رضایه مولد مدینەی صاحب صفایه
مدفنی والای طوسی خوراسان عومری‌پەنجا وپینج رابورد بەاحسان
امامی نوهەم محمد جواد عومری بیست وپینج بی کەم وزیاد
مولدی طوس و مدفنی بەغدا لای موسای کاظم إمام الهدی
إمامی دەهەم علی الهادي عومری چل سال بو بە بی زیادی
مولدی مدینه و مدفن سـامره أعطاه الله کل مســره
یازده هەم ناوی حسنی عسکری خاوەنی پایه و مایەی سـەروەری
مولد مدینه وعومری بیست‌وهەشت مدفن سـامره ببی بە بەهەشت
إمامی آخر مهدی منتظر محمد ناوه بە نقلی خبر
رضـی عنـهم الإله الوهـاب وعنـابهم فی یـوم المـآب

فصلی دوهەم لە بابی ئەوەل لە دوبابەی ئەم کتیبە

فصلی دوهەمین ئەی برای أمین ئەگا بەیانی رکنی دوهەمین
رکنی دوهەمین پینج فرض بەأدا لە شەو و روژا بکەی بو خودا
صبح وظهر وعصر مغرب و عشا لە سەر ژن و پیاو فقیر و پاشا
بە شەرطی عقل و بلوغ و اسلام چونکا بناغەن بو هەمو احکام

شـــرطەکانی نویژ

شرطی نویژ پینجە پاکی جل و جی دوهەم پاکی لەش لە هەرچی پیس بی
لە بی‌دەس نویژی هەم لە لەش پیسی چونکی عبادەت ناکری بە پیسی
سی‌هەم هاتنی وەختی نویژەکان هەوا بە پەلە نەت خاتە تەکان
شەرطی چوارەمین رو لە قبلە کە کعبەی معظم لە شاری مکە
پینجەمین ستر و پوشینی عەورەت لە ناو خەلکانی یاخود لە خەلوەت
پیاو دا بپوشی ناوکی تا ئەژنوی ژن هەمو لەشی إلا دەست و روی

پیسی لە شەرعا چیە

هەرچی بیتە دەر لە دواو لە بەر پیسە نەك منی حیوان و بشر
خوین و زوخ و کیم مسکراتی تەر مردو نەك کولە یا ماسی و بشر
هەرچی لە خوینی آوەکی دورە مردوی معفوە وەکو میلورە
پیسە هەر شتی لە لەشی زیندو جیا ببیتەوە حالی ببە زو
إلا خوریو مو و پەری گیان داری کە گوشتی بخوری لە بو مختاری
پیسە بەلغەم و آوی بیتە دەر لە معدەی بشر نەك لەسینە و سەر
پاکە بەدنی گیان داری زیندو نەك سەگ و بەراز یا بەچکەی هەردو

بەچی لە پیسی پاك ئەبیتەوە

پاك ئەبیتەوە لەم دوانە بەآو شەش دەفعەروشن دەفعەیی قوراو
لە باقی پیسی معنای طهارت لا چونە لە بو عینی نجاست
ئەوەندی بشوی ئەومادە لاچی رەنگ و تام و بویش نەمینی لەوجی
اما لە میزی مناڵی نیربی هەر بەخواردنی شیری پاك تیربی
پاك ئەبیتەوە بە آو پرژینی نصی حدیثە هیچ دانەمینی
بوهەر پیسییی کە نەی بی جثە آوی پیا بکەی کافیە و بەسە

باسی إستنجاء : یانی خو پاکەوە کردن لە پیسی بەر و دوا

لە شتی تەر بی ودەربی لە عەورەت یانی بەر و دوا فرضە طهارت
یا بە آویکی پاکو پاکو کەر لابەرە پیسی لە پاش و لە بەر
یابەما دەیی کە وشك بی و پاك بە وینەی بەردی هەلی کەنی چاك
بەسی پیا هینان یا زیاتر لەوە خوت لەو پیسییە پاك بکەرەوە
ئەگەر لە عادەت نەچوبیتە دەر نەش بیتە سەری خارجیکی تەر
والا هەر آو پیویستە لە بوت ئەبی امری دین فیر ببی بوخوت

طهارت لە بی دەس نویژی و لەش پیسی

دەس نویژ و غسلە پاکی لە حدث شروطیدەس نوبژ شەشە ایتر بەس
نیەتی فرضی دەس نویژت بیری لەگەل ئەوەلجیی روتکە ئەیشوری
دوهەم غسلی روو یانی دەمو چاو چە پیست و چە مو بشورە تەواو
ئەندازەی واجب بەبی دەری سەر
بەینی هەر دوگویی و چەناکە و موی سەر

موی زنج و سمیل موی تەختی روخسار
برژانگ و برو لە گەل موی عوزار
ریشی تەنك بێ و ناوی ببینی دە رو ناویان فرضە شورینی
ریشی کە پڕ بێ و ناوی نە بینی تەنها دەرەوەی فرضە شورینی
سی‌هەم شورینی دەستانە هەردو تا ژوری ئەنیشك بە قەدری یەك مو
چوارەم مسحی سەر یا خود ئەو موەی
لە سەر دەرنەچی ئەگەر بەری دەی
پینجەم شورینی هەردو پێ و قاپە شەشەم ترتیبە و تەرکی خراپە

سنتەکانی دەس نویژ

سنتەتی دەس نویژ بە نقلی سلف بسم الله کردن جا شورینی کف
سی‌هەم سـواکە اما بە اراك تام و بونی دەم خوشتر ئەکا چاك
رادانی ئاوە لە دەم و لە لوت بەسی‌جار سی‌جار چاکترەو مەربوط
تعمیمی مسحیش لە بو سەر و گوی
دەس خستنەریش و پەنجەی دەست و پی
پیش بخە لای راست لە دەست و لە پی
لە سـەر لای چەپت سـنتە و بەجی
نەرکەوە لە فرض دامەمینە پەست بوشورینی پی‌ودەمو چاو و دەست
شەوقی ناو چاو و بریقەی دەسـت و پی
روژی قیـامت بەمە دیتـە جـی
شورین و مسحت بەسی‌جار سی‌جار بە خیری سنت ئەتکا بەهرە دار
یەك لە شوینی یەك بوئەم آدابە تدلیکی اعضات خیر و ثوابە

دوعای پاش دەس نویژ وەکو مشــهوره
ئەگەر بیخوینی احســانی زوره

مەسحی خف لە باتی شورینی پێ

شەرعا دوروستە ئەی رونا کی چاو مەسحی خفلەجیي پیشورین بەآو
خنی داپوشی هەردو قاپو پی بو وردە روین قابـل بی لە ری
پاك بیو مانع بی بو دادانی آو مەر لەجیی تەقەل یاقوپچەی بەسراو
بییان کەیتە پی لە پاش طهارت لە بیدەس نویژي لەگەل جەنابەت
تا شەو و روژی بو اهلی حضر سی شەو و سی روژ بو اهلیسفر
لەو حدثەوە کە بە سەرتا بی پاش ئەوە کە تو خف ئەکەیتە پی
حکمی لەش پیسی کاتی هاتە ریت یا خفت درا یا دات کەند لە پیت
مدە تیك ئەچیو ئەبی سەر لە نوی لە پاش طهارەت بیـکەیتـەوە پی

ئەو شتانەی دەس نویژ ئەشکینن

دەس نویژ ئەشکینی شتی بیتە دەر باکەم هەلکەوي لە دوا یا لەبەر
هەم لە یەك دانی پیستی ژن و پیاو نەك دان و نینوك مویاناوي چاو
مەگەر یەکیکیان بچوك بی بە سال آرەزو نەکری بو ســلیم الحـال
یاخود مەحرەم بن بە نەسەب یاشیر
یا بە ژن خوازی وینەی بو تصویر
کچ و دایك و خوشك خوشکەزاو پوره
لە خزمانی ژن خەســو و خـەزوره
دەس نویژ ئەشیکینی شیتی و بی هوشی
حالەتی مەســتی یەعنی ســەر خوشی

نوستنی هەرکەس مەگەر بە تمکین	نەبی بەسەریا شتی ناشیرین
مس و دەس‌لیدان‌هەربەبەری دەس	لە بو عەیبی خوت یا عەیبی‌هەرکەس
ئەگەر صنفیکن تەنها دەس لیدەر	والا هەر دو ئەبینن زەرەر
مەگەر مەحرەم بن لەویش دەس لیدەر
دەس نویژی ئەشکی و ئەگا بە خطر

ئەسبابی غسل یانی خوشورین

ئەوەی باعثە بو غسلی اعضا	یائی شوریئی سەرتا پای بالا
یەکەم مردنە دوهەم منال بون	حیض و زەیسانی‌لە پاش رزگار بون
وضعی جەنابەت یانی لەش پیسی	ئەسبابی دوە ئەگەر ئەپرسی
إنزالی منی و دخولی ذکر	بە ناوی فرجا دوا بی یا بەر
فرضی خوشورین ئەوەل نیەتە	بو دفعی حوکمی ئەو جەنابەتە
دوهەم شورینە بو لەشت هەمو	بە آوی رەوان چەپیست و چەمو
ناوپەلکەی ژنان ئەگەر تەرنەبی	بابکریتەوە تا باش تەر ئەبی
بو دەس نویژوغسل نەبی بی‌خبر	لە قولی پاژنە و کلافەی موی سەر
ژیری نینوکوگوشە و پیلوی چاو	لوچی دەرەوەی گویکانت تەواو
هەرچی دەرکەوی بوقضای حاجەت	بیشورە لە بو رەفعی جەنابەت

چی‌منع ئەبی‌لەبی دەس نویژ

بە بی دەس نویژی حرامەوگوناە	نویژ و طوافی مالی بیت الله
لەگەل هەل‌گرتن یاخو دەس لیدان	لە پەرە یا بەرگ یا بەرگی قورآن
هەر چیش نوسرابی بو دەرسی قورآن
وەکو سەبورەی دەرسی منالان

زیاد لەمانەیش لە سەرلەش پیسان مەنعە خوندنەوەی بە قصدی قرآن
نەك قصدی دعا یا وعظ و اذکار یا بو تسخیری ولاخ بو سوار
هەروا حرامە مانەوەي مزگەوت هەم رابوردنی حائض بە ری‌کەوت
ئەگەر بترسی بەخوینی جاری مزگەوت پیس بکا بەری بواری

آوی طهارت چون ئەبی

ئەو آوەی ئەشی لە بو طهارت بوت بیان ئەکەم بەچەن عبارت
آوی دەریایە و چەم و جوباران آوی کانی و بیر هەم بەفر و باران
ئەما بەری بی لە کاسکە بو ناو وەکو سزگاو و گولاو و آرداو
کار نەکراو لە غسل یا لەدەس نویژا اصحابە ئاوی وایان ئەریژا
هەم نەگورابی تام و رەنگ و بوی الا بە معبر یا قەرار گای خوی
آوی بگاتە حدی قلتین جاری یاوەستاو ئەي نوری عینین
پاکە و پاکوکەر لە بوغەیری خوی تا نەگوري رەنگ یا تامی یا بوی
کەم تر لەو حدە جاری یاوەستاو کە پیسی تی‌کەوت پیس ئەبی تەواو
لکن بو جاری قەولیکی قدیم هەیە و مقبولە لای ئەهلی تعلیم
با پیسی تیابی پاکو پاکوکەر مەگەر وەصفیکی بگوری یەك سەر

قلتین بەکیشانە و پیوانە

حدی قلتین بەکیشانەی ساق تا پینجصەد رطلە بە رطلی عراق
هەفتا تەوریزی و کەسریکە بە جەم لە سەر کیشانەی ولاتی عەجەم
ئەما بە پیوان بوجی‌ی مدور بو پانی گەزی راستە و معتبر
بوقولی دوگەز بەگەزی نجار گەزی نجاریش وایە بە قەرار
گەزو چارەکە بەزیراعی دەست ئەم قصە راستە لی‌ی بیە سەربەست

بو جیی چوار گوشـــه کافیه و معقول
زراع و ربعی عرض و عمق و طول
به زراعی دەست که معتدل بێ نەك بو درێژی و کورتی مائل بێ

باسی تیمم بو بێ دەس نوێژ و لەش پیس

کاتی آو نەبون برای بەتەمیز چـار تیممه بەشەرعی عزیز
نەبـونی بو آو یـا واقعـی یه پێی ئەلین حسی یاخود شەرعی به
وەکو بەپارە آو بە دەست کەوی توش بێ پارە بی و پەکت بکەوی
یاخود له نرخی عادەتی بازار زیـاتری بوی بـایعی نـابار
یـاخود آو بێ ئەمـا بتەوی بو خواردنه وەی پەکت نەکەوی
یـاخود مانع بێ له اســتعمالی دوکتوریـکی بـاش عادل عالی
جا کاتی ري کەوت یەکی له مانه خوت حاضر بکه آزاو مەردانه
تیمم بـکه له بو حدثیـن پاش دخولی وەخت ئەی نوری عینین

***

فرضی تیمم دوانه به قـەرار یەکەمین نەقـلی گلیـکی توزدار
ئەما اســتعمال نەکرابی جاری بو تیممی مـــعذرت داری
دوهەم نیەتی اباحەی صلاة له گەل ئەو نەقله بمینی له لات
هەتا ئەو گله ئەگەیێ به روت مسحی پێ ئەکەی آزانه و مضبوط
دو جاردەس بده لەئەرز یەك بو رو دوهەم لەبو دەست ئەي براي خوشخو
توزاوی ئەکري هەر چی ئەشوري یانی له وینەي دەس نوێژنا گوري

***

اعضاي بی دەس نوێژ چوار حساب ئەکری
روخســـار هەر دو دەست سەر و هەردوپی

هەرکام لە وانە علیل بی و خەستە   تیمیمێکی شـــرعا پیویستــــە

***

وختی   تیمم   وختی   شورینە   بو ئەوجی خەستە   یا خود برینە
ئەما بو لەش   پیس   وا دانراوە   بە تیممی   ئیشـــی   تەواوە
بەرو دوا لە بو غســــل و تیمم   نیە   بو لەش   پیس   والله اعلم

قضای ئەو نویژانە کە بە تیمم بکری

ئەگەر هەر   سەبەب نەبونی ئاوە   حســاً ئاو نیـە لەو جیگاو ماوا
هەر نویژی   بکەی   بەو تیممە   قضـای ئەو نویژە غـەیرە لازمە
ئەگەر   بە اغاب آو   نەبی لەوی   والا   شــــرعاً إعادەی ئەوی
ئەگەر نەبونی شرعی بی ئەم جار   ئەگەر   تیمم بودەستە و روخسار
نەش بی لە سەریان مشہا قطعا   لە ســرت نیە قەزا لە شـــەرعا
کاتی   مشہا   لە سەر   ئەوانە   مطلقا   قەزا   واجب   بزانە
ئەگەر تیمم بو ســـەر و پی بی   یانی نەخوشـی لەو دو شـوینا بی
مشہا   نەبی   وئەندامت   پاك بی   هیچ قـەزا نیە دڵت رونـاك بی
ئەما هـەر وەختی وینەی مشـــہا   لەسەر ئەوان بی کاکی خوش سیما
ئەگەر دانرابی لە ســـەر طهارت   موشەماش نەگری الا جی‌ی علت
یا بەشی وەستان   نابەوی قەزا   ئەگینا   فەرزە   قەزا   بو   جەزا
بە تیممی هەر فەرزی ئەکری   سا مەگەر سنت علاوەی بکری

وختی نویژەکان

وختی نویژی صبح ســـفیدەی سەحەر
تا هـــە تاو کەوتن بە شـــرعی انور

وختی نیوەرو کاتی روژ لادا　له ناوه راستی آسمانی والا
هەتا سیبەری هەر شتی ئەگا　بەقەد خوی بیجگه ظلی استوا
شەش پی چوارو دو سی مانگەی بەهار
عەکسی بو هاوین هەیه بەقەرار
هەشته و یازدەیه و دوازده بو پایز
عەکسی بو زستان ئەی برای عزیز
له پاش ئەم وخته زەمانی عەصره　تا دەر ئەکەوی رەشی لەو قوطره
اینجا مغربه عشایش وەختی دی　کاتی شفقی احمر غائب بی
له غروبەوه تادەربی هەتاو　ماوەی به سەعات رابگره تەواو
له نیوەی ئەوا له سەر دەستەوه　وەختی نیوه روت بیته دەستەوه
چی‌ویست بودوانزه نیوەی رابگره　ئەو کاته عەسره بەهانه مەگره

بانگو وقامەت بو نویژ

سنەته بوپیاو بانگ له گەل قامت　تەنهایی یاخود له گەل جماعت
بو فرضی حاضر یافەرزی فەوتاو　ئەما قامتی بو نایەته ناو
هەر قامت هەیه بو جمعی ژنان　غیره مشروعه بو ئەوان بانگ دان

***

شرطی بانگ دانه إسلام و تمییز　نیرپی وله وەختا ئەی برای عزیز
له غیری صبحا ئەما له بو ئەو　بانگ دان دروسته لەپاش نیوەشەو
بانگیکی تریش له وەختی سەحەر　وایه به شرعی رسولی سەروەر
ترتیب توالی یەك له شوینی یەك　بو بانگ و قامت شرطه بەبی‌شك
له پاش طولی فصل بنا بەتاله　بەدو کەس بانگ و قامت مەحاله

شرطه لەوانە ئەی کاکی رۆسور　　بیستنی کەسی لە نزیك یا دور
جملەي بانگ غيري تكبير و توحيد　　دو دو واردن ئەی برای وحید
تکبیر چوارە و توحید تەنهایە　　لە لای شافعی سنەت وەهایە
یەکە یەکەیە الفاظی قامت　　غیری تکبیرو جملەی قد قامت
ئەمانە دو دون لە لای شافعی　　لە سەر سنەتی شرعی واقعی

سنەتەکان یان

سنەتە بانگ دەر دەنگی عالی بی　　لە هەر دو حدث ذاتی خالی بی
دەنگیشی خوش بی هەتا بە تأثیر　　دلی دل داران بکا بە ئەسیر
لە سەر شوینی بەرز بەرەو روی قبلە　　دەس بکا بە بانگ بەبی عەجەلە
پەنجەی شادەتی بکا بەگوی دا　　تا دەنگی بە هیز بروا بە ری دا
ترجیعیش بکا ئەی نوری عینین　　یعنی تلفظ بە شهادتین
بەترتیبی بانگ بی دەنگ و صەدا　　اینجا بو اعلان دەنگی هەل بدا
جاری ئەوەلی حی علی الصلاه　　لا بکاتەوە بەلای راستە دا
جاری ئەوەلی حی علی الفلاح　　روبکاتە لای چەپ بو نشرو ایضاح
لە جاری دوهەم بو ئەم دوجملە　　لا بکاتەوە بەرەو روی قبلە
تثویب لە صبحا بو بیداری قەوم　　دو الصلاة خیر من النوم
آدابی لە بانگ پەلە لەقامت　　سنەتی دینە بە استقامت
بو هەر سنەتی بە جماعتە　　﴿ الصلاة جامعة ﴾ قامتە

گوی گرەکانی چی بلین ؟

هەر کەس گوی‌ی لە بانگ یا لەقامتە
هەر لفظیکی بیست بیلی سنەتە

فقط بو جوابی حیعلتین   لا حول ولا سنەتە بە عین
بو جوابی قد قامت الصلاە   (اقامها الله وادامها)

لەپاش بانگ و قامت چی ئەوتری ؟

پاش بانگك وقامت صلاة وسلام بنیرن   لە بو سیدی ایام
بوی داوا بکەن مقامی محمود   رتبەی وسیلەی و فضیلەی مشهود
بەلکو بەیمنی سیدی انام   لە هەر دو دونیا بگەن بە مەرام

ئەمری قامت بە امامە

قامت مربوطی امری امامە   بە هەرکەس بلی راستە و تەمامە
زورترە خیری اذان و قامت   جمعاً لە خیری تەنها امامت

روکردن لە قبلە

قبلە کعبەیە بیت اللەی اکرم   کە وا لە شاری مکەی مکرم

٭٭٭

کعبەی معظم ئەگەر عیانە   بو خوت بیزانە و لەبوی بروانە
ئەگەر غائبە بکە اعتبار   بە قسەی کەسیکی عادل و هوشیار

٭٭٭

ئەگەر دەس نەکەوت شخصی معتبر   بیدو زەرەوە بەفکرو و نظر
فقط محرابی سد الانام   مزگەوتی شار و دیهاتی اسلام
ئەبن بەدلیل بو قبلەی شرعی   مەکەوەرە دوای خەیالی طبعی
نەوەك بەردە نویژ لە سەرە ریدا   خوت تحقیق بکە قبلە لەو جیدا

٭٭٭

دلیلی قبلەی بە پایە و روتبە   بو وڵاتی ایمە ئەستیرەی قطبە

بەلکو لە بەغدا هەتا هەمەدان قەزوین و گورگان تا مازندەران
هەر کاتی قبلەت بینی بە مطاوب بو خوت راوەستە رو بەروی جنوب
گەر لەپشتەوە ئەستیرەی جدی لەلای راستەوە بە مەیلی ئەتری
ئەو جەبهە کەتو رو بە روی ئەوی قبلەی شرعی‌یە مشتبە نەوی
بدلی ئەمە قبلە نو مایە شمالی قطبە و قبلە ئەو لایە

✩✩✩

مشرقی زستان مغربی هاوین بو چەپ و راستت بگرە بە یقین
رو بە روی جنوب راوەستە لەبار ئەوە قبلەیە بە قەولی انوار
ئەگەر بەترویذ کەوتیتە مەلال رو بکە بو لای مقتضای خەیال
کاتی خەتای خوت لە بو کەوتە دەر بو خەتا قەزات واجبە لە سەر
پیویستە لەبو مەردی بی‌رشاد تقلیدی دانای صاحب اجتهاد

ارکانی نویژ

ارکانی نویژت نوزدەیە تەمام لە سەر مذهبی شافعی همام
رکنی ئەوەلی ناوی نیتە لە بو کردنی فرضی ئەو وەختە
لە گەل نیتا الله اکبر بو مقارنە مەکە وە خطر
لە لای اهلی علم غیرە خافی‌یە کە مقارنەی عرفی کافیە
سی هەم و چوارەم فاتحە و قیام لە بو تواناو دانای صاحب فام
قیام ئەمەیە کە زنجیرەی پشت هەتا ئەتوانی ریك بوەستن گشت
پینجەم رکوعە واتەختی تەویل لە گەل بەر ئەژنو ریك‌بی بەبی‌فیل
شەشەم اعتدال بەرز بیەرەوە وا کەراوەستای لە ئەوە لەوە
حەوتەم سوجدەیە هەتا ئەتوانی تەویل بە روتی لە زەوی دانی

سکی پەنجەی ی‌و ئەژنوو بەری دەست دانیتە زەوی بە هێز و مەبەست
ئەژنو داپوشین فەرزە و ضرورت چونکا داخلن لە حدی عەورەت
هەستە و دانیشە ئەمە هەشتەمە سجدەی دوائی رکنی نوهەمە
لەم پێنج ارکانا مانەوە فرضە پەلە پەل مەکە بە وینەی هەرزە
تحیاتی آخر رکنی پازدە هەم دانیشتنە کەی رکنی شازدە هەم
رکنی حقدە هەم پاش ئەم تحیاتە صلاوات لە سەر شای بریاتە
هەژدە هەم سلام آخریان ترتیب وەکو رابوران ئەی برای نجیب

ابعاضی نویژ

ناوی ابعاضە لە سەر اصلاح ئەمانە ئەیلین ئەی برای صلاح
قنوت و قیام لە بو بەیانیان هەم وتری نیوەی دوائی رەمەزان
صلاوات لە سەر حضرتو آلی پاش قنوتەکان چاك بیە حالی
لە گەل قعودا تحیاتی ئەوەل پاش ئەو صلاوات لە سەر مفضل
صلاوات لەسەر آلی محترم اما لە دوای تحیاتی دوهەم

هـــیئاتی نویژ

پێی ئەلین هیئەت لە سەراصطلاح لە پاش تحرم دعای افتتاح
الله اکبر لە بو انتقال ذکری رکوع و سجدە و اعتدال
هەم لە هیئاتە هەر دو دەستە کان بەرز بکەیتەوە تا عاستی سەر شان
بەری ئەوانیش رو لە قبلە بیت کاتی تکبیری تحرم ئەلییت
کاتی دانەوین بو رکنی رکوع کاتی اعتدال بە وضعی مشروع
لە تحیاتی ئەوەل کە هەستای دەست بەرز کەرەوە کاتی راوەستای
جهر و اسراریش هەرکام وەختی خوی هیئەتی نویژە آگادار بە بوی

صبح و مغرب و عیشا آشکران   عصر و نیوه رو سرین و پەنهان

باسی سنتەکان بیجگە لە ابعاض و هیئات

سنتە بە شەوق بی لەبو صلات   بو مناجاتی خودای کائنات
بە دەستی‌راستت‌بگرە دەستی چەپ   مایل بو لای چەپ بەوضعی ادب
دایان نی لە ژیر پەرەکەی دڵت   دور بخەرەوە فکری باطلت
بخوینەرەوە الفاظ بە آرام   معنای تی فکرە بە شعور و فام
خشوعت بی بە دل و ئەندام   خوت زەلیل بکە بو خودای‌علام
بروانە لەبو جیگای سجدە گا   لامەکەرەوە بەم لا یا ئەولا
سنەتی نویژە لە پاش افتتاح   تعوذ بکەی بە قصدی نجاح
لە پیش فاتحە لە گشت رکاتی   ئەگەر بخوینی خیرت ئەگاتی
لە پاش فاتحە آمین ستنە   آمین وەك موری رب العزتە
ئەگەرمأموم بوی ریك لەگەل‌امام   آمین بخوینە ئەگەی بە مەرام
ئەم جارە نوبەی خوندنی سورتە   بو دو رکاتی ئەوەل سنتە
بو تەنهاو ئەمام بەلام بو ماموم   هەر گوی راگرتن سنتە مەعلوم
لە سجدە و جلوس دوعا بخوینە   احتیاجی خوت بەحق بنوینە

(ئەودوعایانە کەنقل کراوون لە حضرتەوە «ص»)

لە پاش تحیاتی ئاخریش کاکە   تا دوعای مەئثور بخوینی چاکە
آیةالکرسی ئەی برای جلیل   حمد و تسبیح و تکبیر و تهلیل
ئنجا پاش ئەوە سەلامت داوە   دەست بەرزەوەکە دەم بە دوعاوە
وەکو فەرموویە رەسولی کەریم   دوعا بخوینە بەصدق و تەسلیم
استغفار بکە لە باری گوناه   لەبو رزگاربون لەچارەی سیاە

لی‌ی داوا بـــکە بارانی رەحمەت   برژی بە سەرتا بەفیض و نعمت
بوباوك و دایك بو خوشك وبرا   بو بـیگانە و خزم بە بـە چرا
هـەر قاپی‌ی ئەوە دائـم گوشـادە   هەر بە رەحمی ئەو عالەم دڵشادە
دڵ مطمئن بە دڵت نە لە خشـــــی   ئەگەر راست بکەی خودائەت بەخشی
لیت قبول ئـەکا چونکی رەحمانـە   دوعا بو خوتو خزم و بیگـانە

ئەو شتانە نویژ بەتا ل ئەکەنەوە

ئەوەی مەشهورە لە بوت ئەژمیرم   لەمبطلات و بە خوات ئەسـپیرم
نویژ بەتاڵ ئەبی بەقـەطعی نیـەت   چونکە ئەساسـە لە بو عیـبادەت
بـە فـەوتی یـەکی لە شـەرتـەکانی   وەکـو پیس بی جـلی یا گیـانی
هەم بەخواردنەوە وخواردنی خوراك   هەرچەنە کەم بی کاکی دڵ رووناك
حەتا قوت بدەی پارچەیی بەڵغەم   کاتی کە بگا بەسـەر حـەدی دەم
هەم بەتاڵ ئەبی بە عەمـدی کەلام   یا بە حەرفیـکی موفیـد بومـەرام
بەهەر وەضعیکیش لی‌ی پـەیدا بی   دووحەرفی روشن باش ئاگات لی‌بی
وەکو ئاخ و ئوف ناڵین و گریان   وەك پیکەنین و قاقا براگیان
یـا وەکو کـوکەی لە عـذر خاڵی   یا فـو یا فیـکە بـەخوی مناڵی
بەڵام معـذوری بە سـبق اللسان   یا کەلامی کەم بەجـەهل و نسیان
تـا شـەش کەلیمە بـە کەم حسابـە   لەوەو ژور زورەو بونویژخرابە
ضرەری نی‌یە نوطق بـە قورئـان   بو حاڵی‌ی بونی ئینسانی نەزان
وەکو (یایحی خذ الـکتاب)   یانی ئەو شـتە لەوجیدا لابـە
گەر مەقسەدت بی تو لەگەڵ تەفهیم   بخوینـیتـەوە قورئـانی عظیم
هەم ذکر و دوعا نی‌یەتی ضـەرەر   ئەگەر تیانـەبی خطابی بـە شـەر

ئەو وەکو الله یا سبحان الله   ئەم وەکو جملەی یرحمك الله

***

نوێژ بە تاڵ ئەکا هەڵمەتی نابار   چون مخالفە بو شێوەی وقار
هەم بەسی جوڵە بە ئەعضای گەورە   بە استقامەت یا خود بە دەورە
وەکو سی هەنگاو یا سی جوڵەی دەست   مەسەل لە نوێژا پشتێنی ئەبەست
نەك بەدوو هەنگاو یاسی ناو بەناو   یا بەجگەی ورد ئەی روناکی چاو
لیو ببزوینی یا چاو هەڵینی   یا بەسەر پەنجە خوی بخورینی

***

باتنیە بکا ئازانە و سەر بەست   پیاو بەتسبیحو ژن بەچەپلەی دەست
راخە بەرماڵی یا دانی داری   تا بە بەردەمتا نەی ری بواری
چونکا نیشانەن لەبو شخصی ژیر   لەم ئادابانە قەت مەکە تەقسیر

مەکروهاتی نوێژ

نوێژت مەکروهە لە موڵە رانا   لە ریگا و حەمام لە گورستانا
کاتی حاضر بو خواردنیکی خوش   بەر لەنوێژەکەت ئەوبکە بەنوش
کاتی موحتاج بی بە چونە سەر ئاو   دەس مەکە بەنوێژ نیوە وناتەواو
هەرگیز مەروانە بەروی حەوادا   لامەکەرەوە بەم لاو بەو لادا
بەرەلا بکە جل و موی سەرت   قوڵت هەڵکیشە لە جلی بەرت
نوێژی بیسەبەب سی کات حەرامە   ئەگەر نایزانی پیت بلیم کامە
لە پاش نوێژی صبح هەتا روژهەلدی   بە قەد رمیکیش بەرزەوە ئەبی
وەختی ئیستوا تا دووای زەوال   إلا لە جمعە وکعبەی ذی الجلال
لە پاش نوێژی عەصر تا دووای غروب   چاك حالی بیە ئەی برای محبوب

باسی دوو سوجدەی سەهو

سنەته سوجدە بو جەبری خەلەل   تادەستت کەوی ثـوابی اکمل
دوو سجدەن وینەی دوو سجدەی صلات
پاش ئەوان فورا سەلامە و نەجات

ناویان بەسجدەی سەهو مشهورە   بوغیری سەهویش بونیان مذکورە
ئەمسجدە ئەبری بەشەرعی انور   بوتەرکی مامور یا فعلی منکر
یا شك لە زیادی فعلی کراوە   ئەگەر قابل بی زیادي لەو ناوە
جا باش گوي بگرە بوشرح وتفصیل   هەر چیت پی ئەلیم بیکە بەدلیل
ماموري متروك گەر لە ارکانە   بە سەر گرتنەوەي واجب بزانە
جا ئەگەر ئەوەت بەبیر کەوتەوە   لە پیش وینە یا ئەگەرییتەوە
ئەگەر ناکاتی گەییت بە وینە   بیکە و گوي مەدە تو بەو مابەینە
لە پیش سلامیش دو سجدە ئەبري   جبري ئەو ترکە بەم سجدە ئەکری
ئەگەر ابعاضە هەر سجدەي ئەوي   سهواً یا عمداً ترکی هەل کەوي
گەرانەوەیش بوي پاش گەیین بە فەرز
عمداً مبطلە حالی بە لە دەرز

لکن بو ماموم واجبە ئەگەر   بگەریتەوە امامی رەهبەر
بەم شرطە بە سهو بگەریتەوە   عمداً مبطلە ئەگەر بیتەوە
سجدە سنتە بو فعلی منهی   ئەگەر مبطل بی عمدي نەك سهوي
وەك خواردنی کدم بەسهو وخەتا   یا وەکو تطویل بەرکنی کوتاه
وەکو اعتدال ئەي براي جوان   یا دانیشتنی بەینی سوجدەکان
یا خود تکراري رکنی لە افعـال   وینەي رکوعو سجدە و اعتدال

یا رکنی قەولی بگویزیتەوە یا خود بە تکرار بخوینیتەوە
ئەو دو سوجدانە دەوان بودەردی نەقلی سهوي بی یا خود بە عمدی
گەر نەقلی عمدي لیت نەدا ضرر بەوینەي رکنی الله اکبر
هەر فعلی سهو و عمدي خەتەرە سجدەي پی ناوي چون بی ثمرە
وەکو کلامی زوری خەرافات چونکی لە بو نویژ ئەبی بە آفات
هەر چیش مطلقا ضرری نیە چون بی ضررە سجدەی بو چیە
وەکو هەنگاوی یا التفاتی چونکی ضررت بەوە ناگاتی
کە بەجیت هینا رکنی لە ارکان لکن کەوتیتە وەسوەسە و گومان
مثلا لە پاش رکاتی سیهەم ووتت سی هەمە یاخود چوارەم
ئەبی ئەو شبهە لە دل دەرینی رکاتی چوارەم بو خوت بخوینی
چونکا زیادی بو ئەو رکعتە قابلە سجدەی سهوت سنتە
لەمە زیاتر تفصیل نادری چون ذهنی منال هەلی ناگری

باسی سجدەی تلاوەتی قورآن

هەر کەس خوندیەوە آیتی سجود سنتە لە بوی سجدە بو معبود
یەك سجدەی جامع بوشرط و ارکان عینا بە وینەی سجدەی نویژەکان
لە غەیری نویژا یا لە نویژا بی ئەگەر لە امام تاك و جیا بی
چونکی ماموی فرعی امامە سجدەی تابعی سجدەی امامە
ئەما لە نویژا تکبیر و سلام بو ئەم سجدەیە نایتە ئەنجام
هەروا سامعیش بو ئەو آیتە ئەگەر مشروع بی ئەو قرائتە
جا نەخوازە لا کەشەخسی قاري خوی سوجدە بیا بوذاتی باری
نەك بو خویندنی لەش پیس یاخود مەست یاخوندنیکی بی جیگە ونا وەخت

آیەتی سجدە چواردەن لە قورآن بوت بیان ئەکەم تا بین عیان
لە اعراف و رعد لە نحل و اسراء یەکی لە مریم دوانیش لە حجا
فرقان و نمل و ﴿ الم تنزیل ﴾ حم ی سجدە ئە ی برا ی جلیل
نجم و إنشقاق سورەتی علق تیایانە هەیە جی ی سجدە بە حق

***

لەوانە نیە سجدە ی سورە ی صاد ئەو سجدە ی شکرە بو رب العباد
وەختی خو ی داوود علیه السلام سجدە ی شکری برد بو خوا ی علام
ایمەیش هەر سجدە ی ئەو شکرە ئەبەین
کە بە خویندنی ئەو باسە بگەین
لە وختی نویژا ئەم سجدە نیە لە سەر سنەتی خیر البریە
هەم سجدە ی شکر ی حدوثی نعمت یا سجدە ی شکر ی لاچونی زەحمەت
یان هی بینینی گیرودە وبی دین لە غەیر ی نویژا ئەبرین بە یقین
اینجا تکبیر ی تحرم ئەکر ی لە پاش سجدەکەیش سلامی ئەدر ی

باسی نویژی جماعت

ئەگەر طالبی بو أجر و رەحمت حاضر بە لە بو نویژ ی جماعت
بە دلیلی شرع أصح وەهایە فرضە ولکن فرضی کفایە
مەرتەبە ی بەرزە بە قدر و بەها بیست و حەوت پایە لە نویژ ی تەنها

شروطی نویژی جماعت

شروطی زورن ئەوەل بلیم بوت قصد ی اقتدا بە إمامی خوت
دوهەم ئەمەیە باورت وابی کە نویژەکە ی ئەو ساغو رەوا بی
پیش نەکەوتنە سی هەم لە امام لە غەیری کاتی خوف و التحام

شرطی چوارمم بە شیوەی اجمال   دواکەوتنی امام لە افعال
بەلام پیویستە لیرەدا تفصیل   باش حالی بیە ئەی برای جلیل
لە تحرما ئەگەر پیش کەوی   یا هاو ترازوی امام ریکەوی
نویژت بەتالە چونکی بو مأموم   پاش کەوتن لیرا واجبە معلوم
لە غەیری ئەوا پاش و پیش کەوتن   بە دو روکنی ساغ ئەگەر ریکەوتن
مبطلە لە بو نویژی جەماعەت   ئەگەر لە بو تو نەبی معذرەت
پینجەم بو نویژی امام و مأموم   هاو رەنگی شرطە بزانە معلوم
دەی لەم پینج فەرزا نیە لە امکان   قدوە بە نویژی مانگ و روژگیران
هەروا اقتدا نادری اجازە   لە بو پینج فەرزە و نویژی جەنازە
شەشەم پیویستە ئەهلی جماعت   هاوریی امام بن بو فعلی سنەت
ئەگەر فاحش بی اختلاف لەوی   وینەی ئەم باسە ئەگەر ئەتەوی
کاتی تەرکی کرد امامی افضل   سجدەی تلاوت تەحیاتی ئەوەل
ئەبی ئەیان کا مأموم بەو حالە   ئەگینا بی شك نویژی بەتالە
حەوتەم آگایی لە فعلی امام   وینەی رکوع و سجود و قیام
بە دیتنی خوی یا بری مأموم   یابە بیستنی دەنگیکی معلوم
هەشتەم گردبون لە یەك مکانا   بە دەستوری شرع ئەی برای زانا
یالە مزگەوتا یا لە دەرەوە   گشت احتمالی ورد بکەرەوە
وەستانیان ئەگەر لە مزگەوتایە   اقتدای مأموم شرعاً رەوایە
یا مابەین یان مسافەی زور بی   یەکی لە سیبەر یەکی لەخور بی
یالەو مابەینا حائل بی بنا   دیوار پەنجەرە یا صفحەی مینا
حا. دام ئەو بنا خاوەن دەرگا بی   وەها هاتو چو بەوا رەوابی

یانی قابل بی چون و حەرەکەت بو شوینی امام بەگویرەی عادەت
بەرەو روی قبلە بەریك و رەوان یاپشتەو قبلە یاخود لە سەرشان
با ایستاش دەرگا باش داخرابی ما دام بەمزمار قائم نەکرابی
بەلام فەتاوای حاشیەی (بغیه) ئەلی قەید نا کا زەرەری نیە
هەر چەند بە بزمار قایم کرابی ئەمە ئەزانی هەر کەس زانا بی

لە مزگەوتە هەیوانی مزگەوت

وەکو مزگەوتە هەیوانی مزگەوت لەهەر لایەکی مزگەوتا ریکەوت
لە سەر دلخوازی ئەهلی عبادەت قرار درابی بو نویژ و طاعت
بو وەختی بەهار یا فصلی پایز یا لە بو هاوین کرا بی تەمیز
سەری گیرا بی بەوینەی هەیوان یا سەر پەتی بی وەکو سەکوکان
با آگات نەبی لە وەقفی ئەوجی یا لە بەینابی جادەی تازە ری
مادام نەزانی تازە بنایە ئەگەر وەهابو حکمی جیایە
وەهایە نصی تحفە و شیروانی لە جماعتا لە جلدی ثانی

٭٭٭

هەم لە مزگەوتە هودەی منارە ئەما مشروطە بەم اعتبارە
لەمزگەوت یاخود هەیوانی ئەوی ریگای هاتو چوی لە بو ری کەوی

٭٭٭

جی ی مؤذن و امام و خادم هودەی طلبە و مدرسەی عالم
حکمی مزگەوتیان لە بو بزانە کەلای مزگەوت بن بەم موقعانە
ما دام نەزانی وەختی خوی واقف جیای کردونەوە ئەی برای عارف
نەقلی شیرطنی وایە بی خلاف لە بابی وقف و بابی اعتکاف

لەمزگەوت نیە حەریمی مزگەوت   باسی حەریمیش ئەکەم بەری کەوت
حەوش و ری بازو جیگەی خەوش و خال
بەردەمی   دەرگا   بو   هاتو چوی   مال

باسی ئەوەکە امام و مأموم هەردوکیان لە دەرەوە بن وەك دەشت و بیناى

غەیرە مزگەوت یاامام لەمزگەوت ومأموم لەدەرەوە یا بەپیچەوانەی ئەمە

مأموم لە دەرو امام لە مزگەوت   یا عەکسی ئەمە هەرکاتی هەل کەوت
یا ئەگەر هەردو وان لە دەرەوە   ئەم چەند شرطانە بخوینەرەوە
بو پیك هاتني معنای اجتماع   زیاد نەبی بەرین یان لە سیصد زراع
لەو شوینانە بی حجاب و حائل   بو بەینی قەوم و امامي فاصل
ئەگەر حائل بو صاحب دەرگا بی   کەسی کی وەهای لا راوەستا بی
بشی بو امام بەو سیمایەوە   بو ئەو کەسانە وان لە دوایەوە
وضعي امامیش بزانی معلوم   بە دیتني خوی یا بری مأموم
کاتی عبوریش پیویستە برام   بی پشتە و قبلە بگەی بە امام
ئەما لە کاتی صفی بنایی   بە صفی ئەویان هیچ لازم نایی
چون لە طریقین اصح ثانیە   ئەم اتصالە معتبر نیە
لەم مسائلا تحقیقاتم کرد   روانیمە کتیب بە فکریکي ورد
تحفە و شیروانی و حاشیەی جمل   حاشیەی کوردی تەواو مکمل
ئەگەر خطایەك واضح بو بوتان   اصلاحی بکەن بە خیری خوتان

اقتدای کی بە کی رەوایە یا رەوا نیە ؟

شرعاً دروستە اقتدای سلیم   بە انسانیکي سلس و سقیم

هەر وا واقتداي ژنی طاهره به مســـتحاضەي لا متحيره
هەم دەس نویژ گرتو به تیمم کەر بەو شرطه قەزای فەرض نەبی لەسەر
حاضر به قضا واجب به سونەت بالغ به منال خاوەن مەعرفەت
عەکسی ئەمانەیش لازمه فهمی نەك پیاو به ژن قاري به امي
انسـانی امي وایه تحدیدي مخل بي به حرف یا به تشـدیدي
به اســـقاطی ئەو یا خـــود به ابدال
(مي) له شوینی (حي) (زی) له باتي (ذال)
(ارت) اميیه که به بي محل حەرفي دەغم ئەکا هەر چەند بەبدل
هەر وەها (الثغ) که بي ادغام ئەگوریتەوه حرفي له کلام
بەلام قەید نا کا (لثغه) بیکی کەم به قەولی ابن سریجی اکرم
مکروهه قـدوه به (فافا) و (تەم تام)
هـــەم به (لاحن)ي نه گـــوري کلام
ئەگەر بیگوری وناچار بي ئەشی بووەك خوی باشه و بوقاری ناشی

باسی نویژی جمعه

برا له باتي نویژي نیوه رو دو رکات جمعه فەرزه له سەر تو
له سەرامری شرع چەن شرطي هەیه ئەبي بینه جی بو ئەم جمعەیه
وەختی نیوه رو و وضعی جماعت قصدیشی شرطه له سـەر شریعت
هەم شرطه بکری له نیو ولاتا یاني له خطەی شـــار و دیهاتا
کاتي دور کەوی له جیي معموره یقین ئەو جمعـه له صحەت دوره
نابی جمعەی کەی لەسەر پیشکەوی یابه یه کەوه دوان ري کەوي
مەگەر زەحمت بي جا بەنا چاري تعدد ئەبی بو ئەهلی شـــاري

هەم شرطه چل پیاو آزاد و هوشـــیار
وطی و جی‌گیر له دیهاتو شـــار
نەك ژن‌وشیت وغەریب و ریبوار یاخود کوچەری ونیشتەجی‌ی‌دەوار
بخوینیتەوە خطیبی ادیب دو خطبه له بو ارشاد و تأدیب
ارکانی خطبـه پینجن محقق له هەردو یانا حمـد و ثنای حق
له گەل صلاوات له سەر پیغمەر اینجـا موعظـەی خیر و معتبر
پایـانی ئەوەل آیەتی قورآن ئەنجامی ئەمیان دعای مؤمنان
لەش پیس نەبونه و دەس نویژیکی جوان
خو داپوشـــین و پاکی لەش و گیـان
خطیب راوەستی له هەر دویانا باش دابنیشـــی له بین یانـا
پیوسته چل کەس رکنەکان بیەن کەم و بیشیکیش مەعنای تی‌بگەن
له پاش زوال و له پیش نویژا بن بەزمانی عـەرەب چـاك دا رژابن

خطبەی باقی نویژەکان

دو خطبه له بو نویژی جەژنەکان نویژی باران و مانگ و روژگیران
ئەخوینریتەوە له پاش نویژەکان بەمنـاسـبی وضعی روژەکان

خطبەی موسمی حج

چوار خطبەی بی نویژ سنتی حجه دو خطبەی روژی حەوتی ذی‌الحجه
ئەخوینرین له نیو مسجد الحرام بو آدابی حج بەنەهجی اسـلام
یـەکی له منی له روژی جەژنـا چوارەم له روژی دەرچون لەمنا

نویژی جمعه بەکەمتر له چل‌کەس

ئەگەر ری نەکەوت‌چل‌کەس بەتحدید بەکەمتر له وەیش ئەکری بەتقلید

چەن قەولی هەیە حضرتی امام مختارن لە لای علمای اعلام
قەولی بە دو کەس قەولی بە چوار قەولی بە دوازدە پیاوانی احرار
ئەوەل لە جمل بەلام اعانە ئەلی تقلیدیان بە باش بزانە
کاتی بە تقلید جمعەت کرد ئەتو سنتە بشکەی نویژی نیوە رو
بە جماعەت بی یا خود بە تەنها فقط جماعت باش ترە و بە بەها

بەچی ئەگەی بە جمعە دا

هەر کەس رکاتی لەم نویژە بکا لە جەماعەتا بە جمعە ئەگا
ئەگەر نا لە پاش سلامی امام نویژی نیوە رو بینیتە ئەنجام

سنەتەکانی جمعە

سنەتە لە بو طالبی جمعە لە بەر رەضای حق نەك ریا و سمعە
خوی بشوریتو نینوکی بکات موی بەر سمیل و سنەتی لابات
بکاتە بەری جلیکی خاوین سپی بی چاکە لە سەر تاداوین
خوی بون خوش بکا بەیانی بروا دەم بە ذکرەوە بە شەرم و حەیا
نزیکی خطیب بە دل گوی بگری ئەگەر دوریش بوبخوینی ذکری
لە شەو و روژی جمعەی منور صلاوات زور بدا لە سەر پیغەمبەر
خویندنی الکهف ایضاً سنەتە مایەی رزگاری فتنە و زەحمتە
دعا لە روژا زور مستجابە بە خصوص دوعای (ساعەی اجابە)
کە خطیب دانیشت لە سەری منبر تا هەر دو خطبە ئەگەنە ئەو سەر

مکروهات و محرماتو اعذاری جمعە

خرید وفروش پاش وەختی زوال مکروهە لە سەر شرعی ذی الجلال
بەلام ئەمانە پاش بانگی دوهەم قطعا حرامن بە شرعی اکرم

هەنگاوهەل هینان لە سەر شانی عام شرعا مکروهە و لای بعضی حرام
خواردنی شتی کە ناخوش بی بوی مکروهە و ئەبی بە عذریش لەبوی
هەر وەکو قوری لەسەر ری گوزەر جلی وای نەبی کە بیکاتە بەر
یا سەرما و گەرمای لەطاقەت بە دەر یا ترسی فتنە و آشوب و خطر

سنەتەکانی خطیب

سنەتە خطیب وەختی بیتەمال عدد حاضر بی تەواو و کمال
جا سلام بکا لە سەر جماعت نویژی تحیەیش بە شرطی وسعت
اینجا سەرکەوی بو سەری منبر یاخود شوینیکی بەرزی معتبر
کە گەیشتە سەر روبکا لە عام بە دەنگیکی بەرز لی یان کا سلام
بانگ دەر پاش جواب دەس بکا بە بانگ
بە دە نگیکی بەرز شیرینی شەش دانگ
لە کاتی بانگا دانیشی خطیب جا هەلسیتەوە بو وعظ و تأدیب
بە خطبەیەکی کورتی بە مانا ارشادیان بکا بو دین و دنیا
بە دەستی راستی لای منبر بگری بەرەو روی کومەل ئەم لاولا نەگری
بە چەپ شمشیری یاخود گوچانی پالی پیوە دا هەتا ئەتوانی
لە پاش خطبەکان فەورا بیتە خوار دەس بکا بە نویژ بە شەرم و وقار
کە نەجات یان بو ایتر دل شادن بو ایشی خویان بە حق آزادن

باسی کورت کردنەوەی چوار رکاتی بە دو رکات

نویژی نیوەرو و عصر و خەوتنان کورت ئەکرینەوە لە سەفەرەکان
کاتی شروطی جی بە جی بی یەکەم مسافە دو منزل ری بی
دوهەم حەلال بی برینی ئەوری سیهەم بزانە کە بو کوی ئەچی

چوارەم ئەمەیە اقتدا نەکا بە هەر امامی نویژ تەواو نەکا
پینجەم نیەتی قصری بیتە دل لە گەل تکبیرا ئەی برای فاضل
حەوتم زانینی آدابی قصرە هەشتەم دەوامی وضعی سەفەرە
ابتدای سەفەر ئەی برای گیانی وەختیکە دەرچی لە آوەدانی
ئەگەر گوی نەدا بە قصری صلات تا دورکەوتەوە ریگەی چەن سەعات
دومنزل ریگای ئەگەر بو ماوە قصري بو ئەکری لەو جی بەولاوە

٭٭٭

کاتی گەیشتی بە عەینی مەرام قصرت بو هەیە ئەی برام بەفام
ئەگەر مانەوەي چوار روژی تەواو لە دل تا نەبی ئەی برای خوش ناو
بەلکو ئەگەرتو وەهات هاتە دل بەکەمتر لە چوار حەل ئەبی مشکل
کەچی بوت نەکرا بە قضا و قدر توش هەر لە فکرای کە برویتەدەر
هەتا هەژدە روژ لە سەر ئەم حالە شرعا قصری نویژ بوتو حلالە

٭٭٭

ئەما بوت نابی قصری نویژ ئەگەر مانەوەی چوار روژ بینیتە نظر
هەم بە قراری نیەتی رجوع قصری نویژەکەت لی ئەبی ممنوع
کە گەرایتەوە ئەگەر هاتە جی شروطی پیشو قصرت بو ئەکری
تا عەینی شوینی ابتدای سەفەر وەها لە شرعا بوە مقرر

جەمعی نویژەکان

نیوە رووعصر و مغرب و عشا جمع بکەرەوە کیفما تشاء
لە سەفەریکا دو منزل ری بی کە شرطی قصری تیا جی بە جی بی
بو جمع التقدیم سی شرطی کامل قرار دراوە ئەی برای فاضل

نویژی ئەوەل یان لە پیشا بکەی اینجا دوهەمیش هیچ تەفرە نەدەی
نیەتی جمعی دوهەمت بی لەو کاتا ئەوەل ئەهینیتە جی
باهیشتا وەختی ئەوەل یان مابی بگەیتەمال و سەفەر تەواو بی

***

قرار دراوە بوجمع التاخیر دوشرط لەوانا قط مەکە تقصیر
نیەتی جمعت بی لە بو یان بەر لە انتهای وەختی ئەوەلیان
هەروا سەفەرت دەوامی ببی تا ئەو دونویژە هەر دو بجینەجی

قصر و جمع بە یەکەوە

وەکو قصر و جمع بە یەکە یەکە هەر دو پیکەوە ئەکرین بی لەکە
بەلکو واجبە لەگەل جمعا قصر کاتی نیوەروت گەیاندە لا عصر
مادام دەس نەدا لە وەختی ئەودا هەر دویان تەواو بکەی بە ئەدا
لیرا وەکو جمع قصریش لازمە قصەی تحفەیە و قولی عالمە

جمع التقدیم لەبەر باران

جمع التقدیمش لە کاتی باران پایز یا زستان یا لە بەهاران
سی شرطی هەیە کاتی کە هەلکەوت جماعت بو نویژ دوری بومزگەوت
بارینی باران لە وەختی ئەوەل ئەوەل و آخر نەبی معطل
هەم لە ئەوەلی نویژی دوهەم یان لە شەریعەتا کراوە بەیان

جەمعی تقدیم و تاخیر بو نەخوش

جائزە لەبو نەخوشی زویر هەم جمع التقدیم هەم جمع التاخیر
قەولی إمامە هەرچەن ضعیفە تقلیدی بوخوت گەلی ظریفە

مختاری روضة و ابن المقری‌یه　　اذرعی ئه‌لی (مفتی به) یه
ئه‌ما له جمعا تقدیم یا تأخیر　　له شرطه‌کانا هیچ مه‌که تقصیر
هه‌م لازم ئه‌کا مرض و کسل　　ئه‌وه‌لی هه‌ردو آخری ئه‌وه‌ل

ئه‌و نویژانه که سنه‌تن

له‌سه‌ر دو به‌شن نویژانی سنه‌ت　　له به‌شیکیانا هه‌یه جماعت
به‌یان یان ئه‌که‌م به‌نهجی پایه　　له‌سه‌ر فه‌رموده‌ی اهلی درایه
دورکات جه‌ژنی رمضان و قوربان　　به‌ینی اشراق و زوال به‌میزان
پاش ئه‌وان نویژی کسوف و خسوف　　دورکات نویژن به‌شیوه‌ی معروف
له هه‌ر رکاتی هه‌یه دو قیام　　بو دوفاتحه دو رکوع ته‌مام
نویژی استسقا بو داوای باران　　دو رکات نویژه به‌شرط و ارکان
له‌پاش ئه‌مانه دو خطبه‌ی ظریف　　بخوینیته‌وه خطیبی شریف
جانویژی وتری به‌قدر و میزان　　پاش تراویحی مانگی رمضان
یه‌کوسی وپینج وحه‌وت و نوویازده　　دو دو تحیات و سلامی ساز ده
رکاتی آخر تحیات و سلام　　ئه‌م شیوه باشه به‌شرعی اسلام
اینجا تراویح پاش عشا ته‌مام　　بیست رکات دودو تحیات و سلام

***

بوقسمی دوهه‌م جماعت نیه　　به‌وینه‌ی ضحای صاحب مزیه
له پاش اشراقه تاوه‌ختی زوال　　دورکات تا هه‌شت به‌قدرو أجلال
جانویژی احرام جانویژی طواف　　دورکات نویژی بی شبهه و خلاف
ئه‌م جاره نویژی تحیه‌ی مسجد　　له‌نیو مزگه‌وتو رحبه‌ی مساجد
ئه‌م جاره نویژی سنة الوضوء　　که‌ده‌س نویژت گرت به‌جی بینه‌زو

دو رکات لەمالا کاتی چویتە دەر | چەبوسەفەر بی و چە غیری سەفەر
کە هاتیتەوە لە سەیری سەفەر | دو رکات لەمزگەوت باشەومعتبر
لەبەینی وەختی مغرب و عشا | نویژی اوابین وەختیەتی برا
لە دو رکاتە هەتا بیست رکات | بەبی ی نارەزوی ئەوکەسەی ئەیکات
نویژی تهجد یا صلوة اللیل | پاش بعضی نوستن بەرەغبەت ومەیل
هەم سنەتە نویژ بو استخارە | یانی داوای خیر لەوخەبەر دارە
صلوة الحاجه بودفعی حاجات | دو تا دوانزەیە اینجامناجات
زور خیری هەیە صلوة التسبیح | لەهەر رکاتی حەفتا وپینج تسبیح
لە پاش فاتحە و سورەتی قورآن | پانزە جار تسبیح بوخودای منان
دەلە رکوعا دەلە اعتدال | هەر سجدەی دە بی غەم و مەلال
دەلە جلوسی ما بەینی ئەوان | دەبو دانیشتن لە پاش سجدەکان
چوار رکات نویژە روژ بەیەك سلام | شەو بەدوسەلام بکات بە ختام

☆☆✱☆

بو وتری غەیری مانگی رمضان | جماعت نیە بە شرعی یەزدان
هەروا رواتب خیریان دیارە | بوت بەیان بکەم لە سەر ژمارە
دوپیش بەیانی وپیش نیوەرو چوار | لەپاش نیوەرویش چوارن بەقەرار
چوار بەر لەعصر و دو بەر لە مغرب | دو لە پاش مغرب ئەی برای طالب
لە بەرو دوای عشادا دو دو | ژمارەی ئەمانە گەییە بیست و دو

☆☆☆

مؤکد لە ناو قسمی رواتب | خیریان زورترە بە چەن مراتب
دو بەر لە صبح و پیش نیوە رو دو | پاش ئەو و عشاو مغریبش دو دو
پاش رتبەی وترە راتبەی سحر | جا هەشتەکەی تر بگرە بەر نظر

شوریی کفن و نویژی مردوان دەفنیشیان فرضە گوی بگرە جوان
حتی منالی لە بارچوی مردو ئەگەر نشـانەی حەیاتی پی بو

شوریی مردو

غسلی ژن بو ژن پیاو بو پیاو سنەتی دینە ئەی برای خوش‌ئاو
هەر وا دروستە عکسی ئەمانە ئەگەر محرم بن ئەو انسـانـانە
ئەگەرری نەکەوت‌کەسی‌مەحرەم بی لە باتی غسلی تیمم ئەکری
عمومی لەشی چە پیست و چەمو چە پەنامەکی چە بە دەرو بو
منالی نیری خەتەنە نەکراو تیمم ئەکری پاش غسلی بە آو

کفی مردو

کفن پیویسـتە بو شخصی مردو بوت بیـان ئەکەم حالی بیە زو
ساتری لەشی سەر تاپای بالا فرضی قطعی‌یە حقە بو خودا
دوهەم و سی‌هەم حقە بو مردو منعی ناتوانی وارث هەر کەس بو
بەلی ئەگەر قەرز مالی دابگری قەرزار ئەم دوەی پی منع ئەکری
لە سی زیاتر خلافە و مهجور ئەگر ورثە تیـا بی محجور
جا ئەگەر سی بون بالەفافە بن سپی و سەر تاپا و بە نظافەبن
ئەگەر بون بە پینج وایە معتبر پیاو سی لەفافە و کراس و میزەر
ژن دو لەفافە و کراس و ازار لەگەل سەر پوشی پیی ئەلین‌خمار
ئەژنو تا ناوك ازارە بیناس لە ناووك تا سەر پی ئەلین کراس
وردە پارچەکان لە ژیر لەفافە پیوە ئەپیچرین زور بە لطـافە

نویژی مردو

فرضی کفایە یە نویژ لەسەر مردو لە دوای شوریی ئەندامی هەمو

به شەرطی پاکی محل و جیگەی پاکی ئەوجلەیش بە سەریا ئەدەی
بو پاکی جیگا حاشیەی جمل بیانی ئەکا صریح نەك مجمل
رکنە چوار تکبیر هەمو لە قیام لە پاش ئەوەلیان فاتحە تمام
لە پاش دوهەم یان صلوة وسلام پاش سیٖ هەم دوعا پاش چوارەم سلام
جماعت چاکە چاکتر بە سی صف بە روایتی خلف لە سلف
لە سەر چەن مردو پیکو دابنری بە تەنها نویژی اکتفا ئەکری
بەم شرطە ولی بەمە راضی بی والا بە جیا نویژ یان بو ئەکری

دفنی مردو

جا وەختی دفنە بو شخصی مردو لە سەر سەفەری باشە بروا زو
بە وضعی حورمەت بەسیری سرعت بو سەر مقبرە بکەن حەرەکەت
بە قەد قامەتی قەبری قول بکەن چال و گوریچە یا چال و لاکەن
لە پاش داپوشین سنتە تلقین هەم دعای تثبیت بە دینی مبین
ارواحی مردو باش آگادارن لە وضعی خویان باش خبردارن
روح جوهریکە لطیف و قدسی دورە لە مادەی کثیفی شخصی
عالەمی قبریش پی ئەلین برزخ وینە بەهەشتە یا وینەی دوزەخ
بە وینەی نوستو زەحمەتو رەحمەت واردی ئەبی نقمەت و نعمەت
هیچ قصەیش ناکا هەتا نوستوە عیناً ئەم وینە وینەی مردوە
باوەرت بی ئەگەر چی غیبە فەرمودەی حضرت بی شبهەو ریبە
ثابت مان بکا خالقی کونین لە سەر جوابی باشی ملکین
بە یمنی روحی سیدی انام برژی بە سەریا صلاتو سلام

ركنى سى هەم لەفصل سى هەمدا

ئەليم بەعونى رب العالمين لە سى هەم فصلا ركنى سى هەمين
ركنى سى هەمين سەر فطرە و زەكات بە مسلمانى مستحق بدات
هەشت صنفن لە سەر بيانى قورآن ايستە چوارن بوت ئەكەم بيان

فقير

فقير و مسكين سەفەرى و قەرزار چوارەكەى تريان فەوتاون يەك جار
فقير ئەوەيە هەژار و لات بى يا بەشىكى كەم بە دەستە لات بى
مثلا ئەگەر ويستى دە درهەم چوار درهەمى بى يا خود لەوەكەم

مسكين

مسكين ئەوەيە لە كسبو لەمال شتيكى ببى مصرفى حلال
اما ناقص بى بەشيكى كەمى لە دەدا كەم بى چوار درەمى

شرطى زەكات دان بەفقير و مسكين

بەم شرطە زەكات بەمانە ئەدرى كس يان نفقەى شرعى وەرنەگرى
لە باب يا اولاد يا ژن لە شوى خوى يا ئەو نفقەى كافى نەبى بوى
اينجا بو كاسب ئەونەى پى ئەدرى بكرى بەمايە و كسبى پى بكرى
بو غيرە كاسب ئەوەنە ئەدرى بژى بە عادت هەتا كو ئەمرى
نابى بە مانع مسكن و لباس ئەسپى سوارى وحاجەت و اساس
يا خاك و باخى كە وارداتى كفايت نەكا بو نفقاتى
يا خود كتيبى تدريسى استاد يا بو تيا خوندن يا وعظ و ارشاد
هەم مانع نيە كسب نەكردن چە لە بەر تدريس چە لە بەر خوندن

نەك بو مانەوەی لە خلوە خانە   یا بە نوافل طەی کا زەمانە

قەرزار

سی‌هەم قەرزارە پی‌ئەدری زکات   لە سەر دەستوری دەریخەم لە لات
ئەگەر قەرزارە بو دفعی فساد   یا بو اصلاحی ما بین عباد
پی ئەدری زکات بادولەمەن بی   با نەخت و جنسی بە حوقە و مەن بی
ئەگەر قەرزارە بو نانی میوان   یا بنای مزگەوت یا بو پردوخان
یا مصلحەتی عامەی اسلامی   قەرزی ئەدریتو گشت بە تەمامی
ما دام بە پارە دەولەمەن نەبی   ایتر با مال و املاکی هەبی
ئەگەر قەر زارە بو مصرفی خوی   ما دام ئەو صرفە حلال بوی بوی
یا حرام بو بی ئەما بە راسی   توبەی کرد بی بو خودا ناسی
پی ئەدری زەکات ئەگەر خوی نەی بی
ئەونە قەرزە کەی بکا جی بە جی
هەروا ضامنی قەرزاری هەژار   نەك یەکی بری بی مال و قەرزار

سەفەری

چوارم صاحبی سەفەری حلال   وەکو سەفەری تحصیلی کمال
یا صلەی رحمی براو خزم و خویش   یا بو بینینی دوستی دل راکیش
حتی سەفەری تبدیلی هوا   کە لە بو نەخوش ئەبی بە دەوا
نەکو سەفەری انسانی حیران   بی سود بگەری لە دی یا شاران

زەکاتی باوك بوئەولادی قەرزار

باوك و دایکیکی مال و ثروت دار   زەکاتی ئەشی بو رولەی قەرزار
یانی بەبونەی حالی قەرزاری   نەك لە بەر حالی لاتی و هەژاری

هەروا پێی ئەدا زەکاتی ماڵی لە بو مصرفی ژن و عەیالی
چونکی مجبورە باوکی صاحب مال لەبوخەرجی خوی نەك خەرجی عەیال
هەروا رەوایە ژن بدا زەکات بە شوی فقیری بی اوضاع و لات
با مالی بگا بە حدی نصاب ما دام بەش نەکا بو خرجی اسباب
تحفە لەباسی قسمی صدقات ئەمانەی تیایە معلوم بی لە لات

(زەکاتی فطرە یا زەکاتی سەر)

هەر کەسی بیبی زیاد لە نەفەقە بو خویو اهلی کە مستحقە
لەشەوو روژی جەژنی رمضان سەر فطرە بینی لە بو داماوان
ئەندازە کەیشی بو هەمو سەری لە قوتی غالب صاعیکە ئەدری
صاعی چوار مدە بەضبطی عادل چوار مشتە اما مشتی معتدل
شەش صەدو هەشتاو پینج دزەمی زیو چوار صەدو حەفتاو نو مثقال و نیو
بە وزنی غرام دو کیلوی تەمام لەگە سی صەدو نەوەدو حەوت غەرام

(زەکات لەچەن شتا واجبە)

زەکات واجبە بە پێی شریعت لە نقد و جنسی مالی تجارەت
لە هەرچی بشی بو قوتی انسان لە سەر آرەزو نەوەك بو داماں
وەکو برنج و گەنم و جو و زەرات ماش و نیسك و نوك هەم باقی اقوات
بە وینەی خورماو میوژ و تری ئەمانە هەمو زەکات یان ئەدری
لەمەرو بزنا زەکات دەر ئەکری ووشترو گای ئیشی پی نەکری
جایەکە یەکە تفصیلیان ئەدەین بەیانی شرطی زەکات یان ئەکەین
لە آلتون وزیو دەر ئەکری زەکات الا خشلی ژن بت بی معلومات
حدی زەکات یان بەبی باس و قال بوزیو صەد وچل آلتون بیست مثقال

مالی تاجریش بەگویرەی قیمەت   حسابی ئەکەن اهلی شریعت
ئەمانە هەر دو پاش مدەی یەك سال   چل یەك یان ئەدری تەواو و کال
آلتون و زیوی دەربکرین لەکان   چل یەك یان ئەدری بی‌طولی زەمان
خەزینە کونەی پیش عهدی اسلام   پینج یەکی ئەدری فوراً بالتمام

حدی زەکاتی قوت

پینج وسق تەواو نصابی قوتە   ئەگەر لە تویکل سادەیە و روتە
دە وسقە ئەگەر بەقەپاخ و توك   هەل گیری وەکو پەرشە یاچەلتوك
ئەو پینج وسقانە کە حدی قوتە   هەزار و شەش‌صەد رطلی مقسوطە
جمعا چون رطلی نەوەد مثقالە   صد و چل و چوار هەزار مثقالە
هەر مثقالیکیش ئەکا پینج غەرام
بویە حەوت صەدە و بیست کیلوی تەمام
بە تەنەکەی نەوت کە پیی ئەلین پوت
چل و شەش تەنەکەی دار مالی مضبوط
بە وەزنی تەبریز کیشانەی نصاب   دوصەدو بیست و پینجە بە حساب
دەیەك یان ئەدری ئەگەر بە باران   آو بخونەوە یا بە جوباران
ئەگەر آو بدرین بەوینەی دولاب   بیست یەك واجبە بەگویرەی حساب
دوقسم گەنم ئەدرینە دەم یەك   لە سالیکا بن بەبی شبهە و شك
نەك دو نەوعە قوت لە یەك جیابن   پیوستە هەمو لەمە آگا بن
کری‌ی جوتیار و وەرزیری خەلە   نابی دابشکی لە عەینی خەلە
حەق دەسی وەکو حقوقی شوان   عەلاقەی نیە لە سەری حەیوان
هەر وەها حقی صاحب زەو یەکان   جیا ناکریتەوە لە جەرزی خەرمان

حەیوانی کە زەکاتی لی بدری

حەیوانی زەکات وا مقررە وشتر و گایە هەم بزن و مەرە
وشتر حەوالەی وشتر دارانە گا و بزن و مەر هەن لەم کوردستانە

زەکاتی گا

لەسی سەر گادا یەك سالیکی می ئەدری بو زەکات بە محتاجی جی
کە گەیی بەچل دو سالی ئەدری بی عەیب و نقصان بەم شرطە می بی
کە گەی بە شەصت نیریکی دوسال ایتر ئەگوری فەرزی صاحب مال
یانی بو سی‌سەر نیریکی یك سال یا لە چل سەرا مییەکی دو سال

زەکاتی بزن ومەر

هەر نەوعیکت بو لە بزن و لەمەر سەریکی ئەدری کە بو بە چل‌سەر
ئەگەر بزنت دا فەرزە دو سالی ئەگەر خومەر بو باشە یەك سالی
صەد و بیست یەك حقی دوانە بو دو صەد و یەك واجب سیانە
لە چوار صەد سەرا واجب چوارە ئەوجا بوصەد سەر سەری قەرارە
بو زەکات ناشی عەیب دار و نەخوش
بەرخ و کارژەلە ئەی برای بە هوش
مەگەر نصابی لە سالا بمری جا لە بەچکەکان زەکات یان ئەدری
مەسەل کە چل سەر کاریان لی بی لە عەینی سالا دایکیان بمری
لەم چل بەچکەدا بەچکەیی ئەدری سالی دایکشیان بو حساب ئەکري
یا چل کار بکری وسال بە سەرا بی هەر لەو بەچکانە زەکات یان ئەدری
چوار صەد سەر بزن لە سالا بزی
چوار بزن وچوار کار بو زەکات ئەدری

شرطی زەکاتی حیوان

خولە وەرین و چاودیری شـوان   تەواو بونی سالشرطە بو حەیوان
بەلی بو بەچکەی عددی نصـاب   سالی دایکیان بو ئەکری حساب
مەسەل کە چل سەر دوکارە بزی   الا یەکیکیان ســـی کاري بې
چون گەیشتونە صەد و بیست و یك   دو سەر زەکات یان لی ئەدری بێشك
سـالی دایکیشیان لە بو حســـابە   چونکی چل حەیوان ریکي نصـابە

چە زەکاتیوا لە ذمەی مالکا وە چە وا لە عەینا

زەکاتي مالی تجـــارت هــــەمو   وا لە ذمەدا ئەی براي خـوش رو
زەکاتی نقد و قوت و حەیوانات   وا بە عەینەوە معـلوم بي لە لات
کاتی واجب بو زەکات یان ئەبې   هیچ تصـرفي لەو مالا نەکـري
هەتا زەکات یان تەواوي ئـەدري   یا ئەگەر قوتە بوت تەخمین بکري

لە چە مالیکا زەکات نادری

زەکـات نـادری بە قـەولی امام   لە مالی موقوف بو جهەتی عام
وەکـو موقوفەی فقرا و ایتام   وەکـو طلبەي علومی اســـلام
ئەما موقوفەي چەن کەسی محدود   وەکو دە شخصی معلوم و معهود
زکاتی ئەدري چون ملکی خاصە   ئەم مسئلەیە بی دەنـگ و باســـە

کی زەکات لە مالی محجور ئەدا

لە مالی شیت و ســـفیە و ایتام   ولی دەر ئەکا زەکات بالتمام
ولی خاصی خوی یا خود ولی عام   یانی قاضی شرع بو امضای احکام

تقلید کردنی امامی اعظم

له سەر مذهبی امامی اعظم　　راضی بی لەو خلاقی عالەم
دروستە زەکات یا فطرە بدري　　بەتنها شخصی لە هەر صنفی بی
هەروا دروستە بو فرقەي سادات　　کاتی خمسیان بە حق پيي نەگات
ایضاً رەوایە تسلیمی قیمەت　　بو فطرە و زەکات هەم بو کفارت
نەقلیش دروستە بەبی کراهت　　لە بو انسانی صاحب کرامت
وەکو صالح و عالمی نافع　　وەکو طلبە و انسانی وارع
یا لەبو خزمي کە بی نەوا بی　　نە وەك بەلاتی سوك و رسوا بی
ئەما مکروهە بیجگە لە مانە　　باش ئاگات بی لەم احکامانە
دەي زور ظریفە تەقلیدي بکەي　　کاتی کە زەکات بەو نەوعە بدەي

***

اظهري دو قەول لە لاي شافعي　　نەقلی ممنوعە بە منعی قطعی
بە غیرە اظهر نەقلی رەوایە　　زور شافعیەیش فکریان وایە
ريی رەفتار کردن بەو قەولە ئەدري　　هەروا تقلیدي ئەمانەیش ئەکری
ئەوا دەر نەچوي لە قەولی امام　　بو نەقلی زەکات مقام بە مقام

***

دفعی بە یەکی لە مستحقان　　لە تەنها صنفی لە هەشت صنفەکان
جائزە لە سەر قەولی اصطخري　　با سیدیش بی بو. حفظی فەخری
تقلیدي باشە هەر کەس ئەپرسی　　تعلیمی بکە و دلت نە ترسی

***

دروستە قبض و اقباضی وکیل　　هەروا رەوایە تقدیم و تعجیل

بەم شەرطە ئەوەی‌کەوەری ئەگری   لە کاتی وجوب شرعا پی‌ی بدری

فصلی چوارەم

لە چوارەم فصلا رکنی چوارەمین   روژوي رمضان لە سەر ئەهلی دین
فەرز ئەبي روژوي مانگی رمضان   بە تەواو بونی سی روژەی شعبان
یا خود پیاویکی ئازادی تەواو   مانگی یەك شەوە ببینی بە چاو
کاتی لای قاضی شهـــادتی دا   بەو شهادتەیش قاضی حکمی دا
فەرزئەبی روژو لە سەر خاص وعام   بنا بە حـکمی محـکمەي اســـلام
یا بە تواتر ئەگەر هاتە جی   بینینی مانگی یەك شەوەی ئەوجی

☼☼☼

هەر کەس بە تەنها خوی مانگ ببینی   لە سەر خوي فەرزە نیەت بهینی
بوهەر کەسیکیش پی‌ی باوەر بکا   قصەي ئەو کدسە سرایت ئەکا

☼☼☼

لەسەر نشـــانەیش ئەدری اعتماد   لەبو هـەر کەســـی بکا اعتقاد
نشانە وەکو توپی نیو شـاران   ئاگری سەر کیو چرای منـاران
(رملی) ئەلی شخصی حساب گەر   حسـابی بو خوی باشە و معتبر

تأثیری حکمی ولاتی بوولاتی

حکمی هەر شوینی مانگی تیا بینرا   بو هاو مطلعی ئەوشـــوینە ئەروا
یەکیەتی مطلع ئەمەیە دو شـــار   یەك خط یان هەبی بو نصف النهار
شـمال و جنـوب تأثیری نیە   تأثیر بە فرقی شـــرقی وغربیە
ما بەین‌کە کەمتر لەسی منزل بی   نابی اختلاف لەوی حاصل بی
(ابو مخرمە) تا هەشـت دەرەجـە   فەرقی مغرب یان ناکا بە حجە

زیاد لە نیو سەعات لەپاش روژەلات　　خەلکی روژاوا وەعدەیان ئەگات

کام جەژن خاصە وە کام جەژن عامە

ئینجا بزانین جەژنمان کامە　　کام جەژنە خاصە و کامە یان عامە
کە روژومان گرت بە حکمی حکام　　لە پاش سی روژە جەژنە لە بو عام
وەالا نابی جەژنی عام بە مال　　هەتا نەبینری هلالی شـــوال
یەعنی دو عادل ببینن بەچـاو　　شـایەتیش بدەن لای قاضی تەواو
بەلام بینینی یەك شەخصی عادل　　جەژنی عمومی پی نابی حاصل
هەروەها فاسق بە بی تواتر　　جەژنی عمومی پی نابی ظـاهر
بەلی بو هەر کەس کە باوەر بکا　　دروستە شـرعا جەژنی پی بکا

****

لە بەرو دوای زەوالا هلال　　قطعا دائەنری لە بو استقبـال
یانی افطاری ئەو روژە نابی　　موسولمان ئەبی لەمە آگـا بی

شرطی روژو چیە

شرطی روژوە نیەتی انســان　　بە شەو بو روژوی روژی رمضان
نابی هیچ عەینی بە روژا بروا　　بە خالیاتی ئـەندامی تودا
وەکو کراکە و برناخ و گەرو　　ســك بەرودوا حالی بیە زو
زەرەری نیە بەدل نەلەرزی　　بگاتە رەگت دەرمانی دەرزی
هەم بی زەرەرە دەرمانی ئەجزا　　باتاثیر بکا لە موخ و اعضـا
چونکی ســك نیە بە عورف و عادەت

(مغنی) ببینە و وەربگرە حیکمەت
بەلی کەدەرزی گەیە نیوی سك　　روژو نەشکینی بە بی شبهە و شك

زەرەری نیە توزی سارا و دەشت   تاثیری کلیش کە چاوت پی رشت
دوکەلی کورەیش بە قەدەر عادەت   نەك هی جگەرەی تالی پر بدعت
پاریز لە عمدی جماع و انزال   خورشانەوە شرطە بی جدال
جماعی عمدی بو شخصی فاعل   قضا و کفارت پی‌ی ئەبی حاصل
ئازادکردنی عبدیکی بە دین   لە عەیبی عمل سالم بی و ئەمین
جا روژوی دو مانگێ لە پاش رمضان
افطاری روژوی نەیەتە ناویان
اینجا نان دانی شەصت کەسی مسکین   بو هەر یەکیکیان مدی قوتی ژین

سنتی روژو

تعجیلی افطار شرعاً سنتە   کە خورما نەبو آو بی منەتە
لە جەماعەتا نویژی تراویح   جی بەجی بکە بە نهجی صحیح
بەشەو بیداربە هەتا ئەتوانی   مخصوص شەوانی نیوەی پایانی
لیلة القدریش زور بە ناو بانگە   خیری ئەوەندەی یەك هەزار مانگە
لە تاقەکانی دە روژەی آخر   لە سەری هەیە حدیثی ظاهر
بویە گوم کرا وەختی بەتعیین   زور کوشش بکەی بورەفتاری دین
اعلای سنەتی مانگی رمضان   صدقە وخیرە و خویندنی قورآن
حضرتی خاتەم وەکو بای شەمال   خیری ئەگەیی بە شخصی بی حال
تأخیری پارشیو هەروا سنتە   سەراسەر فضل و خیر و حکمەتە

✡✡✡

ئەمە بو ظاهر آدابی روژو   ئەما پیت ئەلیم حالی ببە زو
روژوی حقیق بو گشت اعضایە   چون غایەی روژو خیر و تقوایە

باش بپاریزه دەموگویچکه و چاو   له قصه و باس و نظری خراو
بەدەست و بەپی قط زەرەر نەدەی   احسانی روژو بەبادا نه دەی
دلت بەیادي خوا ئاوابی   دەمت مشغولی ذکري خوا بی
ئەوەندە بنوە گیانت رەحەت بی   ایتر بائیشت هەمو طاعەت بی
خولاصه روژو خاصی خوایه   (الصیام لی) معناکەی وایه
ئەگەر رمضان وا ببەیته سەر   ئەگەی بە رەضاي خلاقی اکبر

روژو نەگەرتن بوکی‌یه وەشرطی چیه

روژو نەگرتن تجویزی ئەدری   بو مسـافری دو منزل ببری
هەم بو نەخوشی بەایش و آزار   اجازە هەیه شرعاً بو افطـار
هەروەها حائض هەم شخصی محصور   بوایشی گران ناچار بی‌و مەجبور
(تحفـه) بهینه و بیخوینه رەوە   ئەم مقصودانه لیك بدەرەوە
له پاشا قضا بەبی کەفارەت   لازمـه بویـان بە پی‌ی شەریعت
ژنی حامله یاژنی شیر دەر   بو حەمل و منال ببیی زەرەر
فەرزه له سەریان افطار و قضـا   فدیەش لازمه بو أجر و جەزا
پیر و نەخوش و پیاوی شلەپەت   هەر فدیه ئەدەن بیگره گویچکەت

فدیەی تەفرە دانی روژو

هەرکەس تەفرەی دا قضاي روژوەکان
هەتـا بیتەوە مانگی رمضـان
قضاي له سەره و فدیه بو فقیر   هەر روژی مدی بی‌طول وتقصیر
تکراري هەیه بەتکراری سال   که فەوتا قضا له پاش ئەوەل سال

کەفارەی نویژ و روژو بو مردو

مردو بو روژو ئەگەر قەرزاربی   زو چاری بکەن نەك گورفتار[illegible]

روژوی بو بگری خزم و خویشی خوی

یا بلین   بە یەکی   روژو   بگري

یا بو هەر روژی مدی لە طعا[illegible] بە داماو   لە باتی [illegible]

بو نویژی فەوتاو برای [illegible] نیە   بە اصلی [illegible]

بەلام بە قەولی   قەد[illegible]مام   قضا[illegible] جائزە بەوینەی [illegible]

(قفال) نەقل ئەکا لە [illegible]   لە [illegible] هەر نویژی مدی بە [illegible]

وجهیکیش هەیە مختارە [illegible]   گەلی اصحابی   شافعی

ولی کفارت بدا   بە اط[illegible]   لە بو نویژەکەی بەوینەی [illegible]

تقلیدیان ئەکری بو نویژو و روژ[illegible]   کەفارەت ئەدری گەلی زو [illegible]

ئەگەر   طالبی   بو آسانی کار   قیمەتی طعام بدەی بە [illegible]

تقلیدی   رایي   حنفیەکان   ئەم ایشە سەختەت بو ئەکا

روژوی سنەت

روژوی سنەتیش گەلی احسانە   باعثی قەدر و قورسی [illegible]

شەش روژی شوال لە پاش رمضان   نوروژی ئەوەل لە مانگی [illegible]

مخصوص عرفە بو غیری حجاج   لە بو روحی تو ئەبی بە [illegible]

نوهەم و دەهەم لە گەل یازدەهەم   لە روژەکانی   مانگی

سیازدە و چواردە و پازدەی بە ناو بانگ

سی روژی   آخر   لە ژمارەی

روژی دو شەمە لە گەل پینج شەمە   باعثە   لە بو خەیر و مە[illegible]

غەیري ئەمانەیش کراون بیـان   برو بپرســـه له علما کان

روکنی پینجەم له فصلی پینجەم

روکنی پینجەمین له فصلی پینجەم   حجی بیت الله کعبەی معظم
له عومرا جاری فەرزه ئەم حجه   لەگەل عەمرەدا بەم شرطه ونهجه
هــەتادیتەوه کافی بی مالی   بو خەرجی خویو ئەهلی و عەیالی
ئەندامی ساغ بیو ریگه بە ظاهر   دوربی لەفتنەی دوژمنی قاهر

ارکانی حج چەنەیکه

ئەرکانی شەشن ئەوەل یان احرام   قصدی داخل بون لەحەجی اسلام
دوهەم وەستانی خاکی عرفات   باکەم تریش بی لە مدەی سەعات
پاش وەختیزەوال لەروژی نوهەم   تا بەرەبیـان له روژی دەهەم
سیهەم طوافی بیت اللەی اکرم   له بەر فەرمودەي خواوەندی عالەم
چوارەمین (سعی)ە یانی راکرن   نەك بەدەستوری خو ماندو کردن
له نقطەی (صفا) تا نقطەي (مروه)   بە صدق صفا بەذوق و جلوه
پینجەم تاشینه یاقرتانی مو   شەشەم ترتیبه وەکو معلوم بو
هەر روکنی بوحج مشمولی ئەمرە   بیجگە لەوەستان روکنه بو عەمرە
ئەرکانی طواف حەوتن براکەم   بوت بیان ئەکەم ببە خاطر جەم
یەکەم بیتەجی له پاش عرفات   له شەو و روژيجەژنی بی آفات
پاکی بەدەن و پوشینی عەورەت   پاکی له حدث هەم له جنابت
حەوت دەوره ئەم سەرحجرالاسود   لای چەپ تەوەبی بیت اللەي امجد
هەر روکنی فەوتا (نسك) بەتاله   پی ویسته قضایش له پاش ئەوساله

واجباتی حج چەندیکە

واجبی حجە احرام لە میقات میقاتیش زورن بەگویرەی ولات
لە (مزدلفە) بە شەو بمینی لە نیوەی دوای شەوەکەی جەژنی
رەمیی (جمرة العقبە) مخصوص لەروژی جەژنا حەوت رەمی منصوص
پاش سەر برینی دیاری قوبانی پیش طواف الرکن زور بە جوانی
رمی سی جمرەی ایام التشریق هەریکی حەوت بەرد بەوجهی تحقیق
وەختی ئەمانە لە پاش زەوالە ترتیب لە بەینا بی قیل و قالە
ئەوەل و وسط ئەم جا عقبە لە سەر ئەمری شەرع وا مرتبە
مانەوی زوری شەوانی تشریق لە خاکی (منی) واجبە تحقیق
طواف الوداع بو مال آوایی بە ذوق و اخلاص کاتی جیایی
ئەم واجباتە هەر کام یان نەکەی بە سەری حەیوان تولەی بو ئەدەی

بە چەن جور حج و عەمرە ئەکرین

ئەم حج و عەمرە ئەکرین بوعباد بە سی طریقە افضل یان (افراد)
احرام بیەستی بو حجی شریف لە سەر میقاتی معلومی ظریف
پاش حج بروات خارجی حەرەم احرام بیەستی بو عەمرە بی غەم
دوهەم (قران) ەبو هەردو یەك جار احرام بیەستی و دەس بکا بەکار
سەهەم (تمتع) بەم نوعە انسان احرام ببەستی بو عەمرە جوان
لە پاش عەمرەکەی بە حسنی منهج احرام بیەستی لە مکە بو حج
ئەهلی تمتع فرزە سەر ببری حەیوانیکی ساغ بزنی یا مەری
حەوت یەکی گایی یا خود وشتری جیگەی حەیوانی سەر بەخو ئەگری

چی‌حەرام ئەبی بە احرام

کاتی‌داخل بوی بە شیوەی احرام   لیت ممنوع ئەبی شەش فرمان تەمام
ئەوەل پوشینی دوراویکی وا   کە دەورەبدا بەلەشی تودا
یا بە یەك ئەعضا لە ئەعضا کانت   وەکو سەر یا دەست یا خود پی‌کانت
ئەما قەی ناکا کە بکەیتە مل   قایشی شیر و کیف و حمایل
یاخود پشتینی ببەستیتە پشت
تی‌ی هاوی پارە و پی ویستی خوت گشت
یا ئەو ازارە بیچاویەتە خوی   گری لی بدا تا راوەستی بوی
ئەما رداکەی نابی گری دا   نابی بە دەرزی تەقەلی لیدا
هەروا ممنوعە پوشینی روی ژن   نەك باقی ئەعضا گوی بگرە لەمن
دوهەم ممنوعە لە ئەهلی احرام   بون خوشی لە بو لباس و ئەندام
سەهەمین چەوری لە بو ریش و سەر
لە احرامەدا هەیەتی زەرەر
چوارەم برینی نینوك و موە   لە مدەی احرام لیت ممنوع بوە
پینجەمین نابی حەیوانی بگری   لە وحشی و بری کەگوشتی بخوری
ئەمانە منعن لەکاتی احرام   فدیەیان ئەوی بە دینی اسلام
شەشەم جماعە لە کاتی احرام   بە تال ئەکاتو حجت بە ناکام
هەر چەن واجبە اتمامی عملی   واجبە فدیە و قضای مستعجل

سنەتەکانی حج

سنەتی حجە پیش چونە احرام   غسل و دو رکات سنة الاحرام
(لبیك لبیك) پاش چونە احرام   بە صدق و اخلاص بوخودای‌علام

طواف القدوم به نهجی معروف   که چویته مکه پیش فعلی وقوف
سنته افراد قورسه به میزان   لەتمتع و له وضعی قران
له پاش طوافی بیت اللهی عظیم   دو رکات له پشتی جیگەی ابراهیم
پاش حج سنەته بو دەسەی حجاج   زیارەتی مەرقەد شای صاحب معراج
رو بکاته جیگەی ئەو شاهی دینه   بکەویته ری له بو مدینه
صلواتی زور بەریوه بدا   له سەر سیدی فخر الانبیا
ئەجزای ئەندامی بکا به دەماخ   بو بونی خوشی شای روخسار گولباخ
دل بگری وینەی مینای زەرەبین   بو روژی روحی فخر المرسلین
که گەیشته شار باخوی بشوری   له بیری (حره) و جلی بگوری
که چوه مزگەوت حجاجی رەهبەر   دو رکات نویژ بکا له پالی منبر
لای راستیەوه ی کولەکەی منبر   وا بو وەستانی حضرتی سەروەر
اینجا بیتەلای رەوضەی شریف   رو بکاته قەبری پاکو نظیف
راوەستی به شەرم بو صاحب مقام   تقدیمی بکا صلاتو سلام
بپاریتەوه له خودای عالەم   بو بەرزی پایەی حضرتی خاتەم
سکالا بکا بو گوناهی خوی   بەلکو خوداوەند رحمی بکا پیی
جا بیته دواوه گەزی به تحقیق   بو مواجهەی فاروق و صدیق
زو سلام بکا له هەردو شیخین   بو بکر و عمر صاحب علم و عین
بپاریتەوه له خودای اکبر   بو بەرزی پایەی بو بکر و عمر
باقی خلفاو سائری اصحاب   هەم آلو بیتی شای عالی جناب
هەم دوعا بکا بو بەرزی اسلام   بو اهلی صلاح خواص و عوام
بپاریتەوه بو اصلاحی عام   له بو توفیق دائرەی اسلام

انجا بیتەوە بـــە آگـاداری خوی بپاریزي لە شـەرمەساری
بەلـکو بەو نورو سیمای شیرینە وەری گرتووە لەو رکَی دینـە
بمینیتـە وە هەتـا قیـامت چرای ایمـانی ساغ و سـەلامەت
ئەمە پینج فصلەی ارکانی اسلام لەبابی ئەوەل گەیشت بە ختـام
جابا دەست بکەین بە بابی دوهەم بە توفیق خوای علامی اکـرم

الایمان ان تؤمن بالله وملئكته وكتبه ورسله وباليوم الآخر وبالقدر خيره وشره

بابی دوهەم مان شەش فصلە عەیان ئەرکانی ایمان بوت ئەکەن بەیـان
ایمان بەخودا هەم بە فریشـــتە پیغەمبـەرانی عالی ســروشـتە
بـەو کـتیبانەی جبریلی امـین هینانی بەحق لەبو مرسلین
بە قیامت و بە قضا و قـدر لەسەر فەرمودەی أعلای پیغەمبەر
ئەم ارکـانانە اصولی دینن مایەی رزگاری گشت مؤمنین
لە پیشا باشە باسی لە ایمان تابعضی مقصد دەرکەوی لیمان

باسی ایمـان

بە قەولی جمهور لە متکلمین زومرەی فقهـا هـەم محدثین
ایمان تصدیقەو رەفتارو اقـرار سی جزئن بی‌یەک ناکرین اعتبار
لەلای بعضیکیش تصدیقەو اقرار تیا داخل نیە عمـل و رەفتـار
ئەما بە قولی گـشت محققین اصحـابی علم و اربابی یقین
ایمـان تصدیقە بە مەعنا باوەر بە وەی هیناویە رسولی سەروەر
بە گویرەی تفصیل بو مفصلات بە گویرەی اجمال لەبو مجملات
خارجی ئەوە رەفتار و اقرار بەلی لازمە اقرار بو آثـــار

یانی بو اجرای حکمی دین لە سەر   هەر کەس مؤمنە بە دینی سەروەر
ئەم تصدیقیشە علم و عرفانە   کیفی نفسانی شخصی انسانە
ئەبی تسلیمیش لە گەل ئەودابی   بی رضا و تسلیم معتبر نابی
با باوەربکا کە قسەي رسول   بە نهجی واقع ثابتە و مقبول
کە عنادی کرد لە رضا و تسلیم   حتما کافرە بە شرعی سلیم
ئەمە تحقیق علامەی (سعد) ە   بەمە حەل ئەبی چەن شبهە و عقدە

ایمانی تقلیدی بەکاردی یانە ؟

بە تقلیدی غەیر بە قەولی جمهور   ایمان بیتە جی بە طبق مشهور
فقط اشعری امامی جلیل   ئەلی پیویستە بو ایمان دەلیل
بعضی علما بە وجهی تحقیق   لەم بەینا ئەکەن تقریب و توفیق
حمل ئەکەن قەولی جمهوری جلیل   لە سەر تقلیدی و اجمالی دەلیل
رأی اشعریش حمل ئەکەن لە سەر   تقلیدیکی روت بی فکر و نظر
معلومە ئەمە ضعیفە و علیل   چونکا لازمە فی الجملە دەلیل
بانەی بی قوەی بحث و استدلال   بو ردی اهلی شغب و جدال
واقعا عاقل بی دەلیل نابی   بە تقلیدي روت قط زەلیل نابی
وەکو بیستومە شخصی دەشتەوان   هاتە دەم وەکو پیاویکی زورزان
استدلالی کرد بو بونی خودا   بەجی پیی انسان لەعەرزی ریدا
وەکو بو توحید کوردیکی جەسور   کردی بە دەلیل آشی بیستان سور
هەتا یەکی بو آشەوانەکەي   حساب نە ئەکرا آردە شانەکەي
ایمرو دو بە شەو آشەوان دوە   ئەو آشە باشە بی آو نوستوە

آیا ایمان تفاوت ئەکا بە نقص و زیاد یانە ؟

ئەگەر کردەوە جزءی ایمانە تفاوت لەوا تەواو عەیانە
ئەگەر اقرار و تصدیقە ایمان یا هەر تصدیقە وەکو زو وتمان
تفاوت ناکا بە نقص و زیاد یەك مەرتەبەیە بو هەمو عباد
چون لەسەر ئەوەل ایمان بیٔ اقرار قط نایەتەجی و ناکری اعتبار
تصدیقیش راستە علمیکە جازم زیادو کەم ناکا بە عقلی حازم
فقط علمای سەر دەستەی افکار خلافی ئەمە ئەکەن اعتبار
چونکی هەر تصدیق بەچەن دەرەجات تفاوت ئەکا بوت ئەکەم اثبات
بە (علم الیقین) بە (عین الیقین) بە (حق الیقین) لە بو صدیقین
جا نەخوازە لا تقلیدی ئەگەر وەهای دابنیین باشە و معتبر
چەنپایەی هەیە هەیە بوقوەی تصدیق وجدان پیت ئەلی وایە بەبەتحقیق
نەختی تی فکرە لە احوالی خوت لە حالی نقص و لە کالی خوت
جاری لە عرشە ایمان بە بەرزی جارجار لە نزمی ایمان ئەلەرزی
آخر ایمانی زمرەی اشقیا ناگاتە پایەی دەسەی اتقیا
چەجایە پایەی انبیای کرام برژیتە سەریان صلوة و سلام
بەوەقری صدری صدیق ولی بە کشف الغطای حضرتی علی
پەردە لائەچی لە سەر سینەودل بوتو حەل ئەبی هەزاران مشکل

فەرق لەبەینی مؤمن و مسلم چونە

مؤمن و مسلم جیان بە مفهوم لە حکمی شەرعا یەکیکن معلوم
بلی بەو کەسە لیت تسلیم ناکا ئەی چون مؤمن و مسلم فرق ئەکا

فصلی ئەوەل لەباسی روکنی ئەوەل

فصلی ئەوەل مان روکنی ئەوەلە ایمان بە خودای عز و جلە
ایمان بە خودا وایە بە تحقیق لە دلتا بی باوەر و تصدیق
بە مە کەخودا وجودی حقە لە هەمو عەیبی پاك و مطلقە
هەیەتی هەمو ئەوصافی کمال چە وصفی جلال چە وصفی جمال
جلالی سلبە و جمالی ثبوت ثبوتی فعلی و ذاتی‌یە مضبوط
کنهی ذاتی ئەو لە عام مستورە ئەما وجوهی غیر محصورە

صفاتی سلبیە

اصولی سلبی پینجن محقق قدم و بقا و وحدتی مطلق
استغنای مطلق لە گشت ماسوای ناتماثلی بو هەمو أشیا
قدم نەی بوە عدمی سابق بقا بوی نابی عدمی لاحق
وحدت یانی ئەو بی تعددە لە شرکت بو غەیر باش مجردە
هەر ئەو خالقە لە بو مخلوقات چە لە ذوات بن یاخود لە صفات
هەر ئەو واجبە وباقی موجودات بە ایجادی ئەو وەرئەگرن ثبات
هەر ئەو بو عالەم ئەشی بە معبود هەر بو ئەو ئەشی اطاعە و سجود
بی احتیاجە لە ماسوای خوی ماسوای هەموی مسخرە بوی
ناشوبهی بە هیچ هەر چی بیتە دل خودا وا نیە ئەی برای عاقل
نەوەکو مادە و نەوەکو صفات نە بە سەریادی علت و آفات
جهت و جیگا بو ذاتی نیە ذاتی لە وەخت و زمان بەری‌یە

صفاتی ثبوتی فعلی

صفاتی فعلی بوت ئەکری بەیان لە روکنی قدر واضح و عەیان

صفاتی ثبوتی ذاتی

صفاتی ذاتی حەوتن   لە بو ذات   خارج لە دەرکی عقلی مخلوقات
لە ذاتی خودا قط جیا نابن   بوونو هەنو ئەبی هەر بن
حیاة و علم و ارادە و قدرت   سمع و بصر و کلامی مثبت
زیندوی و زانین مەیل و توانین   بیستن و بینین گفتوگوی شیرین
(احق سبعك) رەمزە بو صفات   هەرحەرفی وەصفی دەرئەخا لە لات

تفصیلی صفاتی

حیات وصفیکە منشأی علمە   مایەی ارادەی خودای بە حلمە
بە بنیە و مزاج احتیاجی نیە   لە قیاس لە سەر ایمە بەری‌یە
هەر وەها باقی صفەتانی ذات   قیاس ناکرین لەسەر مادیات
بەلام نمونەی صفاتی ذاتە   ئەو صفەتانە کە تو لە لاتە

****

علم وصفیکە بەو ئەبی معلوم   هەرچی بیتە دل موجود و معدوم
دا گرە لە بو هەمو مراتب   لە مستحیل و ممکن و واجب
علمی بە حالی باقی‌یە و ثابت   هەرچەن ئەگوری علاقەی بوشت

***

بە شوینی علما ارادەی خودا   جیا ئەکاتەوە یەکی لە دو لا
اینجا قدرتیش باش روی تی ئەکا   بە پیی ارادە ایجادی ئەکا
قدرت ایش ئەکا لە ممکناتا   نەك لە واجب و ممتنعاتا

***

سمع و بصریش بیستن و بینین   وەها لایق بی بوخوای عالمین

دنگی پێی میرو ذرەلە ناو چال   دیارن لای خودای خاوەنی کمال
بەوینەی نالەی نال لە زبرانا   یا گلوپی بەرق لە ناو شارانا

***

کلام لە عورفی علمای قدسی   استعمال ئەکری بو لفظی و نفسی
کلامی لفظی لفظیکە وەها   افادە بکا مقصود و مەعنا
کلامی نفسی صفەتیکە وا   مبدء بی لە بو الفاظ و مەعنا
کلامی لفظی ضدی سکوتە   سکوتی ظاهر کە لات مضبوطە
کلامی نفسی ضدە بو سکوت   یانی سکوتی باطنی مضبوط
وینەی ئەمانەت لی معلوم بکەم   یەکی لە دلا خاموشە و ابکم
یەکی مفهوم و مەعنای بەجوشە   کەچی زمانی لال و خاموشە

***

کلامی نفسی اضافەی بو حق   یانی صفەتە بو فردی مطلق
بەری لە لهجە و اصوات و حرفە   بەری لە وضعی لغت و عورفە
صفەتی خاصە و قدیم و ذاتی   بسیطە وەکو باقی صفاتی

***

کلامی لفظی ئەخوینریتەوە   هەم لە بەر ئەکری و ئەنوسریتەوە
بەعبری ئەبیو هەم بە سریانی   هەم بە عەرەبیو لفظی قحطانی
اضافە ئەمە مەعناکەی وایە   کە هەر بە خلق ذاتی خودایە
هەمو لە لەوحا ثبت کراون   بو کاتی تنزیل ترتیب دراون
کە مەیلی کردوە بو وەحیو تنزیل   بە القای روحی داویە بە جبریل
بەم اعتبارە کثرتی هەیە   ئەم عەرەبیە ئەوە عبریە

بعضی فصیحه و بعضیکی افصح بعضی واضحه و بعضیکی اوضح
بعضی معجزه بو جن و انسان وەکو آیاتی بێ وینەی قورآن
دەلیل لە سەر ئەم صفەتانە
دلیل بو بونی ئەم صفەتانە یەکەم آیەتی نصی قورآنە
دوهەم خلافی ئەم صفەتانە بو خودا ناشی چونکی نقصانە
لە زوری صفات مەکە مبالات کەموصوف یەك بێ با زور بێ صفات
صفەت تابعی ذاتی موصوفە سەر بەخو نیە وەکو معروفە

☆☆☆☆

صفەتی تکوین یان وەصفی بقا وصفی ذاتی نین ئەی شیرین لقا
تکوین علاقەی قدرتە بو کار بقایش وجودە لە گەل استمرار
تکوین ثبوتی و بقا سلبی‌یە هەر کام یان ئەگری اعتباری‌یە
فصلی دوهەم روکنی ثانی‌یە
روکنی دوهەمین تصدیقە بە دل بە ملائکەی معصومی کامل
جسمی لطیفن هەمو نورانی پاکن لە عەیب و نقصی نفسانی
نەمین نە نیرن نە پیاون نە ژن کەسیان لی نابی ولە کەسیش نەبون
یانی مخلوقن بە امری خودا بە (کن فیکون) تبارك الله
ئەتوانن خویان دەربخەن دائم بە هەر صورەتی پاك بیو ملائم
بعضی جار جبریل بو لقای حضرت
ئەبو بە (دحیە) بە رەنگ و صورت
دحیە پیاوی بو لە ئەهلی مکە سەرو قامت ریك بێ گەرد و لەکە

☆☆☆

دائم مطیعن بو ئەمري خودا هەمو معصومن بەری لە گوناە
لە آسمانا نیـــە بســـتی جی کە فریشتەیی لەو جیدا نەبی
یا لە رکوعانــ یا لە سجودا یا وان لە نوری فیض و شهودا
هەرچی مخلوقە بو خودای اکبر فرشتەیەکی مأمورە لە سەر
بەامری خودای علیم و خبیر ادارەی ئەکا بەنهجی تقدیر
بە پێي وظیفە هیز و قوت دار باڵ یان دو دوە و سی سی یاچوار
یانی عادەتی لە ســـەر اســـبابە ئەگەرنا خودا هەر خوی حسابە
هیچ کەس نازانی عددیانــ الا ذاتی عـلیمی خوای تعـالی

٭٭٭

بعضی بو بەهەشت خەزینە دارە بە سەر ئەمانا (رضوان) سەردارە
نوزدە طائفە یا نوزدە نفر بە دەستی (مالك) مأموری سقر
کاتبی اعمال دوانن بو شـــەو دوانیش بو روژ ئاگادارن لەو
کاتبی چاکە لە سەر شانی راس هی‌شەر لە لای‌چەپی خلاف‌وباس
ئەوەل حاکمە دوهەم محکومە رەحمی خودایی لەما معلومە
مأموری سؤال نـکیر و منـکر ئەپرسن باسی خودا و پیغەمبەر
بعضی مأمورن بو عذابی قەبر جا ببریتەوە یا بگاتە حەشـــر

٭٭٭

لە فریشتەدا هەن چوار اصناف هەل ژمیرراون لەزومرەی اشراف
ئەوەل لەمانە فرقەی (کروبین) لە بو تعذیبی گشـــت معذبین
دوهەم (روحانی) مأموری رەحمەت سی‌هەم هل گری عرشی عظمت
عددیان چوارە لە نشأەی دنیا ئەگەیین بەهەشت لە نشأەی اخری
فرقەی چوارەم (مقربینـــ) صاحب مقام و صاحب تمکین

ئالەم فرقەیە برای مجرب چوار ملائکەي والای مقرب
شخصی ئەوەلیان ناوی جبرئیل مأموری وەحیە و امینی تنزیل
دوهەم میکائیل مأموری ارزاق خوشی و ناخوشی لە هەمو آفاق
سی هەم عزرائیل مأمورە لە سەر کیشانی گیانی هەمو گیان لە بەر
چوارەم اسرافیل مأموری صورە دائم چاوە ری‌ی امر و دەستورە
صور شـــاخیکە بە نصی خبر کوني واتیا بەقەد گیان لە بەر
فو ئەکا پیایا اسرافیل دو جار بە فوی ئەوەل جار ئەفەوتی گیان‌دار
بە فوی دوهەم یان مکلف یەك سەر زیندو ئەبنەوە و ئەرون بو محشر
لکن هەل گري عرشی بە تمکین چوار شخصی مشهور بە مقربین
پاش نفخەی ئەوەل ئەفەوتین بە جەم
زیندوش ئەبنـەوە پیش نفخـەی دوهەم
عالەم لەو بەینا چول و بەتالە بین النفختین مدەی چل سـالە

باسی جنی بە مناسبەی ملائکەوە

بە مناسبەی باسی فریشـتە باسی جن ئەکەم بو ریکی رشتە
جنی‌لای عەرەب پەري لای‌عەجەم دروست کراون لە ئاگر سەرجەم
مادەی لطیفن ئەما بە اشکال خویان دەرئەخەن بەپی‌ی‌وضع‌وحال
بە وینەی انسان نیر و می دارن ساغ و نەخوش و نوستو بیدارن
گشت مکلفن بە فعلی طاعت بە ترکی کفر و گوناح و بدعت
هەمو مطیع نین وەکو فریشتە مطیع و عاصین لە سەر دو رشتە
شیطان لە جنە و هەمو شیاطین شیطان مشربن سەرکیش و بی دین
بە جنی سەرکیش‌کوردان ئەلین دیو دیو بە وەسوەسە دل ئەکا پەشیو

نفسی انسانیش عدوی انسانه　بویه مطیعی ئەمری شیطانه
پەنا بە خودای رحیم و رحمان　لە هوای نفس و لە اغوای شیطان
ملائکه و جن بو ئەم عباده　نابینرین مەگەر بە خرق العادە
لە بو انبیا و اولیای کرام　لە بەر تبلیغ و تربیەی انام

☆☆☆

ئەم قصە راستە وەر بگرە لە من　عالم نین بە غەیب ملائکه و جن
بەقەد ئەو قوە خودا پی داون　لە کائناتا رەفتار ئەتوانن
دە جن ناتوانی بی اذنی خودا　لە هیچ گیان داری زەرەری بدا
هەمو ئەسیری تأثیری خودان　هەمو تسخیری تقدیری خودان
بەوینەی انسان جنیش بە عادەت　ئەبن بە سبب بو شەر و زەحمت
بە اغوائات و بە القای خەیال　لە پرو پوچ و افکاری بەتال
بو دەفعی ئەوە بە امری خودا　لە نزغەی جنی (فاستعذ بالله)
بە دأبی حضرت بەورد و اذکار　خوت بپاریزە لە شەری اشرار
چونکی پیویستە بو اشیا اسباب　لە گەل توکل بە خودای وهاب

فصلی ســــی هەم

فصلی سیهەمین بو روکنی سیهەم　باوەرە بەمە کە خودای عالەم
بە ســــەفارەتی جبریلی امین　کتبی ناردوە لە بو مرســـلین
صەد چوار کتیب خالی بە یقین　لە شبهه و القای جن و شیاطین
دە لە بو (آدم) پەنجا لە بو (شیث)
سی هەناردوە بو سەری (ادریس)
دە بو (ابراهیم) صەدە تەواوە　ئەم صەد کتیبه صحف یان ناوە

(تەورات) بو (موسی) (زبور) بو (داود)

(انجیل) هاتوە بو (عیسا) ی مسعود

دلت تیك نەچی لەوە مرسلین خویان زورترن لە کتیبی دین

چون بە شەریکی زور لە مرسلین تبلیغیان کردوە کتیبکی دین

اعلای هەمویان قورآنی مبین هات بو (محمد ص) ختم المرسلین

لە بعثەوە تا کاتی وەفات بەبیست وسی‌سال لە سەرلزوم هات

جارجاری ئەهات حضرتی جبریل بە رەنگی دحیە بو وحی و تنزیل

جارجار نەی ئەدیو هەر دەنگی ئەهات

وەکو دەنگی زەنگ لە روی سەر بسات

بەم نەوعە وەحیە زور مانو ئەبو غەرقی ئارەق بین خوشی ئەبو

جاری نیو آیەت جاری یەك ئایەت یا لەوە زیاتر لە سەر کفایت

پینج یا دە ئایەت یاهەموی سورەت بە وینەي (کوثر، اخلاص و تبت)

جا ئەگەر لە ناو یارانا ئەبو بوي ئەخوندنەوە تەواو زو بەزو

یا لە مال بوایە زو ئەهاتە دەر یاران لەو وەحیە ئەبون باخەبەر

معلومی ئەکرد جی‌ی آیەتە کان

هەم جیگاي سورەت بە روتبە و مکان

کاتی بسم اللەی بو نازل ئەبو ئەي زانی سورەی پیشو تەواوبو

سورەتیکی کە هاتوەتە مەیدان لە بو تبلیغی مکلفە کان

خولاصەی کلام ترتیبی قورآن هەر بە حضرت بو بیزانە جوان

دەخلی هیچ کەسی لەوانا نیە هەموی بە وەحیە و هەر تەوقیفی یە

هیچ دەست یان نەبرد صدیق وعثمان لە بو ترتیب و منهجی قورآن

صدیق نوسیەوە ئایەت بە ئایەت جمیعی قورآن لە بەر وقایت
عثمان خویندنی قرآنی یەك خست دەرگای جیاوازی قرآنخوینی گرت

ئەو کەسانە کە هەمو قورآن یان لە بەر بو

زور کەس حافظ بون بو هەمو قورآن
(تمیم الداری) و حضرتی (عثمان)
(عبادە) باوکی مەشهور بە (صامت)
چوارەم حەزرەتی (زید)کوری (ثابت)
(عبد الله)ی کوری (عمری) کوری (عاص)
(عبد الله) ی کوری (مسعود) ی خوا ناس
(ابی) کوری(کعب) حەزرەتی (معاذ)
لە گەل (ابو زید) لە خەلکی حجاز

***

ئەو مصحفانە کە نیشان دران لە پیش چاوانی شای پیغەمبەران
یەکەم مصحفی ابن مسعود بو مصحەفی (ابی) دوهەم مشهود بو
سیهەم مصحەفی زیدی بە لەهجە حضرت ئەیخوندو بەونەوعو نەهجە
هەر بە نەهجی ئەو جمهوری اصحاب ئەیان خوندەوە احسن الکتاب
بویە صدیق و عمري فاروق زیدیان دیاری کرد بەشخصی موثوق
بو نوسینەوەی قورآنی کریم لە پاش وەفاتی رەسولی عظیم
هەروا عثمانیش ئەوی هەلبژارد کاتی خویندنەوەی یەك خست بو عباد
یانی ممتاز بو لە لجنەی تحریر لە بو حەوت نسخەي قورآنی کبیر

قرئاتی سبعە

حضرت فەرمویە خویندیەوە جبریل بە یەك قرائت لە کاتی تنزیل

داوای زیادەم کرد لەلهجەی قورآن   تا مناسب بی بو گشت قەومەکان
(قضاعه)و(تمیم) (کناغه)و (ثقیف)   (هوازن،هذیل ، قریش) ی شریف
ئەویش خویندیەوەهەتا حەوت‌لهجە   منیش وەرم گرت بەو نوع و نهجە
نەك هەمو لفظی بەلکو هەندیکی   خویندویە لە سەر شیوەی تایبەتی
ئەم جیاوازی‌یەت بوئەکەم معلوم   لە سەر بەیانی اربابی علوم
یا بەگورانە لە بو حرکات
وەکو لفظی (بخل) لە سەر چوار جهات
یاله معنادا لە بەر ترکیبات   وەك (فتلقی) هەتا (کلمات)
یاحرف ومەعنا بی‌صرف‌وصورەت   وەك (تتلو ، تتلو) لە سەر بصیرت
یا صورەت ئەروا و معنی ئەمینی   وەك (بصطه و بسطه) بەصاد وسینی
یاحرف‌و مەعنا وصورەت‌ئەبن‌گوم   وەکو (اشد منکم)و (منهم)
یا بە تقدیم و تأخیری مکان   یا خود تغییرە بە زیاد و نقصان
لە بو ئەوەلیان ئەلیم نمونە   (فیقتلون و یقتلون)
نمونەی دوهەم (اوصی) و(وصی)یە   ئەم تفصیلاتە تەواو رەسایە
بەلام (اظهار) و(روم) (ادغام)   یا خود اختلاف بە لهجەی (اشمام)
اختلافیك نین بو لفظ و مەعنا   صفاتی لفظن بو لهجە و ادا

***

بعضی استاذی فضل و درایت   بو ضبطی جیای لفظ و قرائت
ئەلی اختلاف یا لە لفظایە   بەبی گورانی مەعنا لەو لایە
یا اختلافە لە لفظ و مەعنا   دو معنای صحیح بە اصل و مبنا
لیرا آیەتی وەکو دو آیەت   معنا ئەبەخشی لە سەر حقیقت
وینەی (مالك یوم الدین) لەگەل   (ملك یوم الدین) ئەی برای افضل

دو مەعنا ئەدەن اول یان وایە خودا مالکی روژی جەزایە
متصرفە لە سەر مەیلی خوی اعتراضی کەس لایق نیە بوی
معنای دوهەم یان خودا پاشایە چی ئەکا ئەیکا لەم روی دنیایە
مەیلی چی بکا هەمو دیتە جی لەم دنیا هیچی لە دەس دەر ناچی

٭٭٭

بەلام دو مەعنا ئەم یان لەو جیابی یەکیکیان (ئا) بی و یەکیکیان (نا) بی
لە قرائاتا لە سەر استقراء نیە بە قسەی سەرجەمی قراء
(ابن قتیبە)ی عالمی کوردان ئەلی لە کتیبی (مشکل القرآن)
بو اختلافی خویندنەوەی قورآن دو احتمال هەن بە عقل و وجدان
ئەوەل ئەمەیە دو مەعنای صریح افادە بکەن مقبول و صحیح
ئەم نەوعە زورە لەلهجەی قورآن هەر لە بەر زوري نایەوی بەیان
دوهەمەکەیان ئەوەیە کەوا دو مەعنا بدا یەك لە یەك جیا
هەرگیز ئەم نەوعە نیە لە قورآن صەد شوکر و ثەنا بو ذاتی یەزدان

قرائاتی سبعە

ئەم حەوت لهجەیە متواترن لە ناو قرادا هەمو ظاهرن
حضرت ئەی خویندو قرائە کان بو هەر تیرەیی بە لهجەی خویان
لە لهجەی حضرت گشت خبردار بون
بو وەرگرتنی هەمو هوشیار بون
چین چین ئەو لهجە گەییوە پیمان بە جمعیکی زور لە موسلمانان
بضی علمای بەرزی علامە وەك (ابن‌الحاجب) هەم (ابو شامە)
لە تواترا استثنا ئەکا ئەوەی تابع بی بو وضعی ادا

به وینەی (مد) و (اماله) و (اشمام) (تخفیف الهمزه) و وضعی (ادغام)
حدی ئەمانە زەحمەتە بە چاو کە بە تواتر دیارن و بلاو
فقط حروف و حرکە و سکون ئەصلی ئەمانەیش بە بی چەن وچون
چونکی اعجازیان بو عام ملحوظە هەتا قیامت عیناً محفوظه

قرای سـبعه

ئەو قرای سبعەی مشهوری دنیا بو علم و فضل و بو زهد وتقوی
نافع و حمزه کسائی و عاصم پینجەم ابو عمر و عادلی عالم
ابن کثیره هەم ابن عامر لە قرائەتا سەروك و آمر
گشتیان هەیانە یەکی دو راوی بو ضبطی لهجه باش بە تەواوی
راوی لە عاصم شعبەی اسدی دوهەم یان حفصه مەردی مقتدی
لە سەر لهجەی حفص ولاتی اسلام قرآن ئەخوێنن خواص و عوام
عاصم لە حبیب حبیبی ولی لە زید و ابی عثمان و علی
خودا راضی بی لییان اجمعین لە اتباعیشیان هەتا روژی دین
خودا حل بکا مشکلاتمان بە فضلی ئەوان بدا نجات مان

کی نوختە و اعربی قورآنی دانا ؟

الفاظی قورآن بی نقطه و اعراب دائر بو لە ناو افرادی اصحاب
چون اعتمادیان لە سەر تعلیم بو دل یان بو دأبی حضرت تسلیم بو
کاتی پەرەی سەند اسلام لە عالەم تیکەل بون بە یەك عەرەب وعەجەم
(زیادی ابن ابیه) ی مشهور رئیس و والی بو بصرەی معمور
باش تییان گەیاند طریق صواب وایە دابنی بو قورآن اعراب
اینجا امري کرد بەابو الاسود اعرابی دانا بە نوختەي مفرد

ئەم وضعە ماوە تا عهدی حجاج   عاملی عراق بو دەخل و خەراج
ئەمەی کردە سەر نصر بن عاصم   هـەم یحیـای کوری یعمری عالم
نوختەیان دانا بە تـاقو بـەجوت   بوحرفي منقوط معلوم و مظـبوط
نوختەی قدیمیان گوری بە اعراب   بو دەفعی غلط لەقرای کتاب

****

ایتر هـەر وەها خطوطي کـوفي   مایەوە لەسـەر شـکلي معروفي
هەتا سیصەد و کسریکی هجری   کە ابن مقله کردی بە بصری
ئینجا حروفي مصحف في عثمـان   هەرچي نوسرابو بي زیاد و نقصان
بەشکلی بصری هەموی نوسـرا   قورآن بەبصـری استـنساخ کرا
بو ئەوحرفانەیش توقیف اسـاسـە   خارجی اسم و رسمـی قیاسـە
کەس حەقي نیـە بو زیاد و کەم   حـق اتبـاعـە والله اعـلم
ئـەم مختصرەم لەم بابـە نوسـي   لە بو خـزمەتی قورآنی قدسـي
خوا نوری قورآن بـکا بەیارمان   صاحبەکەیشي بەتکا کارمان
لە مشکلاتی دنیا و قیامەت   رزگارمان بکا ساغو سەلامەت

فصلی چوارەم روکنی چوارەمە

روکني چوارەمین ئەی برادەران   تصدیقە و باوەر بە پیغەمبەران
لفظی پیغەمبـەر یاني پەیغام بەر   پەیغـامي خودا دینی بوبەشـەر
پیغەمبەر پیاوي آزاد لەبـەشـەر   شرعی بوهاتبي لای خوداي اکبر
لەبو تەربیـەی عقـلای آفاق   بوخودا ناسـي و أصولی اخلاق
بو لابردنی رەزیلەی نەفسـی   بودەفعي هەوا و ئارەزوی شخصی
هـەتا بەکاربی بەرووناکی دڵ   بوئیشی خویو تـدبیری مەنزڵ

بتواني بكا ادارەی بە شەر   لە سەر مقياسي شەرعی پيغەمبەر
خولاصەی كلام بگا بە كەمال   لە بەر پەيرەوي وضعي اعتدال
لە سەر رەضاي حق وەربگری سزا   تا سەرفرازبي لە روژی جەزا
پيغەمبەر ئەبي بە عقل و ادراك   بە شەرم و شكو و بە اخلاقي چاك
پايەی بالابی لە هاو عصرانی   لە بەر تەربيەي امتەكانی
پيغەمبەر ئەبی نسبي پاك بي   نسبي دارای حسبي چاك بي
باوكو دايكي ئەو بە فضل وشرف   بو گەوهەري ئەو بين بە صەدەف
ئەبی بەری بی لە كسبي رەزيل   ئەوانەی عەيبن بو پياوی جليل
ئەبی محفوظ بی لە دەرد و علت   ئەوەی قەبيحە بە طبعی ملت

بعثی پيغەمبەران بە قطعی پيويستە

ئينسان بازيربي هەر عقلي خامە   لە بو بعضی شت عقلی نە فامە
يا با دانابي بە ئيشی دنيا   ئاگادار نيە لە كاري عقبي
هەر داگير ئەكری بە هەوای نفسی   ئەكەويتە شوين اغراضی شخصی
چونكە نەي ديوە روژی قيامەت   خوی ئەهاويتە چاهي نەدامەت
ئەگەر عقلی تو وەكو چرايە   نوری انبيا شمسی ضيايە
هەر پيويستە بوی نوری هدايت   كە لە انبيا ئەكا سيرايەت
ئەو نورە مايەی شەرحی صدورە   بو ئەو قووەتە ئينسان مەجبورە
هەربەو نورەيە كاتی هەلگيرسي   بي ئەوەي ظاهر لە كەس بترسی
لە ئيشی چاك و خراپ ئەپرسی   لە سزاي روژی جەزا ئەترسی
هەر بەو نورەيە كە هوشيار ئەبي   لە سەر قيامەت خەبەردار ئەبي
بو خويو بوخەلق ئەكەويتە ري   هەر مەشغول ئەبي بە ئيشی بەجي

بەقەد اطاعەي هەوای نەفساني ئینسان ناقصە نوری ئیمانی
ئیمانی کامل نوریکی پاکە هەرکەسي بیبي کردەوەی چاکە

فەرقی نبي و رەسول

لەلای بعضی کەس نبي و رەسول مساوی یەکن بەمعنا و مدلول
هەردو صاحبن بوشرعي بلیغ هەردو مأمورن بونشر و تبلیغ
بعضیکیش ئەلین رەسول ئەوەیە بو تبلیغی دین ئەمري پیدەیە
ئەگەر بوتبلیغ ئەمری پی نیە پیی نالین رەسول ئەوە نبي یە

***

بعضیکیش ئەلی تبلیغ هەر ئەبی بي رەسولبی یاخود نبي بی
لکن کتیبي تازە فارقە یانسخی حکمی شەرعی سابقە
یەکی لەمانە شرطە بو رسول نەوەك بونبي ئەي براي معقول
نسخی بي کتیب وایە بەالهام تي بگا نسخی بعضی لە احکام

عصمەتی انبیا علیهم السلام

لەسەر تحقیقی سعدی تفتازان تاجي عزەتي سەری سەر بەرزان
لە پاش نبوەت ثابتە عصمت لەبو انبیای صاحب کرامت
لە گوناهانی کبیرە مطلق هەم لە صغیرەی عمدی محقق
هەروا لەسهوی صغیرەی خسیس چون لایق نیە بو پایەی رئیس
ناقلی گوناه بوشخصی ئەوان ئەگەر آحادە مردودە جوان
ئەگەر مشهورە تاویلی ئەکری محملیکی باش لەبوی دائەنری
ئەگەر قطعي بي محولە لەسەر پیش نبوتی رەسولی سەروەر
یانسیان یاخود خلاف الاولی ایتر لامەدە بوئەم لاو ئەولا

لەاصلی نبوتا فرقی انبیانیە

بوپیغەمەران نیە تفاوت — لە ئەصلی وضعی وصفی نبوت
هەر کەس هەریەکی لەوانە تکذیب — بکا ئیمانی نابی بە نصیب
هیچ کەس لەپەری و فرشتە وئینسان — ناگا بەپایە و مەرتەبەی ئەوان
لەناو خویانا سلف و خلف — بعضی لەبعضی افضل و اشرف
دروستە بەشرع بلێی افضلە — لە غیرە مرسل هەرکام مرسلە
سیصەد و سیازدە یاپازدە رەسول — لەئایە و حدیث سی کەسیان منقول
ئادم شیث ادریس نوح هودی جلیل — صالح ابراهیم لوط و اسماعیل
اسحق ویعقوب یوسف وایوب — ذوالکفل وشعیب هەم موسای محبوب
هارون ویوشع الیسع الیاس — اشمویل داود سلیمانی راس
عزیر و یونس زکریا و یحیی — عیسای مسیح و شمعون لەگەلیا
ئنجا محمد صاحب معجزات — روژی هدایت لەبو مخلوقات

اولوالعزمەکانیان

پینجەی اولوالعزم بە علم الیقین — سەردارن لە نیو جمعی مرسلین
ئەو ذواتانەن اولوالعزمەکان — لە تبلیغاتا کەوتونە تەکان
زەحمەتی زوریان بەدەستی اعداء — لەتبلیغاتا هاتوە بەسەرداء
هەر صابربوون بوئیش و زەحمەت — لەبەر تربیە و تنویری امت
نوح وابراهیم موسای بن عمران — عیسا و محمد شای پیغەمبەران

☆☆☆☆

نوح نجی‌الله ابراهیم خلیل — موسی کلیمە بو خودای جلیل
نجی پاریزراو خلیل یش یارە — کلیم هاورازی خودای غفارە

عیسی روح الله وکلمة الله یعنی پەیدابو بە ئەمری خودا
بی واسطەی باب بە نفخی جبرئیل بەدەم و دەسی

***

مشتبە نەبي تو لەم احوالە احتمالی حق چوار احتمالە
آدم پەیدا بو بەبي دایك و باب حواء بەبی دایك عیسی بەبی باب
باقی آدەمي بە هوی دایك و باب قدرەتی خودا نایەوی حساب

معجزاتی انبیا

بو دلیل لە سەر صدقی انبیا خودا معجزەی پیدان لە دنیا
معجزە ایشي امت پێی نەکری دەعوای نبوت پێی ترویج بدری
بي مباشرەی اسباب و مادە بەقدرەتی حق بەخرق العادە
لەبو سەر بەرزی جمعي مرسلین تا تصدیق بکرین بواحکامي دین
عرفا مشروطە اسمی معجزە بە مجادلە و بە معارضە
بیجگەلەوانە هەر کەرامەتە ئەگەر زەمانی دوای رسالتە
لەپیش نبوت ارهاصە یقین اساسە لەبو پایەی مرسلین

بەیانی دلیلی شرفی حضرت بەسەر انبیا و مرسلینا

بەگەلی دلیل حضرتي احمد لەناو مرسلین اشرفە و امجد
هەر لەبو ئەوبو گەلی لە ئاثار نەك لە بو باقی رسلی اخیار
دەوامی بعضی معجزەکاني وەکو گەوهەري لفظی قورآني
دیني جامع بو بو زور عبادەت نە بوتن بو باقی امت و ملەت
پاریزرا هەمو اصولی دیني لە شبهەو تحریف بە نائەمیني
شرعی بەکار دیت بو هەمو زەمان دەعوەتي عام بو بو هەمو جیهان

باسی بعضی سیرەتی گەورەی حضرت(ص)

هەتا نفعی بو موعظە و ارشاد قەت مەیلی نەبو بەزەجری عباد
زاتي رحمة للعالمین بي چون ئەبي بشر لەو ناامین بي
زور لە قەبیلە و کومەلی عەرەب هەر بەموعظە گەیین بە ادب
فقط کەچاریان نەکرا بە ارشاد دوژمن دەستیان کرد بەشەرو افساد
ناچار بو نشری اسلام و ایمان اذنی شەر درا لە گەل کافران
لە بەر شجاعت لە کاتی نەبەرد هەر گیز لە دوژمن پشتی هەل نەکرد
چون بە روح و گیان بو دین ناصر بو لەنو حربەدا خویشي حاضر بو
بدر و احد مریسیع خندق قریظە و خیبر راست و محقق
لە فتحی مکە و حنین و طائف فقط بزانە ئەمەی برای عارف
هەر بە تاییدی قضای سماوی مکە بەبی شەر رویینە ناوی
وا ئەبي بو دین تائیدو نصرت گشت ئەمانە بون دەسالەی هجرت

****

ئەو بری رشتەی فسادی بتان بەو فەوتا افساد لە بت پەرستان
بەو شکا هیزی کباری عەرەب دامەزرا پایەی زانین و ئەدەب
نەواندی پشتی بەد خواهانی دین دای مەزران بەردی بناغەی یقین
تەر بیەتي کرد شاری و لادیي دەوار نشینی وشکی بدوی
بەهوشو کمال گشت بون بەانسان بون بەمرکزی دائرەی احسان

****

خوا امری کرد بە پیغەمبەران ئەگەر بیبینن پیی بینن ایمان
ئەگینا بلین بە هەمو امت حاضر بن لەبو تصدیق حضرت
بویی نشانەی ئەو شاهە گەورە لە عهودا بو دەورە بە دەورە

گردەوەبونی عبادات لە دینی حضرتا(ص)

هەرکەس آگای بی لە تاریخی دین   لە عبـادەتی دەورەی مرسلین
ئەزانی ئەوەی لەم دینا هـەیە   لە بـو امتي خـیر البریە
لە نویژ و روژو و زەکات و جهاد   حجي بیت الله و اذکار و اوراد
لە هیچ دینیکا گرد نەبوەتەوە   لەبو پیشینان نەبونەتەوە

اصول وفروعی دینی پاریزراوە

دیني محفوظ بو لە دەستي تحریف   لە تعرضي انساني کثیف
سلف و خلف بە روی حقیقت   بون بە حەرەسي حدی شریعت
دائم قلمدار مهیا و هشیار   بو دفعي مفسد آزا و خەبەردار
ئەما هەر عهدی موسا بي اجل   یهود پەرستیان عجلی مستعجل
لە پاش وەفاتي گوري‌یان تەورات   آیاتي حق یان کرد بە خەرافات

☆☆☆

لە عهدی خویا مسیحي جلیل   هەرچي خویندەوە نصوصی انجیل
پاش رفعي عیسا فرقەي عیسوی   تیکیاندا حکم و شرعي نبوی
بە آرەزوي نفس کەوتنە تضلیل   هەمولایاندا لە حکمي انجیل
انجیلەکەیان نەما لە بەینا   جا چوار انجیلی جیاوازیان دانا
اغلب تاریخن بو حالی شخصي   بي ربطن لەگەل احکامي قدسي
مارقوس و متی لوقا و یوحنا   ئەم چوار کەسە بون انجیلیان‌دانا

دینی اسلام بەکاری هەمو زەمانی بیت

ئەگەر بیتە سەر تحقیق و تطبیق   بو دیني اسلام بە گویرەی تدقیق
باش حالی ئەبی کە دیني اسلام   بەکارە لە بو جمیعی انـام

مەعناو مفهومي آياتی قورآن کافیە لە بو گشت دەورەو زەمان
مفیدە لە بو معاش و معاد کافیە لە بو جمیعي عباد
حافظە لە بو نفوس و اموال ناموس و حقوق حەرام و حلال
جامعە لەبو وضعی دنیاو دین چە بو قیامت چە بو حالی ژین
قراری داوە وضعي اعتدال بو کاتی حال و روژی استقبال
هەرچی پاش کەوی میلەتي اسلام لە بەر لادانە لە دیني اســــلام
کاتی احکامي احیا بیتەوە عالەم بە جاری گشت ئەژیتەوە
سری احکامی هەمو روناکە دەلیلی ریکی عقل و ادراکە
بویە ناسخە دینی بو ادیان حضرت خاتمە بو پیغەمبەران
حضرتی عیسی کاتي دیتە خوار دیني اسلامي ئەکا اختیار

رسالەتی حضرت عام بو

علاوەی سابق بزانە یقین حضرت رەحمەت بو لە بو عالەمین
بو بە پیغەمبەر شاهي خیر الناس لە بو تربیەی هەمو جن و ناس
بانگی کرد بودین رەش وسپی وسور کاغەزی نوسي بو نزیك و دور
کاغەزەکانی دەعوت نامەی ئەو هەمو آشکران بە نور و پرتەو
ئەما غەیری ئەو لە پیغەمبەران هەریەك بو جمعي رەوانە کران
آدم بو زومرەی اولادو احفاد شیث بو سەر برا و برازا و اولاد
ادریس بو فرقەی ئەولادی قابیل نوح بو کومەلی بت خواهي علیل
هود بو قەومی عاد صالح بو ثمود ابراهیم بوسەر طائفەی نمرود
لوط بوطائفەیسەرکیشيسەرمەست بی شەرم و ئەدەب فاحیشە پەرست
اسماعیل بو سەر عەرەبی حجاز اسحق بو ئەهلی شامي بە اعزاز

حضرتي یعقوب بو ئەهلی نجران   بو منعي کفر و اسبابي خسران
یوسف لە مصرا بو قبطي یەکان   ایوب لە شاما بو ئەهلی حەوران
ذوالکفلی بشیر بو طائفەی روم   شعیب بو ئەهلی مدینی محروم
هەم بو اصحاب الایکەی بی‌تمکین   فەوتان بە صیحەی بەهیز و غەمگین
موسی بو قەومی بني اسرائیل   هەم بو سەر قبطي و فرعوني علیل
حضرتي یوشع الیاسي جلیل   پاش ئەو الیسع پاش ئەو اشمویل
داود سلیمان عزیری جلیل   مرسل بون بو سەر بني اسرائیل
یونس بو ئەهلی خاکی نینوی   ایمان یان هینا صەد هزار بالا
زکریا و یحیي هەم عیسای جلیل   شمعون بو فرقەی بني اسرائیل
هەمو معلومن بە علم الیقین   لە لای ئەوانە عالمن بەدین

***

لە بەر شەرەفي ئەو شای مەردانە   امەتي چاکتر لە امتانە
انساني عاقل باش خەبەر دارە   گەورەیي دەستە لە بەر سەر دارە
دلیلی نقلی بي خلاف و باس   (خیر امة اخرجت للناس)

***

دلیلی عقلی وایە مفصل   شرافت حصرە لە علم و عمل
کمالی علمي بو اهلي اسلام   لە اعتقادا بودین و احکام
پایەی گەیشتە ئەوجي عظمت   مخصوص بو فرقەی علمای امت
عمل یا بە دل یا بە زمانە   یا خود بە باقی اعضا و ارکانە
بەدل و زمان نایەوی اثبات   لە پاش اعتقاد بە ذات و صفات
ئەو تنزیهات و تقدیسە تامە   کە روکني دیني قەومي اسلامە
ئەمو جزم و یقین بي‌و شبهە و رەیبە   او اعتقاد و اوضاعی غەیبە

ئەودوما و ذکرە و ئەو استغفارە   ئەو تلاوەتە کە بەر قرارە
بوهیچ امتی نەبوە بەدەوام   الا بو قەوم و ملەتی اسلام

****

عمل بە ارکان وەکو عبادەت   یاخود ئاثاری اخلاق و سیرەت
وەکو غیرەت و شەرەف و وەفا   وەکو راستی و سماح و صەفا
وەکو صرفی مال بو ریگەی ارشاد   وەکو هجرت و نصرت و جهاد
هەرکەس بزانی تاریخی ایام   ئەزانی پایەی بو قەومی اسلام
بە خصوص اصحاب و طبقەی سلف
وەریان گرت ئەوجی سەر بەرزی وشرف

ترتیبی شەرەفی اصحاب

لەسەر تەرتیبی وصفی خلافت   هەرپینج خلیفەی صاحب شەرافەت
پاش ئەوان حسین جا حمزە و عباس   ئەم جارە باقی عشرەی حق ناس
طلحە و زبیر و ابو عبیدە   عبدالرحمن و سعید و سعدە
ئنجا سیصەد و سیازدە اهلی بدر   غەیری ئەوانەی رابوران بە قەدر
لە هەر مالی بن ناوی ئەمانە   یالای هەرکەسی چاکە بیزانە
یانی سەبەبە لە بو بەرەکەت   لەبو رزگار بون لەشەر و آفت
تەکا بەمانە لە کاتی رجا   بوهەر مشکلی ببەی التجا
مایەیە لەبو کشف و أجابە   لەسەر تجربەی اهلی اصابە
جا اهلی احد حەوصد اصحابە   هەمو مهیا وەك شیری غابە
ئنجا اصحابی بیعة الرضوان   هەزارو چوارصەد بەسیمای جوان
پاش ئەوان باقی اصحابی حضرت   بەگویرەی سبق هجرت و نصرت

تەرتیبي ژنان فاطمەی زهراء ئنجا خدیجه و عایشەی حمراء
سیده حفصه و ام حبیبه سیدە سودەی مشرب نجیبه
ام سلمه و میمونه و زینب جاجویریه و صفیەی بە ئەدەب
لەم جاره باقی اصحابی حضرت لە ژنان بەپێی هجرت و نصرت
لەپاش اصحابه فرقەی تابعین بە خصوص علما لە مجتهدین
(خیرالقرون قرنی) مقیاسه بو تەرتیبی عام وینەی اساسه
بەم تەرتیبه فضل عەینی انصافه لەمه لابدەی ناحەق و لافه
وایه مشربی ائمەی سلف پەیرەی ئەوان حقه بو خلف

***

بعض ئەربابي بدعت وخلاف ئەڵێن بەشیوەی شومي اعتساف
لە خلفادا علی افضل بو ئەو مستحق رتبەی اول بو
هەرچەن لەم باسا زوربو قیل و قال کیشایەوە سەر نزاع و جدال
منیش بو اهلی احقاق و انصاف چەن دلیل ئەڵیم بودفعي خلاف

***

یەکەم دامەزرا اجماعی اصحاب لەسەر ابوبکر بەصدق و صواب
حضرتي علیش قەناعەتی کرد ئەویش بێ‌نزاع باش بەیعەتی کرد
گەرحق نەبوایە گەورەیی صدیق نە ئەهاتە جی اجماع بە تحقیق
ئەگەر ببوایە نصیبێکی جلی ئەي کرد بە دلیل حضرتی علی
تصور نەکەی علی ضعیف بو چونکي ئەوەندە مەردی شریف بو
مادام لای‌دایە لە افکاری عام دەستەی زور ئەبو لە صحبي کرام
علاوە شخصی صاحب شرافت چون قبول ئەکا غصبي خلافت

***

دوهەم اصحاب وحضرتی علی لەگەڵی جارا بەوضعي جلی
بانگیان لیئەکرد بوپایە و جاهي (یا خلیفە رسول الله)
فەرمودەی ئەوان راست لطیفەیە خویان جاریاندا أو خلیفەیە

***

علی وەری گرت خوی لەو خلیفە جاریەی قدومی بنی حنیفە
دایکي محمد حنفی نەسەب صاحبِ جاه و مقام و حسب
أگەر خلیفە نەبوایە صدیق لیی وەرنەئەگرت علی بەتحقیق
چون هەر خلیفە حکمی نافذە تەقسیمی أموال بوأو جائزە

***

ئەگەر خلافت بکری بەمیراث ئەبي بەحقی حضرتی عباس
علی بیبوایە نصیکي جلی آشکرا ئەبو ئەدرا بە علی
مادام وانەبو معلوم بزانە حق هەر اجماعی اصحابەکانە

***

لە حیاتەدا حضرت امام بو خویشی سەر گەورەی هەمواسلام
کەخوي صدیقی دانا بە امام یاني گەورەبي بوجمی اسلام
کی بي بتوانی بکا جەسارەت لا یا لە محراب امامی حضرت

***

علاوەی ئەمە دلیلی لطیف لەبو انسانی تەبیعەت شەریف
ئەمەیە لای دا ئەوەل خلاقت لەوان تا پاك بی مالی تبوت
لە غایەی جاه و حشمت و ثەروەت لەخود پەرستی و تقاضای دەولەت
هەتا دەرکەوی مقصود لە اسلام فقط اصلاحە و ارشادی انام

***

که محقق بو خلافەی صدیق	عهدی بوفاروق باش ئەکری تطبیق
عمریش پاکە لە شبهە و توهمەت	چونکە خلافەی کرد بەمەشوەرەت
پاش دەوری عثمان علی امام بو	جیگەی و ثوقی صحبی کرام بو
تسلیمی بکە اجماعی اصحاب	هاوسەرە لە بو أصابەی صواب
لادە لە فکری اهلی خەرافات	بە قصەی بەتال مەکە موبالات
هەر حەق والەلای سوادی اعظم	لە سەر فەرمودەی رەسولی اکرم
خصوصا دەسەی اصحابی کرام	راضی بی لییان خالقی ئەنام

☆☆☆

خوت تحقیق بکە بە عقل و تمکین	جهدی اصحابە چون بو لەبو دین
قەومی کە خودا راضیبی لەوان	طالب بی کەلەو راضی بن ئەوان
خیر الامت بن بە نصی ئایەت	روناك بەنوری چرای هدایت
نوری نبوت لەئاویانا بی	سیمای سعادت لە روویانا بی
جوگەی زەلالی آوی شەریعەت	بەوان هاتبی بو دلی امت
رون زەیتی پاکیو عصمتیانوابی	بی لە ناگردان نوری هدیبی
بە شەرم و شکوە حمیدە ئاثار	لەگەل هەزاران بیان بی أیثار
خاوەن قەناعەت لە مالی دنیا	خویان بنوینن وەکو أغنیا
دل پاك لەدەردی نفلق واوهام	بی باك لە دوری اولاد و أقوام
بچنە غەریبی لە ریی خودادا	صابربن لە بەر زامی اعدادا
لاشە زاماری رم و تیرو شیر	بعضی بکوژرین بعضی کیش اسیر
بعضی بکوژی أولاد و بابی	لەبەر دین لابا مەیلی أحبابی
توزی پیی ئەوان بەهیزوهەلمەت	بی بە هەوری بارانی رەحمەت

خوینی لاشه‌یان برژیته زه‌وی | دره‌ختی حکمت پی‌ی ببی قه‌وی
به‌ده‌ست و به‌پی به‌زمان و دل | تیرو ته‌کان و توبه و توکل
تو خودا انصافه له‌حق لابده‌ی | نسبه‌تی خراپ له‌وانه بده‌ی
ده‌خیل صه‌د ده‌خیل ده‌س به دامانت | نه‌کوژینیته‌وه چرای ایمانت
باوه‌رت ببی اصحابه پاکن | به‌کرده‌وه چاك به‌دل روناکن
مایه‌ی روناکین له‌بو سه‌رزه‌مین | له پاش وه‌فاتیش به‌دلی نورین
تعظیم‌یان مایه‌ی نوری ایمانه | تشریفیان پایه‌ی اجر و احسانه
به‌شه‌رم و حه‌یا بلی به تمکین | رضی الله عنهم اجمعین
وعنا بهم فی الدنیا والدین | رزگارمان بکا له نافاتی ژین

باسی بعضی له امامه مجتهده‌کان

به مناسبه‌ی اصحابي امین | باس ئه‌که‌م بعضی له مجتهدین
تاله ژینا بو سیدی مبین | مهبطی وحی ومنبعی یقین
چونکه مرجع بو له‌بو خاص وعام | بو هیچ که‌س نه‌بو شبهه له‌احکام
عصری اصحابیش هه‌ربه‌وصفه‌ته | چون منوربون به‌و معرفه‌ته
که‌روبی عصری اصحابانی دین | هاته پیشه‌وه ده‌وره‌ی تابعین
چون له زه‌مانی حضرت نزیك بون | له اشتباه وغلط ته‌ریك بون
بو ئه‌وان باش تر حل ئه‌بو اشکال | زو به مه‌ردانه اربابي کمال
که‌وتنه سه‌ر فکری تدوین و تصنیف | بو ضبطي دیني اسلامي حنیف
ئه‌وه‌ل مصنف عبدالملك بو | استادی استاد بو شافعي بو
یا خود ربیعي صاحب اعجوبه | یا سعدی کوری ابی عروبه
به سعي و جد و جهد و اهتمام | په‌یدا بون جمعي علمای اسلام

چەن کەس لەوانە بە علم و ارشاد گەیینە پایەی بەرزی اجتهاد
استنباطیان کرد احکامي اسلام (جزاهم عنا الملك العلام)

٭٭٭

مجتهدینی دینی پیغەمبەر (ص) عددیان گەیی بە هەژدە نەفەر
چواریان مذهب‌یان تدوین کراوە بویە تقلیدیان رەوا دراوە
ابو حنیفەی امامي ئەوەل مالك شافعی احمد بن حنبل

٭٭٭

ابو حنیفـە ناوی نعمانە ناوی باوکیشی ثابت بزانە
لە دایك بونی وەها معروفە هەشتای هجری بو لە شاري کوفە
لە صەد و پەنجای تاریخی هجری وفاتی فەرمو حەفتابو عومری
لە اعظمیەی بغدایە قەبری خودا زیاد بکا ثواب و ئەجری
شەش کەسی‌دی بو لە اصحابەکان لە تابعینە بە پایە و مکان

٭٭٭

امامي مالك کوری أنس بو أنس خادمی مولای اقدس بو
لە سالی نەوەد عصری تابعین متولد بو لە مدینەی دین
لە سالی صەد و حەفتا و نوی هجری متوفي بو هەشتا و نو عومری
لە مدینەدا لە خاکی بقیع دەفن کراوە بە پایەی رفیع

امامی شـــافعی

هاتە دنیاوە شافعی اکرم روژی وەفاتی امامي اعظم
لە صەد و پەنجای هجری بی گومان لە خاکی غزە یا لە عسقلان
پاش مدەی دو سال برا بو مکە لەوی مایەوە بی گەرد و لە کە

له بەر ترقی علم و فطرەتی بە پانگزە ساله بوە بە مفتی
خوی محمدە و باوکی ادریسە جدی عباسی صاحب تقدیسە
نسبي بەرزی بە پایە و حورمەت لە عبد المناف ئەگاتە حضرت
وفاتی فەرمو لە دو صەد و چوار یعني عومری ئەوگەییە پەنجاو چوار
قەبری معروفە لە قرافەی مصر مزاري عامە لە گشت دەور وعصر

امامی احمد بن حنبل

متولد بو احمد بن حنبل لە صەد و شصت و چواری مکمل
بە حەفتا و حەوت سال گەییوە عومری
له بەغدا لە سەر دجلەیە قەبری

☆☆☆

ئەم چوار ذاتانە بەحق امامن مجتهدیني دینی اسلامن
عادل و عالم بە ئایەی احکام بە احادیثی سیدی انام
گشت صاحب پایەی میانەی مقبول لە عربیە و بلاغە و اصول
خولاصە شرطي اجتهاد بو دین لەم ذاتانا بو بە علم الیقین
غەیری ئەمانەیش لە مجتهدین هەر چون عالم بون بە احکامی دین
فقط مذهب یان تدوین نە کراوە بویە تقلید یان رەوا نەدراوە

سەبەبی اختلافی مجتهدین چیه ؟

ئەپرسیت بوچی هەیە اختلاف لای امامانی بە فضل و انصاف
ئەلیم دلیلی حکمی شریعت ئەوەل کتابە دوهەمین سنت
سي هەم اجماعی اربابي کمال چوارەم قیاسە و پینجەم استدلال
اینجا هەر حکمی صاحب توضیحە کتاب و سنت لەوا صریحە

جێی خلاف نیە بو مجتهدین   چونکە ئەو حکمە معلومە لە دین
ئەما آیت و حـــدیثیکی وا   کە چەن احتمال قابل بێ لـەوا
معلومە ئەبێ بەجێی اختلاف   بە پێی افکاری اهلی اکتشاف
چونکی پاش صرفی فکر و معرفت   وای بو کشف ئەبێ مەعنای عبادەت
وەیا مطلبی سنت و کتاب   توضیحی نەکا بە بێ ارتیاب
مجبورا قیاس لەوا بیتە کار   یابە استدلال ئەکری اظهار
مادام عقلی شخص ئەبێ بە کشاف   طبعاً ئەبیتە جیگەی اختلاف

***

ئەگەر ئەپرسی بوچی احتمال   هەیە تابێ بە مایەی اشکال
ئەلیم ئەو امرە احـــتمالی‌یە   لەلای شارعا تەواو جلی‌یە
فقط ممکنە کە لەلای ناظر   موضحی تەواو نەبوبێ ظاهر
مەسەلی حدیث موضحی ئەوە   ئەم مجتهدە نەگەیوە بەوە
یا ئەو حدیثە لای ئەم ظریفە   لای ئەو مجتهد گەلی ضعیفە
ئنجا بە فکری هـەریەکی فرعی   استنباط ئەکری بە نهجی شەرعی
باحق یەکی‌بێ چونکی معـذورن   مخطئ و مصیب هەر دو مأجورن

***

بەعضیکیش ئەلین ئەهلی اختلاف   هەمو مصیبن بـە حق وانصاف
چونکی حکمی شرع اعتباری‌یـە   مربوطی امر و قضای باری‌یە
خودایش طالبی یسـرو رەحمەتە   غەیرە طالبی عسـر و زەحمەتە
هەر قەومی نەوعی طریقت یانە   فرعی مألوفی تەبیـعەت یانـە
بعضی عبادەت ئاسانە بویان   بعضیکیش سەختە بەتەبیعەت یان

دەی محتمل هات کتاب وسنت تابشی‌لەبو چەن وجە و صورەت
تابو هەرقەومی شخصیکی اعلم حکمی وەربگری باش و مسلم
جاچونکی خودا ذاتاً راضی‌یە مصیبە هەر کەس بەوان قاضی‌یە
والەم تقریرە بوتو معلوم بو صاحبی حکمین مصیبین هەردوو
دەی (اختلاف امتی رحمە) لەسەر هەردولا محلی جەزمە

☆☆☆

تا ایستە ووتمان کەلفظی دەلیل بەچەن احتمال هەل ئەگری تاویل
ئەما کە حکمی بو ئەوان هەلکەوت ئایەت وحدیث بویان ری‌نەکەوت
لەوە چارنیە الا بە قیاس یابە استدلال لە علمای ناس
طبعا اختلاف بیتەجی لە ما بە اختلافی فکری علما

مجتهدانی اصولی دین

لەعصری نوری سیدی افضل عقیدە صاف بو لەوهم و خلل
هەروها عصری قەومی صحابە هەم تابعینی صاحب نەجابە
ئنجا مسلمان پرژ و بلاوبون خراپ و چاکیان پیك تیکلاوبون
چون دورکەوتەوە دەورەی سعادت دەرکەوت سوادی فساد وبدعت
گەرچی لەو وەختا زوربون امامان دانابو اصلو فرعی احکامان
دەرکەوتن دو شیر زور بەمەردانە لەسەری چوارەم قەرنی زەمانە
شیخ ابوالحسن اشعری نەسەب شیخ ابو منصور حمیدە حسب
اهتمامیان کرد لەری‌ی خودادا ئەم لە(سەمەرقەند) ئەو لە بەغدادا
لەسەر مەشرەبی حضرت واصحاب بەیانیان فرمو عقیدەی صواب

☆☆☆

شیخ ابو الحسن اشعری جلیل خوی ناوی علی باوکی اسماعیل
جدی نوهەی ابو موسایه کەلە اصحابی رسول الله یه
دوصەد و حەفتای تاریخی هجره متولد بو له شاری بصره
اعلانی فەرمو لەروژی جمعه له بصره ردی اربابی بدعه
جا هجرەتی کرد بوشاری بەغدا لەبو ارشادی سنت و هدی
تصنیفی هەبو هەتا پەنجاو پینج هەمو مفیدبون بو اسلام بەدەنج
له سیصەد و سی وکسری له هجره بەسکتەی قلبی فەوتا لەحوجره

***

شیخ ابو منصور ناوی محمد علم الهدی لقبی امجد
باوکی محمد . باپیری محمود (تأویلات)ی ئەو مشهوره وموجود
له (ماترید)ا هاتوەته دنیا له (سەمەرقەند) ا دەرچو لەدنیا
تاریخ زیاتر بو لەسیصەدو سی وەفاتی فەرمو امامی قدسی
هەرکەس تابع بی بەم امامانه له اعتقادا صاحب ایمانه

***

دوشیخی حدیث امامی امت معدەنی نور و منبعی رەحمەت
یەکەم محبوبی حضرتی باری امامی حدیث شیخی بخاری
ناوی محمد ابو عبدالله باوکی اسماعیل بەمقام وجاه
تالیفی ئەوه ظریف و ملیح جامعی مشهور (جامع الصحیح)
اعلای کتبی مللەتی اسلام لەپاش قرآنی هادی بو أنام
مولد بخاراوقەبری له (خەرتەنگ) شوینیکی کونه لەلای سەمەرقەند
تاریخی بون و وەفاتی مەشهور (ولد فی صدق ومات فی نور) *

---

* (صدق) بەحروفی (ابجد) ئەکاته (١٩٤) وە (نور) یش ئەکاته (٢٥٦)

دوهەمیان مسلم ولدی حجاج بوسەری اسلام بوبە زەرین تاج
نسبت قشیری وطن نیسابور لەدوصەدو شەش هاتوەتە ظهور
لە دوصەدوشەصت علاوە یەك سال بەلیقای خودا گەییشت بەکەمال

***

کەرامات حقە بو ئەهلی شەرەف لە اولیای دین سلف و خلف
خرق العادەیان زور و بی‌شمار ثابتە بە شرع دیارە بە آثار
طریقەی فرقەی اولیا چاکە اولیا دلیان بەحق روناکە
ولی عارفە بە ذات و صفات وەختی صرف ئەکا بەخیروطاعات
تابعی شرعی شاهی انبیا مانع لە حبی رەزیلەی دنیا
ئەم نشانەیە زور مسلمە کە هاو مجلس یان خاطري جەمە
هەر کەسی بەشەرع ناموافقە ئەوە نەك وەلی بەلکو فاسقە
میزان مان حصرە لە سەر شریعت خلافی ئەوە هەر شەرە و بدعت
رزگار مان بکا خودا لە بدعت ثابت مان بکا لە سەر شەریعەت
بە سری قلب و روحی اولیاء بە فیضی اعلاي شاهی انبیاء
برژی بە سەریا بارانی رەحمەت پەي پەی بە دەوام هەتا قیامەت
صفای ئەو فیضە بگا بەدلمان حل بکا بومان هەمو مشکل مان
تا بە سەر بەرزی روژی قیامەت بگەین بە لقای ساغو سەلامەت

روکنی پینجەمین

روکنی پینجەمین بە استقامت باوەرە بەوە راستە قیامەت
ئەم دنیا ئەروا عالەمی تر دی جەزای کردەوەی تیادا دیتە جی
هەر کەس جەزای خوی پی ئەگا سەر پاك
خراپ بو خراپ چاکە لە بوچاك

پێی نشان داوین سیدی سادات　　له بو هاتنی بەعضی عەلامات
وەکو بێ رەحمی گەورە و سەرداران　　وەکو بێ شەرمی لای هەرزەکا ران
فەرمان ئەدریتە دەستی نا ئەهل　　علم کەم ئەبێ و غالب ئەبێ جهل
زور ئەبێ مەکرو غەش و خەیانەت　　کەم ئەبێ راستی و وەفا و ئەمانەت
لادانی اولاد لە ریگەی صواب　　بێ ئەدەب ئەبن لەگەل دایك وباب
بە پیچەوانە بەشـەر ئەبینین　　امین بە خائن خائن بە امین
دنیا پر ئەبێ لە فساد و شەر　　خوشی نامینی بو دلی بەشەر
انسانی عاقل مبهوت وحەیران　　سەرگردان ئەبێ لە وەضعی زەمان
رابوری بەلای قەبریکی نویدا　　ئەلی خوزگـا من ئەبوم لەوجیدا

****

بیجگە لەمانە بیتە سەر بسـات　　لە بو قیامەت گەلی عەلامات
وەکو فەرمویە تەواو رو ئەچی　　سی پارچـە زەوی نامینی لەجی
یەك لە خور هەلات دو لەخور نشین　　سی لەجەزیرەی عەرەبا یەقین
وەك دەرکەوتنی سفیانی کافر　　وەکو دەرچونی دەجالی سـاحیر
وەك دەرکەوتنی مهـدی لەو دەما　　لە گەل نزولی عیسی لە سەما
هاتنی یأجوج و مأجوج بە جەفا　　دەرچونی (دابە) لە خاکی صفا
هەم هـەلاتنی روژ لە خور نشین　　بە غەیری عادەت وەکو ئەی بینین
دنیا پر ئەکا دوکەلیکی رەش　　لە عدن دەربێ ئاگریکی گەش

***

لە پاش ئەمانە نفخی فی الصورە　　کاتی ویرانی دنیای معمورە
کیوانی زەوی شی ئەکرینەوە　　ئـاسمـانە کان ئـەپیچرینـەوە
زەوی ئەگوری بە دەشتیکی ساف　　تیایا نامینی لاری و اختلاف

پاش مدەی چل سال چولی معموره   زیندو بونەوە بە نەفخی صوره

***

لە پاش بەیانی بەعضی عەلامەت   لە پیش بەیانی وەضعی قیامەت
وضعی بەرزەخت بو ئەکەم بەیان   لە سەر بەیانی علمای اعیان
انسان لەو وەختا خەریکە بمری   ئەگەر لە ریزی چاکان بژمیری
موژدەی پی ئەدەن فرشتەی اخبار   بە رەحم و لطفی خالقی غفار
پاش مردن روحی ئەبەن بە صفا   بو لای ئەرواحی زومرەی عرفا
خوا نەکەرەدە گەر لە ناپاکانە   جی‌ی تانە و لومەی ملائکانە
پاش مردن روحی ئەبەن بە زەحمەت   بو لای ئەرواحی اهلی معصیت
والحاصل روحی زور خەبەر دارە   لە اشـــقیایە یـا لە اخیـارە
لە حالی لاشەی هەم باخەبەرە   شورین و بردن لە بو مقبرە
ئەما نازانی خویەتی ئەبری   هەتا لە قەبرا باش قەرار ئەگری

***

کە دایان پوشی لە قەبری تەنگا   بە جی‌ما لە ژیر ئەو سیا سەنگا
ئاگا دار ئەبی لە ئەحوالی خوی   کە خوی مردوە قەبرە بو بەجی‌ی
جادی بە سەریا وضعی گورەوشار   لەپاش ئەم وەضعە وەضعی پرسیار
یانی فرشتەی سؤال دینە لای   لە بو تحقیق باوەری دنیـای
خواو پیغەمبەر امام و دینی   کـین و کامەیە چیـــە آیینی
گەر جوابی داوە بە باشی آزاد   فوراً قەبرەکەی بو ئەبی گوشاد
لە لای ئەو ئەبی بەســـارا و بەدەشــــت
پی‌ی نشان ئەدەن جی‌ی خوی لەبەهەشت
ئەگەر نەزانی بەیانی جواب   مبتلا ئەبی بە ئیش و عذاب

یا ئەبریتەوە لە قەبرا عەزاب یا دەوام ئەکا تا روژی حساب
هەرچی ناخوشی و خوشی مردوە هەموی بەوینەی حالی نوستوە
ئەوضاعی روحە ئەحوالی غەیبە لای خودا سهلە و بەری لەعەیبە
ئەمە بەرزخە تاکاتی مەحشەر حەیاتی تازە دیتو بو بەشەر
وەکو زو وتمان بە نەفخەی دوهەم زیندو ئەبنەوە مەخلوقات سەرجەم
ظاهری نصوص افادە ئەکا بعث بە جمعە بو هەمو ئەجزاء

گرد ئەکاتەوە هەمو ئەعضای تو
ئیسك و رەگ و گوشت وردە ئەجزای تو

ئەو ئەعضا کوبن یا پرژ و بلاو خوراو یا سوتاو یا بەخاك رزاو
مادەی ئەجزاکان هەمو موجودن مەشمولی علمی خودای معبودن
گردبن یابلاو لای ئەو بی فەرقە عالم و قادر خالق خەلقە

***

بە روایەتی مفهومی حدیث کە فەرمویەتی رسولی رئیس
جزئی لە لاشە لە رزان دورە بە (عجب الذنب) ناوی مشهورە
لە سەر ئەو جزئە ئەندامی انسان دروست ئەبنەوە بە ریکی دیسان
گشت کەس ئەزانی کییە و کوری کی اهلی شار بوە یا دەوار یا دی
چون بو رەفتاری لە دەورەی دنیا چارە روناك بو یاچارە سیا

***

روناك ئەبی ئەرز بە تجلای ذات مخلوقات ئەبرین لە بو عەرەصات
مخلوق ئەکەونە ترسان و دەهشەت دایان ئەپوشی حجابی وەحشەت
هەرکەس مشغولی نفسی نفسی یە خەمباری ئیش و دەردی شەخصی یە

جا تکا ئەکا سیدي سەروەر
بو رزگار بون یان لە هەولی مەحشەر

☆☆☆

جا وینەي بالدار دەفتەری ئەعمال ئیت لە سەر ئەمری خوداي ذی‌الجلال
ئەدریتە دەستی راستی سعدا وەر ئەگرن موژدەی الطاف خودا
هەرکەس بەد بەخت بی ئەدریتە دەستی چەپی لە لاي چەپ یا لە لاي پشتی

حسابی کردەوەی مکلف

جا حساب ئەکرین انس و جن سەر پاك
لە سەر کردەوەی خراپە یا چاك
بعضا وا لە ناو نامەی عمل دا بعضی اعضاي خوی شهادەت ئەدا
بعضی گوناهیش کەس پی‌ی نازانی فقط ذاتی خوا بو خوی ئەی زانی

ترازوی اعمال

اینجا بیتە ناو ترازوی اعمال بو لیکدانەوەی نقصان و کمال
تای ئیشی چاکە سپیە وەکو شیر تاي خراپەیشی رەشە وەکو قیر

پرسیار و عتابی خوای تعالی

پاش ئەمە خودای علیم و خبیر دیتە سەر عتاب لە ئەهلی تقصیر
پرسیار ئەکا لە جن لە بەشەر بو بی باوەری و بو کردەوەی شەر
لە پیغەمبەران بو وەضعی عباد لە خصوص وەضعی تبلیغ و ارشاد
لە علما کان ئەپرسی یەك سەر لە امری معروف نهی لە منکر
هەر وا لە امت ئەپرسی بە عام لە سەر اطاعەی علمای اعلام
ئەپرسی بە قهر لە اهلی بدعت لە سەر اظهاری ضدی شریعت

اینجا امر ئەکا بە جەزای چاکان	هەم بە عەزابی دەستەی ناپاکان
مەگەر مشمولی عەفو و مغفرت	هەر بە رەحمی خوا یا بە شەفاعەت

پردی صراط

جا اینجا کاتی هات و نەهاتە	وەختی عبوری پردي صراطە
کە راکیشراوە لە سەر جەهەنەم	بو خراپ و چاك جاهل و عالم
باریکتر لە مو تیژتر لە ئەلماس	جیي ئیمتحانە لە بو جن و ناس
عبور بە وپردا بەری حەقیقەت	بە قەدد عبورە بەرەی شەریعەت
بعضي مکلف لیي ئەکەونەخوار	لە جەهەنما ئەبن گوروفتار
کافر هەمیشە و موسولمان بەپیی	تولەی گوناهي ، جا دەر ئەچي لیي
موسولمانی پاك دل روناك بەنور	زور بە ئاسانی لیي ئەکەن عبور
بعضی وەکو بای وەشتي بەهاران	بعضی بەوینەي شورە سواران
بعضی بەوینەی تیشکي تیژی بەرق	بەهەناسەیەك ئەبری غەرب وشەرق
شەرعە مثالی ئەم صەفاو سەیرە	هەر ئەهلی شەرعە عاقیبەت خیرە

***

کە عبوریان کرد کومەلی مسعود	گشت گرد ئەبنەوە لە حوض المورود
ئاوی ئەوحەوزە سپیتر لە شیر	بونی خوشترە لە مسك و عەبیر
یەکی هەزار سال لە جەهەنم بي	گیرودەی دەرد و ئیش و ئەلەم بي
کە گەییە ئەوی زور مسرورئەبی	سینەی بەصفا و صاحب نورئەبی
هەر کەس لیی خواردو جن بي یابەشەر	قەت تینوی نابی بەنصی خەبەر
دەی معلوم ئەکا شرابا طهور	نوش ئەکري لەبو لەزەت وسرور

***

پاش حوض المورود ئەرونە بەهەشــــت

هەرکەس لەجیـێ خوی دەس ئەکابە گەشت

قصری بی قصــور باغی بی خارە   روح الریاحــین گــول و گولزارە

خوشی وای هەیە نە گوی بیستویە   نەبەدل خــەیال نە چــاو دیتــویە

دوســتی ئارەزوی دوستیکی بکــا   لە عەرزی رریدا ئەم بە ئەوئەگا

هەر چي بوبلییت کەمە لەتەعریف   هەرچە بنوسیت نا گا بەتوصیف

هەرچی کە بکا نەفســت ئارەزو   حاضرە لەلات فەورا زوبەزو

***

ئەعلای نعمەتی بەهەشت بوئیسلام   بینینە بە چاو بــوخــوداي عــلام

(وجوه یومئذ ناضرة)   چونکە (إلى ربــها نــاظرة)

حضرتی مــەولاي صاحب نبوت   بەیانی کردوە نیعــمەتی رؤیەت

قورصیمانگ بینین بەچواردەشەوە   رەمزي تشــبیهي بینیني ئــەوە

چونکي موسولمان ئەگەن بەبەقا   نورانی ئەبن بە نــوری لقا

ذراتي وجود بە نــوري شــهود   نوراني ئەبی بە فیضی معبود

گشت سەرمەست ئەبن بەتجلای ذات

گشت سەربەست ئەبن بەجیلوەی صفات

ئەمەیە مەبەس ئەمەیە مەرام   ئەمــــەیە انعام ئــەمەیە اکرام

خوا بەشمان بدا ئالەم لقایە   لەم جلوەي فیضە و بینینی خوایە

بە پایە و مایەی سەروەری ئیسلام   علیه الصلاة علیه السلام

فەصلی شەشەم

فەصلی شەشەمین روکني شەشەمە   قضا و قدری خوداي اعظمە

لەم فەصلا لەســـەر نەهجي غەزالی   دە ئەساس ئەلیم على التوالی

باوەرت بێ بەم دە ئەساسە ئەوجارە دین و عقیدەت راسە

اصلی یەکەم

باوەرت بێ بەقضاو قەدەر هەرچی کە بوە یا ئەبێ یەك سەر
هەر بە ایجاد و خەلقی خودایە لەسەر أرادەی خودای تەنهایە
قضا بەمعنای ارادەی ذاتە بو هەرچی ئەبێ لەم کائناتە
(قەدەر) بەمەعنا ئیجادی ئەشیا لەوزەمانەدا بوی قەرار درا
ئیجادی ئەشیا هەر بو خودایە خلق لایقی زانای بینایە
ئیمە جاهلین بە ئەنجامی کار چی چاکە واقبال چی بەدە و ادبار
هەر لەو کاتەدا کەئیشی ئەکەین ناتوانین تەواو تفصیلی بدەین
ئەو بازە بردت پانی چەن پێیە چەن جگەت جولاو چەنی لەجییە
ئەگەر کەسیکش لە تو بپرسی جوابت پێ نیە قیمەتی فلسی
هەرشتی ئەکەی حرکە و سکون دائم محتاجی بولای رەهنمون
انکارم مەکە ئەمە یقینە اغلب بی هوشی وەکو مەکینە
گەلی جار عزمت بو پیدا ئەبێ بری جار عزمت لی بەر باد ئەبێ

اصلی دوهەم

هەروا کە عباد غەیرە خالقن لەبو بی دەخلیش هەر نالایقن
کسبی کردەوە هەیە لەبویان کاسبن لە بو افعالی خویان
بێ علاقەنین وەکو بەرد و دار لەم علاقەدا نیە جیی انکار
بت لەرزیننەوە و خوت بلەرزینی فرقی آشکرا لەوا ئەبینی
بو خوت هەلکەوی خوت دائەمینی دەستت بیوەنین تولە ئەستینی

معنای کسبی اشعری

بە دل حاضربە ئەگەرتو دانای طالبی دینو سەر رشتەی دنیای

تا مەعنای کسبت بو بکەم بەیان   لەسەر تقریری علمای أعیـــان
خودا بەرەحمەت علمي پیت داوە   چە ایشی باشە کام ایش خراوە
هەروا ارادەو مەیلي داوە پیت   تا لەکاتیکا ایشی بیتە ریت
لەبو فعل و ترك بەروژ یا بەشەو   لایی هەل بگري بە تعییني ئەو
قدرتی داوە و ئەتوانی بیکەي   هەر لایي بە مەیل ترجیحي بدەي
ئەم سي صفتەي معلوم وموجود   داونی بە تو خالـق معبود
لەبو هەر ایشی بە تو بیتە جی   ئەم صفەتانە حاضـرن لەوی
دەبي مقارنەی ارادە و قـدرت   لە گەل ایشەکەت کسبە بەصحت
پایەي تولەیەو مایەی جەزایە   چونکی سەبەبی خەلقي خودایە
سەبەبي خەلقي رب العـــبادە   بو فعلي عباد بە نهجي عادە
صرفي قدرت و ارادەی بەشەر   هەر خودا ئەیکا ببـە باخەبەر
فقط محلە انسانـ و بەری   ئەمەیە معنای کسبي اشعـری

کسبي ماتریدی

ئەما بە فکری شیخي ما ترید   کسبي مکـلف وائەکری تحدید
صرفي ارادە و قدرتە بو کار   انسان لەم صرفا فاعلە و مختـــار
چونکی ئەم صرفە بەمەعنا اسناد   اثرە لـە بو قدرتي عبـــاد
هەم سەبەبیشە بو خەلقي خودا   بە گویرەی عادەت باش ببە آگا
تو خەیال نەکەي کە ماتریدي   خللی ئەگا ئەولای توحیدی
چونکي ئەو صرفە اعتبـــاری‌یە   لەموجوداني اعیـــانی نیـــە
تأثیر لەو صرفا نابي بە ایجـــاد   والله الهـادی طریق الرشـــاد
فکري استاذ و قاضیش ببینە   فکري عالمانـ نوری مبینە

***

اصلی سی هەم

کسب دەرناکا مطلقا افعال	لە ژیر ارادەی خودای ذو الجلال
چي ارادە کرد ئەوە بیتە جـي	هەرچی مەیل نە کا بە قطعي نابی
لە مرادي خودا جميعي عالـەم	زیادو کەم ناکا موبي خاطر جـەم

✲✲✲

لە سەر ارادەي حضرتي باري	تو مەجبور نابي هەروا موختاری
معلومی اهـلی عرفان و حلمـــە	کە ارادەي خـوا تابعي علمە
علمي ئەزەلیش تابعي فعلە	فعلی مکلف محکي یە و اصـلە
زانیویە أزل تو بە اختیـــار	لە کاتي تکلیف چلون ئە کەي کار
لە سـەر ئەو علمە مەیلی هاتە بار	مەیل بە شوینی علم علم بە شویني کار
اجبار ئەوەیە تا چارت بکا	بی علم و مەیل و آثـــارت بکـا
با بوت بەیان کەم وینەیي صحیح	کە بە کارت بیت بو کشفو توضیح
وەلی کەبە کشف بزاني رەنجي	ئە بیني لە ری یاکوپەي گەنجي
چي دەخلی هەیە بە لطف و آزار	بیت ئەدا دینار یا لیت ئەدا دار
هەروا بی تشبیە علمی ذي الجلال	ئاوینە رەنگەو کردەوە مثال
ئاوینە وینەی اشیـا ئەنوینی	بو حەلی ئەمە کی دائەمینی

✲✲✲

مەیل و ارادەي ذاتي علیە	بە معنای رضا و محبت نیـە
راضی‌یە بەخیر ناراضی لە شەر	هەردویش مشمولن بو قضاو قدر

اصلی چوارەم

لطفی فەرموە بە خلق و ایجاد	هەم بە تکلیفی عقلای عبــاد

نه خلق و ایجاد نه وضعی تکلیف   واجب نین له سەر خبیری لطیف

اصلی پینجەم

گشت تکلیفیکی بی ئه کری له خەلق   ئەمە ممکنه بەپیی فکری حەق
ئەما قەت نەبوە وقەت واقع نابي   الا به چشتی له طاقەتابی

اصلی شەشەم

ئەتوانی بکا تعذیبی مطیع   عاصیش بباته مەرتەبەی رفیع
ئەما به شیوەی کەرەم و احسان   به زایه نادا اطاعەي انسان
هەر چەن بەرەحمەت عاصی ئەبەخشي   پایەی قدریشي قطعاً نالەخشي

اصلی حەوتەم

ئەوەی باشترە لەبو دنیای تو   یالەبو پایەی روژی جەزای تو
هیچ واجب نیە لەسەر ذاتي حەق   بو خوی مختارە له ایشا مطلق
بەلی مەیلی بي ئەتدا هدایت   بو کاری خیرت ئەکا عنایت
لطف و توفیقت بو ئەخاتە کار   بوت آسان ئەکا چەن ایشی نابار
یا ئەگەر ویستی ئازارت بدا   هەزار تە گەرەت دینیتە ریگا
پەنا به لطفی خودای ذی الاکرام   له جوشی قهر و جلوەي انتقام
زوری دروست کرد کافری معلول   بی کەس و بي دەست داماوو مەلول
هەرواچەن کەسیش بەوینەی نەمرود   مغرور و شرور بەدکار و مردود
خولاصەی کلام افعالی حکیم   پرە له حیکمەت لیم بکە تسلیم
ناپاکی بژی پاکی بمری
هەردولەحیکمەت جیگەی خوی ئەگری
هەر ایشي ئەکا پرە له حیکمەت   بو تو زەحمەتبی یاخیر و رەحمەت

هەر أیشی بکا فضله یا عدله کشفی ئەم سره بو زانا سهله

اصلی هەشتەم

فەرضە ناسینی خوای صاحب قودرەت

به دلیلی سمع کتاب و سنەت

اصلی نوهەم

بعثی انبیا فضلی جلیله نه واجبه بوی نه مستحیله
ناردنی آدم هەتا پیغەمبەر صلاوات بیاری له سەریان یەکسەر
بو هدایتی جن و انسان بو هەموی رەحمەتو فیض و احسان بو

اصلی دەهەم

خەتمی کرد زومرەی انبیاو رسل له سەر محمد صاحبداری کل
دینی ناسخی هەمو ادیانه ضامنی خیری هەمو زەمانه
کردی بە رەحمەت له بو عالمین خوا بەش مان بدا له فیضی آمین

خاتمه و پایانی بارانی رەحمەت

که ئاگادار بوی باش لەم مەرامه کاتی خاتمەی عەنبەر ختامه
چەن باسی هەیه وەکو دەستەگول له بو دەماخی یارانی یەك دل

دانانی امامی عام

واجبه له سەر عقلای اسلام به دەلیلی سمع دانانی امام
بزانه شرطه بو شخصی امام پیاو بی و آزاد بیو ناسراو به اسلام
عاقل و عادل قریشی نەسەب شجیع و سەر بەرز بەخولق و حسب
وەکو شیري روت یا شیری صەمصام نافع بی له بو نصرتی اسلام

بو سدي سەر حەد بو سەر بەرزی ژین
بو پاراستنی قوله و قەلاي دین
ئەگەر ری نەکەوت قریشی جلیل   باشخصی ترنی دەخیل صەد دەخیل
تاخالی نەبی اسلام لە امام   مەینەتی زورە نابیتە کلام

گوناهی کەبیرە

لە دین دەر ناچی اهلی کبیرە   هەر چەن ئەسیری بیری تقصیرە
مەگەر گوناهی بیکا بە کافر   چە جوری باطنچە جوری ظاهر
وەکو انکاري روکنیکی ایمان   یا روکنی اسلام آمان صەد آمان
مەسەل انکاری خلاقی اکبر   یاخود انکاری بعثی پیغەمبەر
انکاری فنا و انکاری معاد   بو حشر و نشري جمیعی عباد
یاخود انکاري روژوی رمضان   یاحجی بەیتی کعبة الرحمن
یأس لە رەحمەت امن لە عذاب   یاخود تحقیری سنت و کتاب
تحریمی حلال تحلیلی حرام   ئەما بەنصی ادلەی احکام
گوناهی غەیری نەوعی ئەمانە   پی کافر نابی ئەو موسولمانە

✿✿✿

وەکو رەزیلەی بەخیلی و نفاق   حەز لە شورەتو ناو بانگی آفاق
خولبابي بون ریا و تکبر   حرصو تەماع و بغض و تهور
گومانی بەدی بە ئەحوالی خەلق   چاکی لە بوخوی رەزیلەی سەردەق

✿✿✿

دوژمنی لە گەل طائفەی چاکان   علما و اولیاء باقی دل پاکان
بی حەیاو شەرمی لە گەل دایکو باب   بو دنیا عارە و پاشەروژ عەزاب

قطعی صلەی رەحم لەگەل خزم و خویش
تەشەر و تانە لە شخصی دل ریش

مەنعی دلسوزی لەگەل خاص و عام   مخصوص تەربیە و تەعلیمی احکام
بەخصوص قصوری استاذی مەرسوم   بو تعلیماتی طلابی علوم
کفری نیعمەتو جەفا لە پەیمان   ئەما پەیمانی بشی بو ایمان
غەیبەت و درووو وەعدە بە خلاف   دەست برینی خەلك بەلاف و گەزاف
صرفی مسکرات چەوشك و چەتەر   لاتیو و شیتیەو بو عاقیبەت شەر

✡✡✡

تحصیلی علوم هەر لەبو دنیا   وەك دەس کەوتنی جاه و کبریا
دامەزراندنی بدعت و افساد   تەرکی سنتی سید العباد
بە دەوام تەرکی نویژی جەماعەت   یا تەرکی جمعە بەرەسمی بدعت
لە بەر تشأوم رجوع لە سەفەر   یا بە سندي قصەي حساب گەر

✻✻✻

خواردنی مالی اوقاف و ایتام   یا مالی حەرام بە هیزي حکام
مخصوص بە بەرتیل بە سویندي درو   دینت ئەفەوتی و ئەبی رەنجەرو
مال داگیر کردن بە نفوذو زور   بەدزی و جەردەیی وەکو چەکەخور
لە گەزو وەزنو مەنا خەیانەت   شهادەتی زور کەتمی شهادەت
خەیانەت لەگەل مالی ئەمانەت   بەدترە لە گشت قسمی خەیانەت
سودو بەرتیل و گرەو و قومار   آگري سورن زینهار صەد زینهار
هەر گیز ئەمانە مەکە بە پیشە   دارت دەر یینی لە رەگو ریشە
لە هەمو بەد تر کاکی بە تمکین   دنیا خواردنە بە بەهانەی دین

اساسی هەمویش حبی دنیایە   هەر بو دنیایە انسان رسوایە
کوشتنی انسان بی حەقی قصاص   هەم داوین پیسی انسانی ناراس
دانانی داوي بەلا و مصیبەت   بو ئەوەي یەکی بخەیتە زەحمەت
بە فتنە و افساد بە دو زمانی   بو نفس و ناموس یا مال دانانی
بوختان بوژن و بوپیاوي شریف   نسبت دانی خەلك لە ایشی کثیف

لقب داهینان لە موسولمانان   تحقیري فقیر بە جەور و طغیان
بە چاوي سوکی روانین لە بو غەیر   خو بە زل گرتن بەپایە و بە خەیر
لە گەل دل صافان فیل و ناصافی   گوي نەدان بە حق بە بی انصافی
لە مزگەوتانا قصەی دنیائی   ترویجی ناحەق بە نارەوائی
بیدەنگ بون لەسەر کردەوەی حەرام   ئەگەر بی فتنە بگا بە مەرام
لە کاتی عوزرا رەفیقی ژنان   یانی بو بەینی ناوکو ئەژنو یان
ترکی واجبات بی عذری شرعی   یا فعلی حەرام ممنوعی قطعی
کبیرە زورن غەیری ئەمانە   ناگونجین هەمو لەم رسالانە
برو بپرسە لە علمای دین   لە ترسی خودای رب العالمین

باسی توبە کردن

توبە واجبە بە نصی ئایەت   سی شرطی هەیە یەکەم ندامەت
پەشیمانییە لەو گوناحانە   کە زو کردونی بە بی شەرمانە
دوهەم یان عەزمە کە هەتا ماوە   خوی نەخاتەوە ناو ئەو قوراوە
سی هەم یان ردی حقوقی ناسە   یا ابرای ذمە لەو شەر و باسە
تەفرەی توبەی تو لە ایشی گوناە   گوناحی ترە بە بی اشتباە

قەد تەفرە نەدەی تو بەکدت هیهات   ژین نەفەسیکە ئەمری کە نەهات

☆☆☆

اقتدا بکە ‌ بە چاکو خراپ   هەرچەن بە چاکان باشە بو ثواب
نویژ بکە لەسەر مردوی موسولمان   چە گوناح باربی چە اهلی احسان
لە اهلی قبلە یەکی بە کافر   مەزانە تا کفر لی ی نەبی ظاهر
بە اقراری خوی یا بە شەهادت   لە شخصی عدلی صاحب سعادت

بەهەشت و دوزەخ

بە هەشت و دوزەخ ایستە موجودن
لە قورآنەدا گەلی معدودن

لە بو جیگایان هەیە روایت   لە سەر فەرمودەی اهلی درایت
بەلی فەرمویە کوردی معنوی   شیخ عبدالرحیم لقب مولوی
نصیکی صریح هیچ نیە دیار   لە بو تعیینی جی ی جنت و نار
حەق وایە دەس یان هیچ لی نەدری   تفویض بە علمی ذاتی حق بکري
ئەم دو جیگەیە دار الخلودن   لە گەل اهل یان باقی وموجودن
هەرچەن حادثن ارواحی گیاندار   دروستی کردون خوای بە اقتدار
ئەما ئەمینن گشت بە ابدی   لە سەر تعلیمی شرعی احمدي
فقط ارواحی غەیرە مکلف   لە حەیواناتا ئەرون بە تەلەف
ایمە تاو بەینی هیچ نادەین قەرار   بو کفرو ایمان بو جنت و نار
یاوان لە دوزەخ یا وان لەبەهەشت

دەرەکی نەو حەوت دەرەجەي ئەم هەشت
خوا لە دوزەخ آزادمان بکا   بە خوشی بەهەشت دل شادمان بکا
لە گەل انبیاو زمرەي صدیقین   لە گەل اولیا و اربابی یقین

باسی شەفاعەت

شەفاعەت حقە لە بو انبیـا لە بو قاطبەي زمرەي اصفیا
روژی قیامەت خلاق علام دەر ئەخا جیلوەي جوشی انتقـام
عالەم ئەکەونە زەلزەلە و دەهشەت لەخوفی خودا ئەکەونە وەحشەت
جا پەنا ئەبەن عموی امت بو پیغەمبەران لە بو شەفاعەت
کەس یان خو ناکەن بە صاحیِ کار هەر کام بە نەوعی ئەکەن اعتذار

☆☆☆

هەتا صاحیِ مقامی محمود لە بوخودای خوي ئەرواتە سجود
تا ندای بودي لای رب العزت سەر بەرزەوەکە و بکە شەفاعەت
کە هاتە مەیدان بو تکای امت واز ئەکریتەوە دەروازەی رەحمەت
هەر پیغەمبەری لە بو امتی شەفاعەت ئەکا بەپیی رفعەتی
شهید و اصحاب اولیای کرام صلحاي امت علمای اعلام
شەفاعەت ئەکا تاري کەوي بوی لە بو اتباع و دوست و برای خوی
ئەگەر کەسی ماو فەراموش کرا لە بو شەفاعەت هیچ ناوي نەبرا
ئەوە مشمولی فیضی خودایە جیگەی رەحمەتی حق تعـالی یە

☆☆☆

بە نصی اخبار روژی قیـامەت لە پینج مەقاما هەیە شەفاعەت
یەکەم بونەجات لە ترسی مەحشەر کە مەدهوش ئەبن قاطبەی بەشەر
دوهەم استعجال بو عەرزی حساب سی هەم بو سهلی سؤال و جواب
چوارەم دەرچونی بعضی گوناه بار لە کورەی دوزەخ لە عەذابی نار
پینجەم بو بەرزی دەرەجەی بەهەشت کە نەوعی ئەوان ئەگەیین بەهەشت
موسولمان بەپیی عقیدەو رەفتار لەو دەرەجانە بوی ئەدری قەرار

ئومیدم وایە روژی قیـــامەت   تکاکارمان بی حضرت بەرەحمەت
وایە عقیدەی اصحـــابی حضرت   اهلی سنت و علی بصیرت

پارانەوە لە خوا

بەم عقیدەیە (کریم) راجیە   بروانە ریزی فرقەي نـاجیـە
ئەوانەی ماوون بە صدق و صواب   لە سەر آدابی حضرتو اصحاب
سەر بەرزی دنیا و روژی قیامەت   لە طەرزی بدعت ساغو سەلامەت
کە بە سەلامەت نظمم تەمام بو   الحمد لله حســـنی ختـام بـو
ژمارەی بەیتی زیاد لە ســیهەزار   هەر یەك دوریکی ناودارو نازار
سالی تأریخی بە گویرەی هجرت   هەزاروسیصەدلەگەل‌حەفتا و حەوت
لە سەر مهاجر برژی بە دەوام   بەبی ژمـــارە صەلاتو سەلام
لە ســەر اصحـاب و آل وامتی   بە قەد بولندی پایە و همـەتی
ئەی رەهنمای خیرخیر بەدەست آسان   فیاضی مطلق بە لطف و احسان
با اقلیم گیر بی بارانی رەحمەت   رەحمەتی عام بی بو هەمو امت
ئەی صاحب گوفتار لەسرای غەیبی   بە (انا عند ظن عبدی بی)
توماري عومرم ئەروانم پییـدا   قصوری زورە و خیر کەمە تیدا
هەر چەن لەم وەضعە زور هەراسانم   ئومیدە واري عەفو و احسـانم
سا حسنی ظنم بە حق بینـە جی   زور خوشە خودا لە بەندە خوش بی
بم بەخشە بە شـای هەمو انبیـا   بە صفای قلبی مەولای اولیـا
حل بکە بەخیر گشت مشکلاتم   بوم آسان بکە ریگەي نەجاتم
توفیقم بدە بـــو استقـامت   لە سەر طریق صدق وسەلامەت
بەلکو لە جەفاو مەینەتو زەحمەت   بم شوریتەوە بارانی رەحمەت

☆ ☆ ☆

الحمدلله حق حمده والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله وصحبه وامته من بعده
ئەجاتم بو لەھونینەوە و نوسینەوەی ئەم هونراوە دینی یە بەرزە
کەباسی اصول و فروعی دینی مبین ئەکا لە شەوي یەكْ شەمەی مصادفی
بیست و پینجی رمضانی مبارك لە مەدرەسەی خانەقای بیارەی
شریفە بە تأریخی ١٣٥٤ ی هیجری وەلی بومەوە لە پوختە
کردن ولی زیاد کردن و نوسینەوەی دوبارەی
لە شـــەوی شـــەمەی شانزە هەمی
ربیـــع الاول

لە مەدرەسەی مزگەوتی حاجی ئەحان لە گەرەکی دەلکەندی لە شاری
ســلیمانی بە تـاریخی ١٣٧٤ ی هجری و زور لە خودای تعالی
ئەپاریمەوە وەکە ئەم کتیبە بکات بە واسطەی استفادەی
دینیە بو خوینده وارانی کورد زمان وە منیش
رزگار بکا لە مەینەت و جەفا بەفەری
صفای سینەی حضرتی رسالت مآب
صلی الله علیه وســـلم

سبحان ربك رب العزة عما یصفون وسلام على المرسلين
والحمد لله رب العـالمين
[signature] ٣١٥٧

